broj 97 cijena 60 d

STRIP 5

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

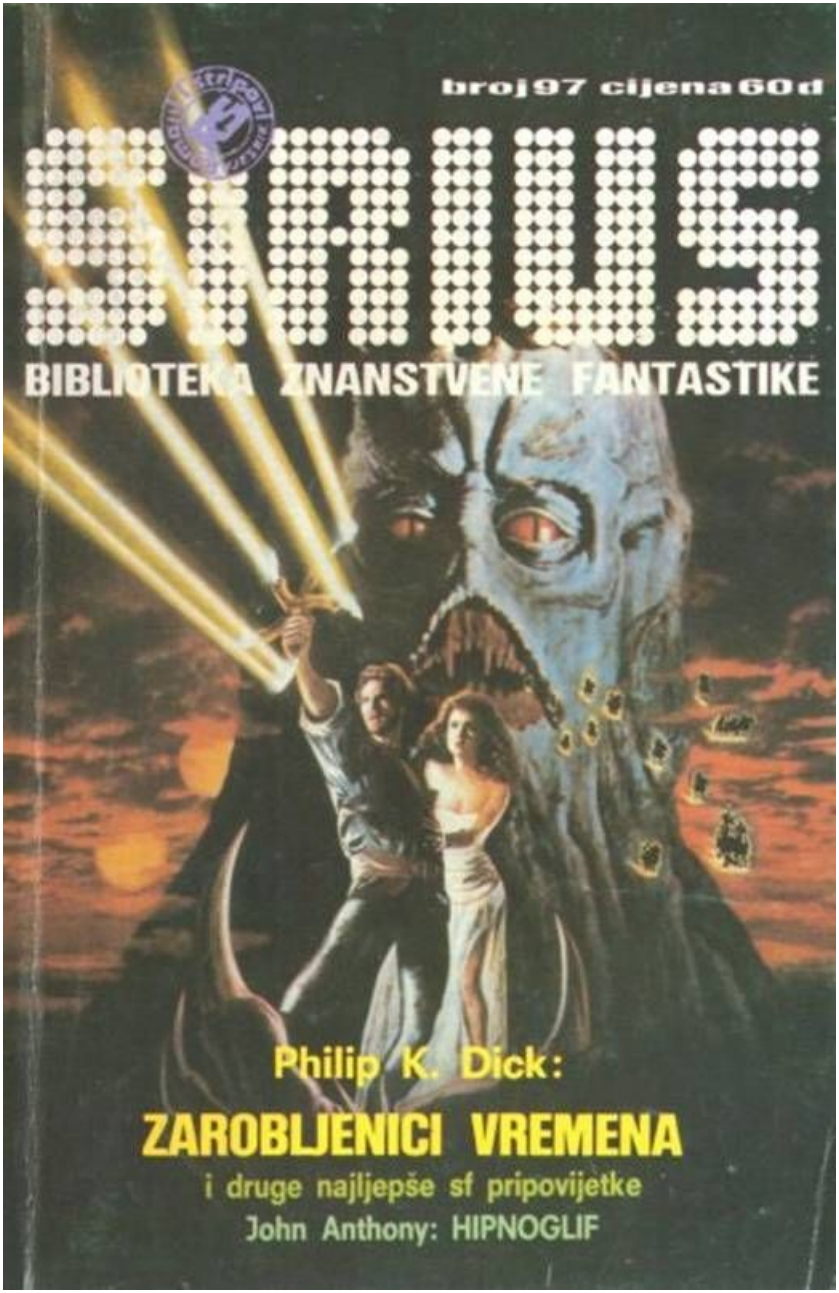

Philip K. Dick:

ZAROBLJENICI VREMENA

i druge najljepše sf pripovijetke

John Anthony: HIPNOGLIF

Sadržaj

Sirius 97

Riječ urednika

Philip K. Dick: Zarobljenici vremena

John Anthony: Hipnoglif

Snežana Bulić Atanasković: Čvor

Jack Finney: Plašim se...

Madeleine E. Robins: Podstanar

Damir Bajs: Pirati

Alan Dirkson: Adam i Eva

J. C. Furnas: Laokonov kompleks

Nenad Levak: Vremenski katalizator

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI

Za Sirius ... nije za Sirius

SIRIUS broj 97,

Srpanj 1984.

● SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković. dr. Vladimir Anić, Ljudevit Bauer, Nenad Brixy, dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Ana Hrastović, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Koščević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 410-00 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

● Cijena pojedinom primjerku 60 dinara. Pretplata: Za godinu 648 dinara (s popustom 10% 540 dinara), za šest mjeseci 300 dinara (u cijenu je uračunan popust). Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● UREDNIK: Borivoj Jurković. – Recenzent domaćih priča Darije Đokić I pisanih na slovenskom Žiga Leskovšek – Grafička oprema: Ivica Bartolić (omotne stranice) i Ljudevit Gaj – Lektor: Đuro Šnajder.

SCAN i OCR: Sekundica

Ispravka: MasterYoda

Prelom: MasterYoda

www.sftim.com

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

= Najprije Vam se najtoplije zahvljujem za čestitke što ste ih uputili u povodu proglašavanja SIRIUSA najboljim sf časopisom u Evropi; zahvaljujem se u ime svih onih koji su stojim prilozima SIRIUSU pridonijeli da dobije to visoko priznanje. Dakako, najzaslužniji ste za to Vi, dragi čitatelju, jer da Vi niste prihvatili i zavoljeli SIRIUS, da svojim prijedlozima, kritikama i pohvalama niste utjecali na to da SIRIUS poprimi upravo ovaj oblik kojim je stekao to priznanje, on ga ne bi mogao ni dobiti. I još nešto, mala »delegacija« ljubitelja sf-a — prijatelja i suradnika SIRIUSA (Vjekoslav Ivezić, Krsto Mažuranić i Bruno Ogorelec) — na EuroConu u Brightonu svojim je osobnim kontaktima s ostalim sudionicima tog velikog skupa mnogo pridonijela dobivanju tog priznanja, pa Vaše čestitke svakako moraju biti upuecne i njima.

= Da bi priča o priznanjima bila potpuna, treba podsjetiti da to nije prvo koje je SIRIUS dobio: na 5. EuroConnu održanom u Stresi (Italija) 1980. SIRIUS je također dobio povelju kao najbolji evropski sf časopis, a 1983. i povelju SFere iz Zagreba za naročite zasluge u razvoju sf-a u Jugoslaviji.

= I što poslije toga? Treba odmah reći da je priznanje iz Brightona potaklo novi vjetar u jedra znanstvene fantastike u nas. Već na tribini Društva književnika Hrvatske, održanoj u povodu toga priznanja, predsjednik Društva Pero Budak u svojim toplim i srdačnim riječima čestitke SIRIUSU istakao udio sf-a u književnome stvaranju, a u živom trosatnorn razgovoru nakon toga, u kojemu su sudjelovali mnogi članovi Društva i ljubitelji sf-a, najviše je bilo riječi o traženju (i nalaženju) pravoga mjesta sf-a u našemu izdavaštu i našoj književnoj kritici. Bilo je tu i konkretnih prijedloga, a bit svega mogla bi se sažeti ovako: sf-u u točnom značenju: znanstvena lijepa književnost (dakle beletristika, »fiction«, a ne fantastika!), zbog svoje široke popularnosti posve je neopravdano i paušalno svrstana u »trivijalno štivo«, te takvo shvaćanje treba promijeniti.

= Dakle, opet ono YU »treba« — ali: eppur si muove... Prvi razgovor o SIRIUSU, prije osam godina, održan je u trošnoj baraci koja je prokišnjavala, sva hladna i okružena mlakama i blatom — prvom »sjedištu« entuzijasta koji su poslije osnovali SFeru; ovaj najnoviji u otmjenim prostorijama DKH. Također prije osam godina, pojava SIRIUSA prošla je u javosti gotovo nezapaženo; sadašnje priznanje SIRIUSU bogato

je zabilježeno u tisku i na radiju....

= Još jednom: hvala na čestitkama!

= Pun nade da će biti još povoda za njih

Vaš Borivoj JURKOVIĆ

Philip K. Dick:

A Little Something for Us Tempoanuts

Preveo Janko Parović

Zarobljenici vremena

Addison Doug se korak po korak malaksalo i teško, uspinjao dugim nizom stepenica od sintetičkih oblica, malo pognute glave, kao da ga nešto boli. Djevojka ga je promatrala; htjela mu je pomoći. Boljelo ju je gledajući ga tako iscrpljenog i nesretnog, ali se istodobno radovala što je uopće došao. Sve bliže i bliže prema njoj, ne dižući glavu, hodajući po osjećaju... kao što je to već mnogo puta činio, pomisli ona iznenada. Zna i predobro put. Kako to?

— Addi! — uzvikne i potrči prema njemu. — Rekli su na televiziji da si mrtav. Da ste svi poginuli!

Zastao je zabacujući tamnu kosu koja više nije bila duga; podrezali su je neposredno prije lansiranja, ali on je to očito zaboravio.

— Vjeruješ li svemu što vidiš na televiziji? — reče on i nastavi hodati, i dalje zastajkujući, ali sada sa smiješkom. Pružio je ruke prema njoj.

Bože, kako li je lijep osjećaj grliti ga i osjetiti njegov stisak! Bio je snažniji no što je očekivala.

— Htjela sam potražiti nekog drugog — reče ona zadihano. — Da te nadomjesti.

— Ode ti glava ako to učiniš — reče on. — Bilo kako bilo, to nije moguće; nitko me ne bi mogao nadomjestiti.

— Ali što je s implozijom? — reče ona. — Prilikom povratka; kažu...

— Zaboravljam — reče Addison tonom koji je pokazivao da ne želi o tome razgovarati. Takav ju je ton prije uvijek ljutio, ali sada nije. Ovaj put je osjetila kako je sjećanje strašno. — Ostat ću kod tebe nekoliko dana — reče on dok su se uspinjali puteljkom prema otvorenim vratima kuće sa šiljatim alpskim krovom. — Ako nemaš ništa protiv. A Benz i Crayne će mi se pridružiti poslije; možda još večeras. Čeka nas dug razgovor.

Moramo mnogo toga razmrsiti.

— Znači da ste sva trojica preživjeli. — Zurila je u njegovo zabrinuto lice. — Sve što su rekli na televiziji... — Zatim je shvatila. Ili je samo vjerovala da je shvatila. — Bila je to lažna vijest. Iz... političkih razloga da bi zavarali Sovjete. Je li tako? Hoću reći, da bi Sovjeti mislili kako lansiranje nije uspjelo zato što se prilikom povratka...

— Nije to — reče on. — Najvjerojatnije će nam se priključiti jedan od ruskih krononauta da nam pomogne odgonetnuti što se dogodilo. General Toad je rekao da je već na putu: već je sve sređeno. Zbog ozbiljnosti situacije.

— Uh! — dahne djevojka utučeno. — Čemu onda ta lažna vijest?

— Hajde da nešto popijemo — predloži Addison. — A onda ću ti sve ispričati u glavnim crtama.

— Imam samo kalifornijski konjak.

— S obzirom na to kako se osjećam — reče Addison — popio bih bilo što. — Sjeo je na kauč i naslonio se, pa utučeno uzdahnuo dok je djevojka užurbano točila piće.

• • •

Iz zvučnika dopirao je uporan glas spikera: »...žali zbog tužnog obrata događaja do kojeg je došlo zbog neočekivanog...«

— Službene blezgarije — reče Crayne zatvarajući radio. On i Benz su se mučili tražeći kuću u kojoj su bili samo jedanput. Crayneu se činilo donekle neobičnim što ih je Addison pozvao na tako važan sastanak u kuću svoje djevojke, ovdje u divljini. S druge strane, pomisli, neće ih bar uznemiravati znatiželjnici. Osim toga, vjerojatno nisu imali mnogo vremena. No, to je bilo teško odrediti.

Crayne je napomenuo da su brežuljci s obje strane ceste nekada bili obrasli šumom. Sada se kuće s nepravilnim, plastičnim prilazima skrivale sve uzvisine.

— Budi siguran da je ovdje nekada bilo lijepo — reče on Benzu koji je vozio.

— Sada smo blizu šumskog rezervata Los Padres — odvrati Benz. —

Izgubio sam se u toj šumi kad mi je bilo osam godina. Bio sam uvjeren da će me ugristi čegrtuša. Za svaku granu sam mislio da je zmija.

— Zašto si sada nastradao — reče Crayne.

— Svi smo nastradali — reče Benz.

— Znaš — reče Crayne — fantastično je doznati da si mrtav.

— Nemoj govoriti u ime drugih.

— Ali tehnički...

— Ako slušaš radio ili televiziju. — Benz se okrene prema njemu, lica sumorna od prijekorne strogosti. — Nismo ni manje ni više mrtvi od bilo koga drugoga na ovom planetu. Razlika je u tome što je datum naše smrti u prošlosti, dok je datum smrti svih drugih smješten u neodređeno vrijeme u budućnosti. Nekim je ljudima, na žalost, prilično određen, na primjer onima na onkološkim odjelima; bolesnici od raka znaju ga dobro kao i mi. I bolje. Na primjer, koliko možemo ostati ovdje prije povratka? Imamo ipak malo slobode koju nema bolesnik od raka u terminalnoj fazi.

— Još nam samo reci, da nam podigneš duh — reče Crayne zajedljivo — kako mi bar nemamo bolova.

— Addi ima. Danas sam ga vidio kako već posrće. Kod njega je psihosomatika prešla u tjelesne smetnje. Kao da mu je sudbina sjela za vrat; znaš, nosi prevelik teret, a to nije pošteno, samo što se on ne bi nikada glasno požalio... tek tu i tamo pokaže rupu od čavla na ruci. — On se naceri.

— Addijev život ima više smisla nego naš.

— Život svakog čovjeka smisleniji je od života nekog drugoga. Ja nemam zgodnu curu s kojom spavam, ali bih htio još nekoliko puta promatrati kako vozila jure riversajdskom auto-cestom u predvečerje. Nije riječ o smislu ili besmislu života, već o tome da bi čovjek htio nešto doživjeti, vidjeti; to je ono što je tako jezivo tužno.

Nastavili su voziti šuteći.

• • •

U tihoj dnevnoj sobi djevojčine kuće tri su temponauta posjedala pušeći,

opuštajući se. Addison Doug je razmišljao o tome kako se djevojka doima neobično privlačno i poželjno u tijesno pripijenom bijelom puloveru i mikro-suknji, i sa sjetom poželio da izgleda malo manje zanimljiva. Sada doista nije mogao sebi priuštiti da se u nešto upliće. Bio je preumoran.

— Zna li ona — reče Benz, pokazujući na djevojku — o čemu se radi? Hoću reći, možemo li otvoreno razgovarati? Neće li pošiziti kad sazna...?

— Nisam joj još ništa objasnio — reče Addison.

— Onda to učini, do vraga — dobaci Cravne.

— O čemu je riječ? — prošapta zaprepašteno djevojka. Sjedila je uspravno s jednom rukom na prsima. Kao da drži amajliju koje nema, pomisli Addison.

— Riknuli smo prilikom povratka — reče Benz. On je bio zapravo najnemilosrdniji. Ili u najmanju ruku najneposredniji. — Znate, gospođice...

— Hawkins — prošapta djevojka.

— Drago mi je što smo se upoznali, gospođice Hawkins

— Benz ju je mjerio pogledom, suzdržljivo i gotovo lijeno. — Imate i ime, pretpostavljam?

— Merry Lou.

— Okej, Merry Lou — nastavi Benz i obrati se Dougu i Crayneu. — Nalikuje mi na ime što ga konobarice nose izvezeno na bluzama. Zovem se Merry Lou i servirat ću vam doručak i ručak i večeru sljedećih nekoliko dana ili bar dok ne odustanete i vratite se u svoje vrijeme; tri dolara i pedeset i tri centa, molim, bez napojnice. I nemojte se više nikada vraćati, jasno? — Glas mu je počeo podrhtavati, a i cigareta.

— Oprostite, gospođice Hawkins — nastavi nakon kratke stanke. — Pošizili smo zbog implozije prilikom povratka. Saznali smo za to čim smo upali u AVP... u aktivnost u vrijeme povratka. Znali smo to dulje od svih ostalih... znali smo otkako smo upali u vrijeme povratka.

— Ali nismo mogli ništa poduzeti — doda Crayne.

— Nitko ne može ništa poduzeti — obrati se Addison djevojci i zagrli

je. Obuzeo ga je osjećaj da je sve to već jednom proživio, i ta ga je spoznaja odjednom srvala kao da ga je netko udario maljem Upali smo u zatvorenu vremensku petlju, pomisli, i stalno ovo ponavljamo, ponovo i ponovo, pokušavajući riješiti problem povratka, zamišljajući svaki put da to radimo prvi put, jedini put... i uvijek bezuspješno. Koji je ovo pokušaj? Možda milijunti; sjedili smo ovdje milijun puta, prekapali po istim činjenicama ne nalazeći izlaza. Od tih sumornih misli osjetio je još veću klonulost. Kao i neodređenu, filozofsku mržnju prema svima onima koji nisu morali rješavati tu enigmu. Svi mi odlazimo na isto mjesto, kako piše u Bibliji. Ali... nas trojica, mi smo već bili ondje. I ležimo ondje. Prema tome, nije u redu što od nas zahtijevaju da se nakon svega motamo po Zemlji i prepiremo se i brinemo i nastojimo odgonetnuti što je pošto krivim putom. To bi trebalo da rade naši nasljednici. Nama je već dosta svega.

No, nije to ipak. izgovorio — zbog ostalih.

— Možda ste se... sudarili s nečim — reče djevojka.

— Možda smo se 'sudarili s nečim' — ponovi Benz sarkastičnim tonom i pogleda ostale.

— TV komentatori stalno, govore o tome — nastavi Merry Lou — kako je povratak opasan jer postoji mogućnost ispadanja iz prostorne faze i sudaranja, sve do molekularne razine, s eventualnim predmetima koji mogu... — Mahnula je rukom. — Znate već: »dva predmeta ne mogu zauzimati isti prostor u isto vrijeme«. I zato je sve odjetjelo u zrak. — Upitno ih je pogledala.

— To je svakako najopasniji faktor — potvrdi Crayne. — Bar teoretski, kako je izračunao doktor Fein iz Planskog kad su se bavili opasnostima. Međutim, imali smo niz sigurnosnih uređaja koji su nas automatski trebali osigurati protiv toga. Bez prostorne stabilizacije tim uređajima, koji su trebali da spriječe svako preklapanje, povratak bi bio nemoguć. Naravno, možda su svi ti uređaji iznevjerili. Jedan za drugim. Prilikom lansiranja pratio sam na ekranu sve povratne parametre i svi su se bez razlike složili da smo tada bili u ispravnoj fazi. Osim toga, nije bilo nikakvih zvučnih ni vizualnih alarmnih signala... — Namrštio se. — Znači, tada se to nije dogodilo.

— Shvaćate li koliko smo time obogatili rođake? — javi se odjednom Benz. — Sve to savezno i komercijalno osiguranje. Kad samo pomislim, 'naši rođaci' zapravo smo mi. Možemo zahtijevati da nam isplate na desetke

tisuća dolara, sve u gotovom. Upasti u osiguravajuće društvo i reći: mrtav sam, pare na sunce.

Addison Doug je razmišljao o javnom pogrebu što su ga planirali nakon autopsije. O dugom nizu crno presvučenih »cadillaca« kako klize Avenijom Pennsylvania s državnim uglednicima i ćelavim znanstvenicima — *a i mi ćemo biti prisutni.* Ne jednom već dvaput. Jednom u hrastovim, rukom izglačanim lijesovima s mjedenim ukrasima i nacionalnim zastavama, ali i... možda, u otvorenim limuzinama mašući ožalošćenom mnoštvu.

— Ceremonije — reče naglas.

Ostali su se zagledali u njega ljutito, ne shvaćajući. A zatim su jedan za drugim shvatili; vidio im je to na licima.

— Ne — izusti Benz promuklo. — To je... nemoguće. Crayne odrješito zatrese glavom. — Naredili su nam da budemo ovdje, i bit ćemo. Slušat ćemo zapovijedi

— Hoćemo li se morati smiješiti — reče Addison. — Ceriti se, do vraga?

• • •

— Ne — reče polako general Toad, dok mu je mesnata glava s podvoljkom podrhtavala na vratu nalik na štap metle. Boja kože bila je prljava, a sama koža prošarana, kao da ga je gomila odlikovanja na krutom ovratniku počela djelomično izjedati. — Ne morate se smiješiti, već ćete se, naprotiv, morati držati kao duboko ožalošćeni ljudi. U skladu s nacionalnom žalosti.

— To će biti teško — reče Crayne.

Ruski krononaut nije pokazivao nikakve reakcije; njegovo usko, usiljeno lice, još više prividno suženo slušalicama kojima je slušao prijevod, ostalo je napeto od zabrinutosti.

— Nacija će još jednom postati svjesna vaše prisutnosti među nama — reče general Toad — za to kratko vrijeme; kamere svih važnijih televizijskih stanica »panirat« će vas bez upozorenja, a istodobno će razni komentatori dobiti upute o tome što će govoriti gledaocima, na primjer... — Izvukao je natipkanu stranu, stavio naočale, pročistio grlo i pročitao: —

Uhvatili smo kamerom ova tri muškarca u istom automobilu. Ne mogu ih jasno razabrati. Možete li vi? — General Toad spusti papir. — U tom trenutku oni će improvizirajući ispitivati kolege, pa će napokon uskliknuti: »Zaboga, Rogere«, ili Waltere ili Nede, već prema tome o kojoj se TV stanici radi...

Crayne se nasmije podrugljivo i otužno.

General Toad se nije obazirao na nj.

— Onda će pojedinačno uskliknuti: »Zaboga, Rogere, mislim da vidimo naša tri temponauta glavom! Znači li to doista da su na neki način teškoće...?« Na to će kolega komentator reći ozbiljnim glasom: »To što sada vidimo, Davide, ili Henry ili Pete ili Ralphe, jest prvi provjereni uvid u ono što stručnjaci nazivaju 'aktivnost u vrijeme povratka' ili AVP. Što god vam se na prvi pogled činilo, ovo nisu... ponavljam: nisu naša tri hrabra temponauta kakve smo ih obično doživljavali... naprotiv, naše su ih kamere registrirale privremeno suspendirane na putovanju u budućnost koje se, kako smo se u početku opravdano nadali, trebalo obaviti u vremenskom kontinuumu za stotinu godina od ovog trenutka... ali čini se da zbog nečega nisu postigli cilj i da su sada ovdje, u trenutku koji je, naravno, naše sadašnje vrijeme.«

Doug sklopi oči i pomisli: Crayne će ga sada pitati: mogu li ga TV kamere snimati kako drži balon i jede sladoled. Mislim da ćemo svi od toga poludjeti, svi mi. A zatim se upitao: koliko li smo puta doživjeli taj idiotski proces?

Ne mogu to dokazati, pomisli umorno. Ali znam da je to istina. Mnogo smo puta sjedili ovdje, piskarali, slušali i govorili sve te gluposti. On se strese. Svaka otrcana riječ...

— Pa? — reče Benz kričavim glasom.

— Koji je maksimalni mogući interval AVP-a vaše trojke? I koliki je postotak dosad utrošen? — javio se prvi put sovjetski krononaut

— Informirali su nas o tome prije no što smo danas stigli ovamo. Potrošili smo gotovo polovinu našeg maksimalnog ukupnog AVP intervala — reče Crayne.

— Za svaki slučaj — javi se duboki glas generala Toada — planirali smo Dan nacionalne žalosti u očekivanom periodu koji im je preostao od

AVP vremena. Zbog toga smo morali požuriti s autopsijom i drugim sudskomedicinskim nalazima, ali s obzirom na osjećaje javnosti smatrali smo...

Autopsija, pomisli Addison Doug i ponovo se strese; ovaj put nije mogao zadržati misli za sebe, nego je rekao:

— Zašto ne prekinemo ovaj glupi sastanak i ne odemo u patološki odjel da pregledamo neka tkiva, povećana i u boji; možda ćemo otkriti neki bitni detalj koji će pomoći medicini u traženju objašnjenja? Objašnjenja, to je ono što nama treba. Objašnjenja problema koji još ne postoje; probleme možemo razraditi poslije. — Zastao je. — Tko je za to?

— Ne kanim gledati svoju slezenu na ekranu — reče Benz. — Vozit ću se na paradi, ali neću sudjelovati u vlastitoj autopsiji.

— Mogao bi putem dijeliti ožalošćenima grimizno obojene djeliće svojih crijeva — reče Cravne. — Mogli bi nam svakome dati elegantnu torbicu, zar ne, generale? Da posipamo ljude dijelovima tkiva kao konfetima. Mislim da bismo se ipak morali smiješiti.

— Pregledao sam sve memorandume u vezi s tim reče general Toad listajući stranice što su bile pred njim — i opće je mišljenje da smješkanje nije u skladu s nacionalnim osjećajima. To je pitanje, znači, zaključeno. Što se tiče vašeg sudjelovanja u autopsiji koja je upravo u toku...

— Ne prisustvujemo joj jer sjedimo ovdje — reče Crayne Addisonu. — Uvijek mi izmakne.

Ne obraćajući pažnju na nj, Addison se obrati sovjetskom krononautu:

— Kolega Gauki — reče on u mikrofon što mu je visio na prsima — čega se, po vašem mišljenju, najviše boji vremenski putnik? Da će doći do implozije zbog koincidencije pri povratku, kakva se desila pri našem lansiranju? Ili su možda vas i vaše kolege mučile neke druge traumatske opsesije za vašeg kratkog ali vrlo uspješnog leta kroz vrijeme?

Nakon kratke stanke N. Gauki odgovori:

— R. Plenja i ja razmijenili smo nekoliko puta neslužbeno mišljenja o tome. Uvjeren sam da mogu odgovoriti na vaše pitanje u ime obojice i istaći koliko smo se bojali da ne upadnemo u zatvorenu vremensku petlju iz koje se nikada nećemo izvući.

— I ona bi se stalno ponavljala? — upita Addison Doug.

— Da, kolega Doug — odgovori krononaut sumornim glasom.

Strah koji dosad još nije osjetio svladao je Douga. On se bespomoćno okrene prema Benzu i promrmlja:

— Sranje. — Zagledali su se jedan u drugoga.

— Doista ne vjerujem da to dogodilo — reče Benz tiho stavljajući ruku na Dougovo rame; stisnuo ga je čvrsto, prijateljski. — Samo smo implodirali pri povratku, to je sve. Ne sekiraj se.

— Hoćemo li uskoro prekinuti? — upita Addison promuklim glasom kao da se guši, podižući se sa stolice. Osjećao je kako soba i ljudi u njoj nadiru prema njemu i guše ga. Klaustrofobija, shvatio je. Kao dok sam još bio u osnovnoj školi, kad su iznenadno projicirali neočekivani test na ekranima strojeva za učenje i kad sam shvatio da neću proći. — Molim vas... — reče i ustane. Svi su ga pogledali različitih izraza na licu. Gaukijevo lice bilo je naročito suosjećajno, izbrazdano dubokim borama zabrinutosti. Addison je htio...

— Hoću reći — obratio se svima. Osjećao se glupo.

• • •

Bio je pijan. Bilo je već kasno, i nalazio se u baru na Bulevaru Hollywood. Merry Lou je, na sreću, bila s njim, i on se dobro zabavljao. Bar su mu tako svi govorili. Stisnuo se uz Merry Lou i rekao: — Veliko jedinstvo u životu, uzvišeno jedinstvo i smisao, to su muškarac i žena. Njihovo apsolutno jedinstvo, točno?

— Znam — reče Merry Lou. — Tako su nas učili u školi. —Večeras je na njegov zahtjev Merry Lou bila mala plavuša u grimiznim trapez-hlačama i cipelama visokih peta i bluzi koja joj je otkrivala trbuh. Prije je u pupku nosila lazur, ali joj je na večeri kod Ting Hoa ispao i izgubio se. Vlasnik restorana joj je obećao da će ga svakako potražiti, ali Merry Lou je otada bila potištena. Bio je to, kako je rekla, simbol. Ali nije rekla čega. Ili se on nije mogao sjetiti. Rekla mu je što znači, ali je zaboravio.

Elegantan mladi crnac za susjednim stolom, s afro-frizurom, prugastim prslukom i crvenom kravatom već je neko vrijeme zurio u Addisona. Očito je htio doći za njihov stol, ali se bojao; u međuvremenu je zurio.

— Jesi li ikada imala osjećaj — reče Addison Merry Lou — da točno znaš što će se dogoditi? Što će netko reći? Od riječi do riječi? Sve do najmanje pojedinosti? Kao da si to Već jednom proživjela?

— Svakome se to događa — reče Merry Lou pijuckajući »bloody mary«.

Crnac se digao i prišao njihovu stolu. Stao je pokraj Addisona.

— Oprostite što smetam.

Addison se obrati Merry Lou:

— On će reći: »Poznajemo li se odnekle? Zar vas nisam vidio na televiziji?«

— Upravo to sam htio reći — odgovori crnac.

— Nedvojbeno ste vidjeli moju sliku — reče Addison — na četrdeset i šestoj strani najnovijeg Timea, u rubrici o novim medicinskim otkrićima. Ja sam liječnik opće medicine iz malog grada u Iowi koji se iznenada proslavio svojim otkrićem jeftinog lijeka za vječni život. Već je nekoliko farmaceutskih kuća zatražilo da otkupe prava na moje cjepivo.

— Možda sam ondje i vidio vašu sliku — reče čovjek neuvjerljivo. Nije se doimao pijano i zurio je i dalje uporno u Addisona. — Mogu li sjesti k vama?

— Svakako — reče Addison. Tada je ugledao u čovjekovim rukama legitimaciju agenta službe državne sigurnosti koja je pratila projekt od samog početka.

— Doug — reče agent pošto je sjeo pokraj Addisona. — Doista ne biste smjeli biti ovdje. Ako sam vas ja prepoznao, mogao je to i netko drugi, te izazvati skandal. Sve to spada u povjerljive stvari do Dana žalosti. Svojom prisutnošću prekršili ste savezni zakon; shvaćate li to? Morao bih vas uhapsiti. Ipak, znam da je situacija teška; ne želimo biti grubi i praviti scene. Gdje su ostala dvojica, vaši kolege?

— U mojoj kući — reče Merry Lou. Očito nije vidjela njegovu legitimaciju. — Slušajte — obrati se ona oštro agenta — gubite se odavde. Moj je muž u vrlo teškoj situaciji i ovo mu je jedina prilika da se opusti.

Addison pogleda agenta.

— Znao sam što ćete reći prije no što ste došli za naj stol. — Od riječi do riječi, pomisli. Imam pravo, a Benz nema pravo, i to će se neprekidno ponavljati, reproducirati.

— Možda bih vas mogao nagovoriti — reče agent — da se dobrovoljno vratite u kuću gospođice Hawkins. Dobili smo prije nekoliko minuta neke informacije — potapšao je sićušnu slušalicu u desnom uhu — koje vam moramo vrlo hitno prenijeti ako vas nađemo. Na ruševinama lansirališta... temeljito pretražuju ostatke, to znate, zar ne?

— Znam — reče Addison.

— Misle da su naišli na prvi trag. Jedan od vas donio je nešto na povratku. Prilikom AVP-a, nešto osim onoga što ste ponijeli, i time ste prekršili sva pravila ponašanja kojima su vas obučavan prije lansiranja.

— Da vas nešto pitam — reče Addison. — Pretpostavimo da me netko doista i vidi. Pretpostavimo da me netko doista prepozna. Pa što onda?

— Javnost jc uvjerena da je let u vrijeme... da je prvo američko vremensko putovanje ostvareno premda povratak nije uspio. Tri američka temponauta trebala su biti prebačena sto godina u budućnost, otprilike dvaput više od sovjetskog lansiranja prošle godine. Javnost će lakše prihvatiti činjenicu da ste zapravo »prevalili« samo sedam dana povjeruje li da da ste se namjerno ponovo pojavili u ovom kontinuumu zato što ste htjeli prisustvovati, zapravo bili prisiljeni prisustvovati...

— Htjeli smo biti na paradi — prekine Addison. — Dvaput.

— Bili ste privučeni dramatičnim i sumornim spektaklom vlastitoga pogreba na kojem će vas »uhvatiti« budne ekipe kamermana svih važnijih televizijskih stanica. Doug, sve je to isplanirano na najvišoj razini i mnogo je novaca utrošeno na to da bi se ispravila ta strašna situacija; imajte povjerenja u nas, vjerujte mi. Javnost će to lakše primiti, što je i te kako važno ako se ikada ostvari još jedno američko lansiranje a vrijeme. A to je, na kraju krajeva, ono što svi želimo.

Addison se zagleda u njega.

— Što to želimo?

— Nova putovanja u vrijeme. Poput vašega. Na žalost, vi sami nećete moći više putovati zbog tragične implozije i smrti vas trojice. Ali drugi

temponauti... — odgovori agent nelagodnim glasom.

— Što to želimo? Je li to ono što mi želimo? — Addison povisi glas; ljudi sa susjednih stolova su ih sada promatrali. Uznemireno.

— Svakako — reče agent. — I snizite ton.

— Ali ja to ne želim — reče Addison. — Želim prestati. Zauvijek prestati. Želim samo ležati pod zemljom pokraj svih ostalih. Da više ne gledam ljeta... isto ljeto.

— Ljeta su ionako sva ista — reče histerično Merry Lou. — Mislim da on ima pravo, Addi; morali bismo otići odavde. Previše si popio; kasno je, i ta informacija o...

— Što je doneseno natrag? Koliko dodatne mase? — prekine je Doug.

— Preliminarna analiza pokazuje da su nekakvi predmeti teški oko pedeset kilograma privučeni natrag u vremensko polje modula i pokupljeni zajedno s vama. Tolika masa... — agent je počeo gestikulirati — odmah je raznijela platformu za lansiranje. Platforma nije mogla ni slučajno kompenzirati masu toliko veću od one što je zauzimala njen otvoreni prostor u vrijeme lansiranja.

— Ma nemojte! — usklikne Merry Lou razrogačenih očiju. — Možda je netko prodao jednome i od vas kvadrofonski gramofon za dolar i devedeset osam centi uključujući zvučnike i komplet ploča Neila Diamonda. — Pokušala se nasmijati, ali nije uspjela; oči su joj se zamaglile. — Oprosti, Addi — prošaptala je — ali sve je to nekako... sablasno. Hoću reći, apsurdno; svi ste dobili upute, nije li tako, o težini pri povratku? Niste smjeli dodati ni komadić papira. Slušala sam doktora Feina kako na televiziji govori o razlozima. A jedan od vas je dovukao pedeset kilograma u polje? Pa vi ste pokušavali uništiti sami sebe! — Suze su joj se slijevale licem. Jedna se suza otkotrljala na nos i zaustavila se. Addison je refleksno podigao ruku da je obriše kao da pomaže djevojčici, a ne djevojci.

— Odvest ću vas avionom na mjesto analize — reče agent nstajući. On i Addison pomogli su Merry Lou da ustane. Zadrhtala je kad je ustala, pa ispila koktel. Addisona je gotovo svladalo sažaljenje prema njoj, ali je taj osjećaj odmah prošao. Pitao se zbog čega. Čovjek se može umoriti i od toga, pretpostavljao je. Od ljubavi prema nekome. Ako se to predugo nastavlja... nastavlja i nastavlja. Zauvijek. I kad se napokon pretvori u nešto

od čega još možda nitko nije patio, što nitko ne bi mogao izdržati ma kako bio suosjećajan.

Dok su izlazili iz pretrpanog bara, Addison upita agenta:

— Koji od nas...

— Oni znaju koji — odgovori agent dok je držao vrata otvorena da Merry Lou može izići. Agent je sada stao iza Addisona signalizirajući sivom policijskom autu da im priđe. Još dva agenta, u uniformama, požuriše im u susret.

— Jesam li to bio ja? — upita Addison.

— Mislite što hoćete — reče agent.

• • •

Žalobna povorka kretala se tužno i svečano Avenijom Pennsylvania, tri lijesa prekrivena zastavama i deseci crnih limuzina što su prolazile između redova promrzlih gledalaca u debelim ogrtačima. Sumaglica je zastirala grad, sivi obrisi zgrada gubili su se u prokislom sumraku ožujskog vašingtonskog dana.

Budno prateći dalekozorom »cadillac« na čelu povorke, vodeći televizijski spiker i komentator Henry Cassidy monotono je govorio svom golemom, nevidljivom gledalištu: »...tužna sjećanja na povorku ranijeg datuma, koja se među poljima pšenice vraćala s lijesom Abrahama Lincolna na pogreb a glavnom gradu. Kako li je tužan ovaj dan; kao da i vrijeme tuguje sa svojom upornom naoblakom i kišom!« Na svom monitoru vidio je kako kamera zumirajući hvata četvrti »cadillac« što je slijedio lijesove s mrtvim temponautima. Tehničar ga potapša po ruci.

— Čini mi se da smo kamerom uhvatili tri nepoznate osobe, još neidentificirane, u istom automobilu — govorio je Henry Cassidy u mikrofon obješen oko vrata. — Zasad ih na razabirem. Možda ih ti bolje vidiš s tvog mjesta, Everette? — upitao je kolegu i pritisnuo dugme kako bi obavijestio Everotta Brantona da nastavi prijenos.

— Pa, Henry — javi se Branton sve uzbuđenijim glasom — mislim da smo zapravo očevici ponovnog pojavljivanja trojice temponauta na njihovom povijesnom putovanju u budućnost!

— Znači li to — reče Cassidy — da su oni nekako uspjeli riješiti i svladati...?

— Na žalost, mislim da nisu, Henry — reče Branton polako i sa žaljenjem. — Upravo prvi put prisustvujemo, bar što se tiče zapadnog svijeta, onome što stručnjaci nazivaju, »aktivnost u vrijeme pojavljivanja«.

— Ah, da, AVP — žustro odgovori Cassidy pročitavši kraticu sa scenarija što ga je prije prijenosa dobio sa službenog mjesta.

— Tako je, Henry. Prvi dojam vara, i ovo nisu... ponavljam, nisu... naša tri hrabra temponauta, kakve smo ih obično doživljavali...

— Sad shvaćam, Everette — Cassidy mu uzbuđeno upadne u riječ budući da je u službenom scenariju pisalo: CASS UZBUĐENO UPADA. — Naša tri temponauta su u stanju privremene suspenzije na svom povijesnom putovanju u budućnost koje će se protegnuti na vremenski kontinuum od otprilike stotinu godina od ovog trenutka... čini se da ih je prevelika žalost i dramatičnost ovog neočekivanog dana navela da...

— Oprosti što te prekidam, Henry — reče Branton — dl mislim da bismo mogli, s obzirom na to da se žalobna povorka načas zaustavila...

— Ne! — reče Cassidy, jer je na poruci koju su mu upravo dali bilo na brzinu načrčkano: Ne intervjuirajte 'naute'. Hitno. Zanemarite prijašnje upute. — Mislim da nećemo moći... — nastavi —... ukratko porazgovarati s temponautima Benzom, Crayneom i Dougom kako si se ti nadao, Everette. Kako smo se svi načas ponadali. — Bjesomučno je mahao tehničaru da odmakne mikrofon što se već približavao zaustavljenom »Cadillacu«, i dao znak tonskom snimatelju da isključi vezu.

Ugledavši mikrofon kako se njiše prema njima, Addison Doug ustane u stražnjem dijelu otvorenog »cadillaca«. Cassidy zastenje. Shvatio je da bi temponaut htio govoriti. Zar nije dobio nove upute? Zašto sam ja jedini dobio takve instrukcije? Mikrofoni ostalih televizijskih i radio-stanica unosili su se sada u lica trojice temponauta, osobito u Dougovo. Doug je već počinjao odgovarati na pitanje što ga je izviknuo jedan od reportera. Budući da je mikrofon bio isključen, Cassidy nije čuo Dougov odgovor. Oklijevajući, on dade znak da uključe i njegov mikrofon.

— ... prije — govorio je glasno Doug.

— Što hoćete time reći kad kažete »sve se to desilo prije«? — pitao je

radio-reporter koji je stajao uza sam automobil.

— Hoću reći — objašnjavao je Doug crvena i napeta lica — da sam već stajao na ovom mjestu i govorio i govorio, i da ste svi vi pratili ovu paradu i našu smrt na povratku beskonačno mnogo puta; hoću reći da smo se našli u zatvorenom vremenskom krugu koji moramo prekinuti.

— Tražite li — upao je uzbuđeno drugi reporter — rješenje za nesreću od implozije prilikom povratka, rješenje koje se može primijeniti u retrospektivi tako da ćete moći, kad se doista vratite u prošlost, ispraviti grešku i izbjeći tragediju što vas je stajala... li će vas stajati života?

— Da, to radimo — reče temponaut Benz.

— Nastojimo isto tako utvrditi uzrok snažne implozije i otkloniti ga prije povratka — doda Crayne kimajući. — Već smo ustanovili da je, iz nepoznatih razloga, masa od gotovo pedeset kilograma, tj. dijelovi »volkswagenova« motora uključujući cilindre, glavu...

Ovo je strašno, pomisli Cassidy.

— Nevjerojatno! — reče naglas u mikrofon oko vrata. — Tragično preminuli američki temponauti, odlučnošću koja je očito rezultat stroge obuke i discipline kojoj su bili podvrgnuti — onda smo se pitali zašto, ali sada jasno vidimo zašto — već su analizirali mehaničku grešku koja je očito skrivila njihovu smrt i počeli mučan proces istraživanja i otklanjanja uzroka te greške kako bi se nesmetano vratili na prvobitno mjesto lansiranja.

— Čovjek se pita — mrmljao je Branton u eter — kakve će biti posljedice te preinake nedavne prošlosti. Ako pri povratku ne implodiraju i ne poginu, onda i neće... no to je prekomplicirano za mene, Henry, ti vremenski paradoksi na koje nam je doktor Fein iz Laboratorija za zgušnjivanje vremena tako često i rječito skretao pažnju.

— Ne smijemo otkloniti uzrok implozije pri povratku — govorio je temponaut Addison Doug, sada mirnije, u brojne mikrofone. — Jedini način izlaska iz te stupice je naša smrt. Smrt je jedino rješenje. Za nas trojicu. — Ušutio je kad se povorka »cadillaca« ponovo pokrenula.

Isključivši načas mikrofon, Henry Cassidy reče svom tonskom snimatelju:

— Zar je pošizio?

— To će samo vrijeme pokazati — odgovori snimatelj jedva čujnim glasom.

— Ovo je izvanredan trenutak u povijesti vremenskih putovanja — nastavi Cassidy u ponovo uključeni mikrofon.

— Samo će vrijeme pokazati, ako mi oprostite tu igru riječima, jesu li zagonetne primjedbe temponauta Douga izgovorene improvizirano u trenutku njegovih najvećih muka, muka koje su donekle i naše, makar u manjem stupnju, jesu li to riječi čovjeka kojega je poremetila tuga, ili su one točan prikaz stravične dileme što nas, kako smo cijelo vrijeme znali, može teoretski zadesiti i zadati putovanju u vrijeme, našem ili svjetskom, koban udarac.

Isključio je mikrofon.

— Znaš — promrmlja mu Branton u uho — ako on ima pravo, onda će oni morati pustiti te jadnike da umru.

— Trebali bi ih osloboditi — reče Cassidy. — Po onome kako je Doug izgledao i govorio, čovjek bi pomislio da je sve to prolazio najmanje tisuću godina! Ne bih ni zašto na svijetu bio na njegovu mjestu.

— Okladit ću se s tobom o pedeset dolara — reče Branton — da su to već doživjeli. Mnogo puta.

— Onda smo i mi — reče Cassidy.

Počela je padati kiša od koje su se zasjajili špaliri promatrača. Njihova lica, oči, pa i odjeća — sve je blistalo na vlažnom odbljesku svjetla koje se lomilo i prelamalo dok se dan gasio pod teretom bezobličnih sivih oblaka što su se gomilali iznad njihovih glava.

— Jesmo li uključeni? — upita Branton.

Tko to zna, pomisli Cassidy.

• • •

Sovjetski krononaut N. Gauki je duboko uzbuđen digao obje ruke obraćajući se Amerikancima s druge strane stola.

— To je moje mišljenje, i mišljenje mog kolege R. Plenje koji je zbog svojih pionirskih dostignuća na polju vremenskog putovanja proglašen herojem sovjetskog naroda; naime, na temelju našeg iskustva i teoretskih spoznaja vaših akademskih krugova i Sovjetske akademije znanosti, mislimo da bi strahovanja temponauta A. Douga mogla biti opravdana. Njegovo namjerno uništavanje sebe i kolega prilikom povratka, tj. unošenja dijelova automobilskog motora u AVP, usprkos naređenju, treba smatrati činom očajnika koji nije imao drugog izbora. Naravno, odluka ovisi o vama. Mi smo ovdje samo kao savjetnici.

Addison Doug se igrao upaljačem na stolu i nije dizao glavu. U ušima mu je zujalo i pitao se što to znači. Zujanje ga je podsjećalo na elektroniku. Možda smo ponovo u modulu, pomisli. Ali vidio je samo stvarnost, ljude oko sebe, stol, plavi plastični upaljač među prstima. Pušenje u modulu je zabranjeno prilikom povratka, pomisli. On brižljivo spremi upaljač u džep.

— Dosad nemamo nikakvog opipljivog dokaza — javi se general Toad — da je stvorena zatvorena vremenska petlja. Postoji samo subjektivna iscrpljenost koju osjeća Doug. Samo njegovo uvjerenje da je sve to prošao nekoliko puta. Vjerojatno psihološke prirode, kako on kaže. — Rovao je poput svinje po papirima ispred sebe. — Ovaj izvještaj, koji nije dan medijima, dobio sam od četiri psihijatra s Yalea i odnosi se na Dougovo psihološko stanje. Premda je neobično stabilan, sklon je potištenosti koji kulminira akutnom depresijom: To smo, naravno, uzeli u obzir mnogo prije lansiranja, ali smo računali da će vedrina ostalih članova ekipe kompenzirati njegovu depresiju. Bez obzira na to, sada je njegova sklonost depresiji izuzetno velika. — Ispružio je ruku s dokumentom, ali ga nitko nije prihvatio. — Nije li točno, doktore Fein, da depresivna osoba doživljava vrijeme na osobit način, to jest kao kružno vrijeme, vrijeme koje se ponavlja, kojemu nema kraja, koje se vrti i vrti? Takva osoba postaje tako psihotična da se uporno drži prošlosti i stalno je u sebi obnavlja.

— Da — reče dr Fein — ali taj subjektivni osjećaj zarobljenosti je možda sve što imamo. — Fizička istraživanja doktora Feina pružila su teoretske osnove američkog projekta. — Ako se petlja, na žalost, stvarno zatvorila.

— General upotrebljava riječi — reče Doug — koje ne razumije.

— Dobro sam proučio one koje su mi bile nepoznate — reče general Toad. — Stručne psihijatrijske izraze, i znam što oni znače.

— Gdje si nabavio sve te dijelove motora »volkswagena«, Addi? — obrati se Benz Dougu.

— Još ih nemam — reče Doug.

— Vjerojatno ih je skinuo s prve olupine na koju je naletio — reče Crayne. — Zgrabio je prvu stvar koje se uspio dokopati prije no što smo krenuli natrag.

— Prije no što krenemo natrag — ispravi ga Doug.

— Evo mojih uputa za vas trojicu — reče general Toad. — Ne smijete ni na koji način pokušati izazvati štetu ili implojđju ili grešku prilikom povratka, ni opterećenjem dodatnom masom, ni bilo čime što bi vam palo na um. Morate se vratiti prema planu i točno reproducirati ranije simulacije. To se posebno odnosi na vas. Doug. — Telefon je zazujao kraj generalove desne ruke. On se namršiti i podigne slušalicu. Prošlo je neko vrijeme, zatim se još jače namrštio i tresnuo slušalicom.

— Nadglasali su vas — reče doktor Fein.

— Tako je — reče general Toad. — Moram reći da mi je to osobno drago zato što mi odluka nije bila nimalo ugodna.

— Znači da možemo izazvati imploziju prilikom povratka — reče Benz nakon stanke.

— Vas trojica morate odlučiti — reče general Toad. — Budući da se radi o vašim životima. Sve je potpuno prepušteno vama. Odaberite način. Ako ste uvjereni da ste u zatvorenoj vremenskoj petlji i mislite da će je prekinuti jaka eksplozija kod povratka... — Prestao je govoriti kad se Doug digao. — Kanite li održati još jedan govor, Doug?

— Htio bih samo zahvaliti svima koji su uključeni u taj projekt — reče Doug — što su nam dopustili da mi odlučimo.

— Pogledao ih je jednog po jednog, izmučenoga lica. — Doista sam vam zahvalan.

— Znaš — polako reče Benz — ako i odletimo u zrak prilikom povratka, možda time nećemo nimalo poboljšati izglede da se izvučemo iz zatvorene petlje. Moglo bi se dogoditi upravo suprotno.

— Ako svi poginemo, neće — reče Cravne.

— Slažeš se s Addijem? — reče Benz.

— Kako god okreneš, mrtav si — reče Crayne. — Razmišljao sam o tome. Na koji bismo drugi način imali više izgleda da se izvučemo nego da umremo? Koji mogući drugi način?

— Možda niste ni u kakvoj petlji — reče dr Fein.

— Ali možda i jesmo — odvrati Crayne.

— Možemo li uključiti i Merry Lou u odlučivanje? — obrati se Doug Cravneu i Benzu.

— Zašto? — upita Benz.

— Ne mogu više razmišljati dovoljno jasno — reče Doug. i— Merry Lou mi može pomoći; ovisim o njoj.

— Svakako — reče Crayne. I Benz je potvrdio glavom.

General Toad je stoički pogledao ručni sat, pa rekao:

— Ovim smo završili diskusiju!

Sovjetski krononaut Gauki skinuo je slušalice i mikrofon oko vrata i požurio ispružene ruke prema trojici američkih temponauta; nešto im je govorio, ali ruski, pa ga ni jedan nije razumio. Potišteno su se udaljili, rame uz rame.

— Mislim da si pošizio, Addi — reče Benz. — Ali čini se da sam u manjini.

— Ako on doista ima pravo — reče Crayne — ako... ma kako neznatna bila vjerojatnost... ako se vječno budemo vraćah, onda bi to bilo opravdano.

— Da li bismo mogli posjetiti Merry Lou? — upita Doug. —Odvesti se do njezine kuće?

— Čeka nas vani — reče Crayne.

General Toad se približi trojici temponauta i reče:

— Znate, na ovakvu odluku utjecala je reakcija javnosti na vaš izgled i ponašanje, Doug, za vrijeme pogreba. Savjetnici Vijeća nacionalne sigurnosti zaključili su da će javnost, kao i vi, radije prihvatiti činjenicu da

je za vas sve gotovo. Da će ljudima biti lakše znajući da ste se riješili problema umjesto da nastojite spasiti projekt i postići savršen povratak. Rekao bih da ste doista ostavili savršen dojam na ljude, Doug. Tim svojim jadikovanjem. — Otišao je ostavljajući ih same.

— Pusti ga — reče Crayne Dougu. — Mani sve takve. Znamo što moramo učiniti.

— Merry Lou će mi to objasniti — reče Doug. — Ona će znati što treba učiniti, što je pravilno.

— Idem po nju— reče Crayne — a zatim se nas četvoro možemo nekamo odvesti, možda njezinoj kući, i odlučiti što da učinimo. Slažeš li se?

— Hvala ti — reče Doug i kimne; pun nade tražio ju je pogledom pitajući se gdje je. U sljedećoj prostoriji, možda, negdje blizu. — Zaista sam vam obojici zahvalan — reče.

Benz i Crayne se pogledaše. On je to opazio, ali nije mogao protumačiti pogled. Samo je znao da nekoga treba, najviše Merry Lou, da mu pomogne shvatiti situaciju, i da mu kaže kako će se napokon izvući.

• • •

Merry Lou ih je vozila sjeverno od Los Angelesa superbrzom trakom auto-ceste prema Venturi, a zatim je skrenula prema Ojai. Uglavnom su šutjeli. Merry Lou je dobro vozila, kao i uvijek; naslonivši se na nju, Doug se opustio osjećajući rivremeno smirenje.

— Nema ništa ugodnijeg nego kad te vozi dobra mačka — reče Crayne pošto su se dugo vozili u tišini.

— Osjećaš se kao aristokrat — promrmlja Benz — kad te vozi žena.

— Sve dok ne naleti na nešto — reče Merry Lou. — Na nešto veliko i polagano.

— Kad si me ugledala — reče Doug — kako se vučem stepenicama prema tvojoj kući, što si pomislila? Reci mi iskreno.

— Izgledao si kao da si to činio mnogo puta. Izgledao si umoran i iscrpljen i... gotovo mrtav. — Zastala je. — Oprosti, ali tako si izgledao, Addi. Pomislila sam: on i predobro zna put.

— Kao da sam to činio mnogo puta.

— Da — reče ona.

— Glasaš, znači, za imploziju — reče Doug.

— Pa...

— Budi iskrena prema meni — reče on.

— Pogledaj na stražnje sjedalo. Kutiju na podu — reče Merry Lou.

Pri svjetlu džepne svjetiljke tri su muškarca pregledala kutiju. Doug je sa strahom pogledao njen sadržaj. Dijelovi »vokswagenova« motora, zarđali i stari. S tragovima ulja.

— Pronašla sam ih iza automehaničke radionice za strane automobile nedaleko od svoje kuće — reče Merry Lou. — Na cesti za Pasadenu. Učinili su mi se dovoljno teški. Ćula sam na televiziji da u vrijeme lansiranja sve teže od dvadeset i pet kilograma...

— To će biti dovoljno — reče Doug. — Stvarno dovoljno.

— Prema tome, nema ni smisla da idemo k tebi — reče Crayne. — Odlučeno je. Mogli bismo krenuti na jug prema modulu. I započeti postupak izlaženja iz AVP-a. I povratka. — Glas mu je bio ozbiljan, ali bez intonacije. — Hvala na podršci, gospođice Hawkins.

— Svi ste tako umorni — reče ona.

— Ja nisam — reče Benz. — Ljut sam. Ljut kao đavo.

— Na mene? — upita Doug.

— Ne znam — reče Benz. — Samo... kao đavo. — Zašutio je i prepustio se razmišljanju. Zgrbljen, zbunjen i klonuo. Povukao se od ostalih u automobilu što je dalje mogao.

Na sljedećem raskršću skrenula je prema jugu. Kao dm ju je sada obuzeo osjećaj slobode, a Doug je već osjećao težinu, iscrpljenost, propadanje.

Na ručnom zglobu sve trojice zazujao je signal uređaja za hitne pozive; svi su se trgnuli.

— Što to znači? — reče Merry Lou usporavajući automobil.

— Moramo što prije telefonirati generalu Toadu — objasni Crayne. — Tamo je benzinska stanica — pokaže Crayne prstom. — Skrenite na prvi izlaz, gospođice Hawkins. Možemo odande telefonirati.

Nekoliko minuta poslije Merry Lou je zaustavila auto ispred telefonske govornice.

— Nadam se da neće biti loših vijesti — reče ona.

— Ja ću razgovarati prvi — reče Doug dižući se. Loše vijesti, pomisli smješkajući se kiselo. Kakve? Hodao je ukočeno dok mu je šljunak škripao pod nogama prema telefonskoj govornici, ušao, zatvorio vrata, ubacio novčić i okrenuo broj.

— Da čujete samo vijesti! — javi se general Toad kad su uspostavili vezu. — Dobro je što smo vas uhvatili. Samo trenutak... Neka vam doktor Fein sam kaže. Više ćete vjerovati njemu nego meni. — Ćulo se nekoliko škljocanja, a zatim glas doktora Feina, piskav, precizan, glas znanstvenika, iako se osjećalo da je i on napet.

— Kakve loše vijesti imate? — upita Doug.

— Nisu baš loše — reče dr Fein. — Računar je bio stalno u pogonu otkako smo razgovarali i čini se... hoću reći da je pretpostavka statistički vjerojatna iako je ne možemo provjeriti... da imate pravo, Addisone. Vi ste u zatvorenoj vremenskoj petlji.

Doug mučno izdahne. Ti, prokleti autokratu, pomisli Vjerojatno si to znao cijelo vrijeme.

— Međutim... — nastavi dr Fein zamuckujući od uzbuđenja — također sam izračunao... zajednički smo izračunali, s ljudima s Cal Techa, da se petlja najvjerojatnije može održati implozijom pri povratku. Razumijete li me, Addisone? Ako odvučete natrag sve te zarđale dijelove »volkswagena« i implodirate, onda su statistički izgledi konačnog zatvaranja petlje veći nego ako se samo vratite i sve dobro završi.

Doug je šutio.

— Zapravo, Addi... i to je najteži dio koji želim istaći... implozija na povratku, masivna, izračunata, kako nam se sada čini... shvaćate li me, Addi? Čujete li me dobro? Zaboga, Addi! Takva implozija po svoj prilici

jamči zatvaranje u apsolutnoj čvrstoj petlji kakvu ste imali na umu, kakva nas je zabrinjavala od samog početka. — Stanka. — Addi? Jeste li na liniji?

— Želim umrijeti — reče Doug.

— To je iscrpljenost od petlje. Bog bi znao koliko ste to puta ponovili vas trojica...

— Ne — reče Doug i počne spuštati slušalicu.

— Htio bih razgovarati s Benzom i Crayneom — reče brzo dr Fein — Molim vas, prije no što počnete postupak vraćanja. Naročito s Benzom; htio bih naročito razgovarati s Benzom. Molim vas, Addisone. Za njihovo dobro; vaša gotovo putpuna iscrpljenost...

Spustio je slušalicu. Izišao iz telefonske govornice, korak po korak.

Dok je ponovo ulazio u auto, čuo je kako uređaji ostale dvojice još zuje.

— General Toad je rekao da će zbog automatskog poziva vaša dva uređaja zujati još neko vrijeme — reče i zatvori za sobom vrata. — Krenimo.

— Zar ne želi razgovarati s nama? — upita Benz.

— General Toad nas je htio obavijestiti — reče Doug — da ima nešto za nas. Dodijelit će nam specijalnu medalju Kongresa, za hrabrost ili neku sličnu glupost. Specijalnu medalju koju još nisu nikada prije nikome dodijelili. I to posthumno.

— Pa, do vraga... čini se da se to može nagraditi samo na taj način — reče Crayne.

Merry Lou se rasplače pokrećući automobil.

— Odahnut ćemo — reče Crayne malo kasnije dok su se poskakujući vraćali na auto-cestu — kad sve završi.

Nećemo dugo čekati, pomisli Doug.

Uređaji na ručnim zglobovima su i dalje uporno zujali.

— Nagrizat će vas do smrti — reče Doug. — Beskonačno iscrpljivanje raznim birokratskim glasovima.

Okrenuli su se znatiželjno prema njemu s osjećajem nelagode pomiješane sa zbunjenošću.

— Da — reče Crayne. — Te automatske uzbune su stvarno dosadne. — U glasu mu se osjećao umor. Umoran je kao i ja, pomisli Doug. I bilo mu je bolje kad je to shvatio. Bio je to dokaz da je imao pravo.

Velike kapi udarale su u vjetrobran; počelo je kišiti. I to mu je godilo. Podsjećalo ga je na najuzbudljiviji događaj u njegovu kratkom životu: na pogrebnu povorku kako se polako kreće Avenijom Pennsylvania, na lijesove prekrivene zastavama. Sklopio je oči, naslonio se i napokon se osjećao dobro. I čuo još jednom oko sebe ljude svladane tugom. I maštao o specijalnoj medalji Kongresa. Za umor, pomisli. Medalja za umor.

U mislima je vidio sebe i na drugim paradama i u mnogim smrtima. Ali u stvarnosti je to bila jedna smrt i jedna parada. Polagani automobili kreću se ulicama Dallasa i za drom Kingom... Vidio je sebe kako se uvijek iznova vraća, u svom zatvorenom životnom ciklusu, na nacionalnu žalost koju on i oni neće moći zaboraviti. Bit će prisutan; oni će uvijek biti prisutni; trajat će vječno i sve će joj se vječno vraćati. Na to mjesto, na taj trenutak u kojem su htjeli biti. Na taj događaj koji im je značio najviše.

To je bio njegov poklon njima, narodu, zemlji. Darovao je svijetu divan teret. Strašno i zamorno čudo vječnog života.

Objavljeno oremo dogovoru s GPA München.

= POGOVOR

Bit ove priče o putovanju kroz vrijeme jest neka vrst konfrontacije, zapravo konfrotacije čovjeka sa samim sobom. To je drama kakvu nalazimo u mnogim dobrim SF-djelima, s tom razlikom, što u priči poput ove, trenutak suočenja čovjeka sa samim sobom dopušta otuđenje kakvo se ne bi moglo pojaviti ni u jednoj drugoj književnoj vrsti — otuđenje i neshvaćanje, što se može i očekivati. Addison Doug jedan vozi se živ na lijesu u kojem je mrtvo tijelo Addisona Douga dva i on to zna, zna da je od dvije osobe — podvojena ličnost kao kod shizofrenije. I njegov je um prije podvojen nego jedinstven; njemu taj događaj ništa ne kaže, ništa mu ne pomaže da shvati sebe i tog drugog Addisona Douga koji ne može više razumno razmišljati niti rješavati probleme.

To je samo jedna od nebrojenih ironija mogućih u pričama o putovanju kroz vrijeme; mogli bismo naivno pomisliti da bi putovanje u budućnost i

povratak prije doveli do povećanja nego do gubljenja znanja. Tri temponauta odlaze u budućnost, vraćaju se i uhvaćenia su u stupicu, možda zauvijek, ironijama i unutar ironija, a mislim da je najveća od njih zaprepaštenje što ga u njima izazivaju vlastiti postupci. Kao da povećanje informacija nastalo takvim uspjehom tehnologije — informacija o tome što će se točno dogoditi — smanjuje istinsko shvaćanje. Možda Addison Doug zna previše.

Pišući ovu priču i sam sam osjetio mučnu tugu i upao u prostor (trebalo bi reći vrijeme) svojih likova, više no obično. Osjetio sam ispraznost ispraznosti — ništa toliko ne poražava koliko snažna svijest o porazu, i dok sam pisao shvatio sam da nam ostaje samo psihološki problem (prevelika svijest o vjerojatnosti neuspjeha i njena smrtonosna povratna veza) koji će za putnika kroz vrijeme biti u trenu pretvoren u stvarni, fizički tunel strave.

Kad smo u depresiji, zatvoreni smo, na sreću, unutar svog uma; međutim, kad jednom putovanje u vrijeme postane stvarnost, taj bi samoporažavajući psihološki stav mogao postati nesagledivo sudbonosniji. I ovdje znanstvena fantastika omogućava piscu da prenese uobičajeni unutarnji problem u vanjsku okolinu; on ga projicira u obliku društva, planeta, gdje se svatko tako reći zaglavio u nekadašnjem jedinstvenom mozgu. Ne krivim one čitaoce koji to odbijaju jer je mozak nekih ljudi zaista neugodno mjesto. No, s druge 'strane, to nam je vrlo dragocjeno oruđe — da shvatimo kako doista svi ne gledamo svemir istim očima, bar ne isti svemir.

Tmurni svijet Addisona Douga se odjednom proteže pred nama i postaje svijet mnogih ljudi. No, za razliku od čitaoca koji može i želi završiti tu priču i odbaciti uključivanje u autorov svijet, likovi ove priče su zauvijek uhvaćeni u stupcu. To ie tiranija koja još nije moguća, no ako razmislite o snazi prisilnog propagandnog aparata suvremene države (ako je to neprijateljska država, onda to nazivamo »pranjem mozgova«), mogli biste se upitati nije li to pitanje mjere. Naši slavni i pravični lideri ne mogu nas uhvatiti u stupcu odvojaka svojih glava dijelovima motara starog »volksvjagena«, ali strah likova (u ovoj noveli) od onoga što ih snalazi može i te kako biti i naš strah, iako u manjoj mjeri.

Addison Doug izražava želju »da ne vidi više ljeta«. Svi bismo se morali usprotiviti tome; nitko nas ne bi smio, ma kako vješto ili iz bilo kakvih na izgled dobroćudnih razloga, navlačiti na takvo mišljenje ili takvu želju. Moramo pojedinačno ili skupno čeznuti za tim da vidimo što je moguće više

ljeta, čak i u nesavršenom svijetu u kojem živimo.

Ph. K. Dick

John Anthony:

The Hypnoglyph

Preveo Božidar Stančić

Hipnoglif

Jaris je držao predmet na dlanu i palcem je prelazio preko udubine na glatkoj površini.

— Ovo je zbilja glavni predmet u mojoj kolekciji — napomenuo je — ali nema posebnog imena. Ja ga zovem Hipnoglif.

— Hipnoglif? — ponovi Maddick stavivši na stol šareni opal s Venere, velik poput guščjeg jajeta.

Jaris se nasmiješi mladiću.

— Jest, Hipnoglif... evo, pogledajte ga malo.

Maddick uzme predmet i stavi ga na dlan blago prelazeći palcem preko udubinice kao da je miluje.

— Glavni predmet iz vaše kolekcije? — zapita. — Ali to je samo komadić drva!

— Pa i za čovjeka bi se moglo reći da je samo komad mesa — primijeti Jaris — ali, ipak, on posjeduje izvanredne osobine.

Maddick je pogledom prelazio preko sobe i predmeta iz kolekcije, a palcem je milovao udubinicu predmeta na dlanu.

— Priznajem. Mogu vam reći da još nikad nisam vidio toliko blago skupljeno na jednom mjestu.

— Pa vi i ne živite toliko dugo i još imate mnogo toga da naučite — napomene Jaris, a Maddick pocrveni, pa slegne ramenima.

— Pa kakva mu je svrha? — zapita pružajući ruku, dok je palcem neprekidno prelazio preko udubine.

Jaris se nasmiješio.

— Da bi čovjek radio ono što vi radite. To je nezadrživo. Čim ga uzmete u ruku, palac sam od sebe počinje milovati udubinicu i ne može se zaustaviti.

— Da, vrlo zabavna stvarčica — odvrati Maddick tonom mladića koji bi želio učiniti neko zadovoljstvo starijem čovjeku. — Ali čemu tako pretenciozno ime?

— Pretenciozno? Čini mi se da je jednostavno opisno. Predmet je zbilja hipnotičan. — Nasmiješio se promatrajući kako se Maddickovi prsti igraju predmetom. — Možda ste čuli za skulptora Gainsdalea s kraja dvadesetoga stoljeća, koji se zabavljao izrađujući takve predmete, čak je i osnovao skulptorsku školu pod imenom Tropizam.

Maddick je slegnuo ramenima igrajući se predmetom na dlanu.

— Tada je bilo tko mogao osnovati neku školu. Ne sjećam se.

— To je zanimljiva teorija — reče Jaris uzevši u ruke neki kristal s Arkturusa i promatrajući njegov sjaj. — Njegova je teorija, čini mi se ispravna, u tome da površina svakog organizma posjeduje prirođene taktilne reakcije. Mačka po svojoj prirodi voli da je se miluje u određenom smjeru, heliotropno se cvijeće po prirodi okreće prema suncu.

— A čovjek po prirodi voli da mu se rugaju — reče Maddick ironično. — Dosad smo se dotakli nekih osnovnih pojmova o tropizmu. I onda?

— Nije bit u pojmovima nego u njihovoj primjeni — odvrati Jaris praveći se da nije zapazio ironiju. — Gainsdale je razvio istraživanje tropizma dalje nego bilo tko prije njega, bar na Zemlji. Smatrao je da površina svakog tijela prirodno reagira prema obliku i sastavu nekih predmeta i počeo je izrađivati predmete koji će, kako je tvrdio, učiniti da površina tijela bude zadovoljna. Izradio je predmete kojima se trlja vrat, pa neke za trljanje čela. Čak je tvrdio da je u stanju na taj način liječiti glavobolje.

— Te su metode liječenja poznate još u staroj Kini — rekao je Maddick. — Prošloga tjedna sam iz znatiželje kupio neki talisman iz 18. stoljeća, koji navodno liječi reumu trljanjem.

— Jest — kimne Jaris. — Gainsdale je zacijelo poznavao istočnjačku gliptiku, ali je pokušao sistematizirati svoju glavnu ideju prema nizu načela. Čak je pokušao oživiti način i primjenu japanskih netsuka, glatkih

figurina koje su samuraji nosili za pojasom. Ipak je više volio izrađivati predmete za cijelo tijelo. Počeo se baviti psihičkom bižuterijom i izradio je narukvice koje su godile ruci, pa sjedala kojima onaj koji sjeda ne može odoljeti.

— To je, rekao bih, realistična umjetnost — primijeti Maddick igrajući se i dalje predmetom, okrećući jamicu na dlan i ponovo u položaj koji je omogućavao da je može milovati palcem. — Reklo bi se da je zadro u bit stvari. — Nasmiješio se Jarisu kao da je očekivao da on prizna da je imao duha, ali ovaj nije reagirao.

— Ne znam — Jaris će ozbiljno — da li su ga nadahnuli stolac ili stražnjica na kojoj se sjedi, ali je zatim počeo eksperimentirati sa stvarima koje u muškarcu održavaju spolnu moć. Neka je organizacija tražila da se to zabrani, ali vrijedi zabilježiti da se njegovo posljednje dijete rodilo kad mu je bilo 84 godine.

— Napokon... praktična primjena. Maddick je iskosa pogledao Jarisa.

Jaris je pak gledao kako Maddick gladi prstima Hipnoglif, mičući prstima kao da ih pokreće neki unutrašnji život.

— Zatim je Gainsdale — nastavio je — počeo izrađivati dijelove za spavanje: drvene jastuke nalik na one porculanske kojima su se služili u Japanu, izdubene tako da su stvaraju ugodu za glavu. Tvrdio je da se od toga lijepo sanja. Ipak, najradije od svega izrađivao je predmete za ruke, kao što su se i japanski skulptori opredijelili za stvaranje netsuka. Pa ruka nije samo organ za dodir, ona posjeduje pokretljivost koju s nasladom prilagođuje strukturi i masi. — Odložio je kristal i promatrao Maddickove ruke..— Evo, kao što vi sada radite. Gainsdale je tražio predmet kojemu ljudska ruka ne bi mogla odoljeti.

I Maddick je pogledao svoju ruku, koja je dodirivala predmet kao da je sama s njim, negdje daleko od ostalog dijela ruke i od mozga koji je vodi.

— Moram priznati da je to vrlo ugodno — reče Maddick. — Ali, zar ipak ne pretjerujete? Nećete mi valjda tvrditi da je užitak neodoljiv? Ako ne možemo kontrolirati svoju želju za uživanjem, zašto se onda ne počupamo međusobno da bismo mogli uživati u milovanju toga predmeta?

— Možda jednostavno zato što moja želja za milovanjem nije tako snažno izražena kao vaša.

Maddick je ponovo prešao pogledom po prostoriji, pravom dragocjenom muzeju.

— Može se shvatiti da su vaše želje izgubile snagu kako su se umnožavali predmeti iz zbirke — Maddick će umiljato. — Mislio sam da skupljate samo izvanzemaljske predmete, pa kako to da imate ovaj?

— To je neobična koincidencija, ili bolje rečeno neobične koincidencije. Predmet koji držite u ruci je izvanzemaljski.

— A ostale koincidencije?

Jaris je pripalio jednu od svojih smrdljivih cigara.

— Mislim da bi bilo najbolje da počnem iz početka — napomenuo je preko oblaka dima.

— Moj mali prst mi govori da bih mogao čuti pravu malu priču — reče Maddick. — Vi kolekcionari ste svi isti. Nisam još upoznao nijednoga koji nije pričao priče. Zbog njih i jesu kolekcionari.

— Da, to je profesionalna bolest — nasmiješi se Jaris. Ali — da li skupljamo da bismo s užitkom pričali priče, ili pričamo priče da bismo uživali u skupljanju? Ako uspijem dobro ispričati svoju priču, možda bih i vas mogao ubrojiti u svoju kolekciju. Eh, pa smjestite se udobno. Novi slušalac, nova prilika za mene.

Pokazao je Maddicksu naslonjač od kosti, udobno izrađen, namjestio ovlaživač zraka, stavio pred posjetitelja paketić neke droge i rakiju s Dunava, pa sjeo i on. Poslije ceremonijalne stanke, koju nijedan pričalac ne smije propustiti, počeo je: — Pretpostavljam da sam za ovaj predmet toliko vezan zato što sam ga našao za svoga posljednjeg putovanja u svemir... Kao što vidite, ovom sam zbirkom postao bogat i to je zacijelo ubilo u meni želju za daljim putovanjem. I sad sam čvrsto na Zemlji.

Sjedeći udobno u naslonjaču, Maddick je neprestano trljao palcem jamicu na figurini.

— Postati bogat nije baš ugodno... Upravo sam promatrao svemir oko Deneba Kaitosa, kad sam otkrio bogato ležište kristala, pojas asteroida prepun krasnih kristala. Natovarili smo zvjezdani brod kristalima vrijednim toliko da kupimo cijelu Zemlju. Spremali smo se da se vratimo na Zemlju kad smo otkrili da Deneb Kaitos ima svoj planeratni sustav. Bilo je već

ekspedicija na tu stranu, ali nitko nije nikad spominjao planetarni sustav. Ono što sam smatrao pojasom, prstenom asteroida, bio je zapravo rasprsnuti planet u orbiti oko svoga sunca. Komadi su sadržavali oko osam posto dijamanata, dakle jedna od najbogatijih žila.

Odlučili smo da se spustimo na DK-8, dakle Deneb Kaitos-8, da bismo provjerili ima li znakova i oblika života. Na DK-6 ustanovili smo neke indikacije oblika života, ali na DK-8 znakovi života bili su prilično značajni. Toliko značajni da smo smatrali da bismo mogli dobiti Nagradu federacije za otkriće nove skupine inteligencije. To je, pretpostavljam, kompleks Kolumba. Dakle, spustili smo se na DK-8 i ondje sam našao ovaj predmet koji držite u ruci. To je ondje na neki način sredstvo za lov.

— Sredstvo za lov? — ponovi Maddick zbunjeno. — Da ne mislite da je to kamen za praćku!

— Ne, nije to nikakav projektil, već zamka. Njime domoroci love životinje.

Maddick je promatrao predmet trljajući ga palcem.

— Ma, hajde, nećete valjda reći da ga postavljaju na određena mjesta i čekaju dok se za nj uhvate termiti, pa da ih onda pojedu?

— U svemiru ima i čudnijih stvari nego što je ova — primijeti Jaris grubo, a zatim će blažim glasom: — još ste mladi, pred vama je život. Ne biste vjerovalida se na tome predmetu temelji cijela kultura.

— Priča je priča — reče Maddick. — Samo nastavite. — A u sebi je mislio: »Nećeš mi valjda to podvaliti.«

— Jest, pretpostavljam da je nevjerojatno — reče Jaris. — To je kao i svemir: neprekinuto ponavljanje nevjerojatnoga. Poslije nekoga vremena zaboravljamo na norme... — Pogledao je sjajnu kolekciju. — Uzmite, na primjer, DK-8. Kad nas je detektor upozorio da možemo sresti inteligentna bića, više nas ne bi iznenadilo ako bismo naišli na bića nalik na ljude. U to vrijeme bilo je ustaljeno mišljenje da se inteligentna bića mogu sresti među primatima ili kvaziprimatima. Inteligencija se ne može naći u bića koja ne posjeduju ruku sposobnu za hvatanje. U majmuna se rep razvija u polugu koja mu omogućuje da skače s grane na granu. On okom izmjeri udaljenost... ali rukama hvata predmete i okom ih gleda, pa mu prema tome mogu pasti na um i neke misli. Malo zatim počinje se služiti i alatom. Papkar se neće znati služiti oruđem ni za tisuću godina, jer ga nema čime

držati. Pretpostavljam da nema razloga da se i u guštera ne ustanovi inteligencija, iako se čini da se to nije dogodilo. Zacijelo oni imaju živčani sustav na niskom stupnju. Da pravo kažem, nema dugo otkako sam se vratio — nasmiješio se. — Dakle, rekao sam vam da nismo bili iznenađeni što smo sreli bića nalik na ljude...

— Zanimljivo je da nikad nisam čuo ništa o tome — primijeti Maddick — a pratim te stvari...

— Zapravo — prekine ga Jaris — nismo podnijeli nikakav izvještaj o otkriću.

— Oho! — iznenadio se Maddick. — Što to pričate? Mogao, bih vas prijaviti Svemirskoj federaciji pa da izvuku iz vas sve informacije. — Još jednom je posjetitelj pogledao prostoriju s dragocjenim predmetima, a zatim dodao: — Kad bih povjerovao u ono što pričate.

Jaris se zavalio u naslonjač i kao da se izgubio u mislima. Činilo se da mu glas dolazi izdaleka.

— Nije to važno — nasmiješio se i nastavio sigurnijim glasom. — Uostalom, i sami priznajete da ne vjerujete u moju priču.

Maddick je opet pogledao svoju ruku koja je neprekidno trljala glatku površinu figurine. Palac je klizio žljebićem, ulazio, izlazio, ulazio, prelazio. Mladić je pogledao Jarisa.

— Da vam vjerujem? — zapitao je i ponovo pogledom preletio sobu, zadržavši se na kristalima iz svemira. Jaris je zapazio što on gleda i nasmiješio se.

— Uvijek sam bio svjestan da sam izvrsna meka za ucjenjivače.

— Kad bi ucjenjivač vjerovao u ono što pričate — odvratio je Maddick, na što se Jaris opet nasmiješio.

— Uvijek ta sumnja. A što biste rekli kad bih vam izjavio da je sličnost Zemljana s DK tolika da se mogu pariti?

Prošla je cijela minuta prije nego što je Maddick odgovorio, očiju uperenih u predmet u ruci i u prste koji su trljali površinu. Odmahnuo je glavom kao da je htio nešto izbaciti iz nje.

— Čini mi se da smo prešli točku do koje bih se mogao iznenaditi.

Čudno, ah ja vam vjerujem, a još je čudnije što znam da bih morao podržati nešto što je apsolutno nevjerojatno. — Povisio je ton. — Slušajte, kakve su to budalaštine? — Opet se smirio. —Dobro, vjerujem vam, možda sam šašav, ali vam vjerujem.

— Dovoljno da me prijavite?

Maddick je pocrvenio, ali nije odgovorio.

— Bojim se da bi vam tada jednostavno rekli da je sve to nemoguće — rekao je Jaris i dodao umorno: — Žao mi je. Kao što sam već rekao, bio bih dobra žrtva za ucjenjivača. Nemojte se zbog toga uznemirivati.

Maddick je promatrao svoju ruku, ruka je milovala predmet. Jaris je otpuhnuo oblak dima i počeo veselije govoriti.

— Svi argumenti protiv mogućnosti da se sve to dogodi su uvjerljivi. Kategorije živih bića mogu se pariti kroz ogranke različna razvoja ukoliko su vrste srodne ili slične preko nekoga zajedničkog, prilično bliskog pretka. Na primjer lav i tigar, konj i magarac. Ali to se ne podudara pri koncentričnoj evoluciji. Negdje u svemiru može se razviti vrsta koja bi nalikovala na čovjeka, pa kad bi bilo vremena i prostora moglo bi se razviti mnogo takvih. Ali kemija i fiziologija jajeta i sperme su previše složene da bi se dovoljno približile ako nema zajedničkog pretka. A ipak se Zemljani mogu pariti sa ženama DK, pa i parili su se. To vam se može činiti nevjerojatno, ali ubrzo ćete ustanoviti da u svemiru ništa nije nevjerojatno.

— ... nije nevjerojatno — ponovi Maddick blago, kao da njegov glas miluje riječi s istim senzualnim užitkom koji prsti osjećaju dok trljaju glatki komad drva što drže u ruci. Jaris je zapazio intonaciju njegova glasa.

— Imate još vremena i to ćete vidjeti... no, vratimo se na DK-8. Jedina razlika između Zemljanina i bića s DK-8 jest u kosi i strukturi kože. Atmosfera je puna ugljičnog diksida i pretežno maglovita. Sunčeve zrake teško prodiru kroz tu atmosferu, a na cijelom planetu vlada tropska klima. Životinjski svijet na DK zbog toga nije zaštićen krznom, a umjesto kose živa bića imaju kožu izuzetno osjetljivu na sve izravne zrake sunca koje bi je mogle zahvatiti. Ta je koža mekana i blijeda kao u puža. Ako bi biće s DK bilo izloženo izravnim sunčevim zrakama samo nekoliko minuta, umrlo bi od ozračenja.

Jaris je uvukao dim iz cigare i otpuhnuo ga.

— Priroda ima uvijek dvije karte na raspolaganju — nastavio je. — Ruka sposobna za hvatanje razvila se iz jednoga razloga, a postala korisna u druge svrhe. Tako je i s kožom, koja je postala izuzetno osjetljivi centar za dodir. To vrijedi i za životinje niže vrste. Njihov tropizam jači je od vlastitih reakcija. Kad neka životinja počne trljati predmet, kao što to vi sad radite, ona se jednostavno ne može zaustaviti.

Maddick se nasmiješio i šuteći pogledao svoju ruku. Glatka površina figurine sjajila se, a palac je klizio prema jamici, ulazio, izlazio, ulazio, izlazio, trljao...

— Moglo bi se čak reći — nastavio je Jaris — da su DK razvili pravu taktilnu znanost na stupnju koji je za nas nepoznat. Energija koju smo mi trošili za stvaranje oruđa, u njih je utrošena za razvoj taktilne kulture. Nije to visokorazvijeno društvo, prema našim pojmovima, već vlada strogi matrijarhat. Imaju neka osnovna oruđa kojima se služe jedino žene, i to posebna kasta žena. Ostale su zavaljene na terasama brežuljaka i ondje ostaju nepomično ispružene, skupljajući sunčevu energiju i pronalazeći neke zgodne amajlije na osnovi hipnotizma i taktilne naslade.

Činilo se da se Jarisov glas ublažava i udaljuje.

— Kao što možete pretpostaviti, one postaju nevjerojatno gojazne, ali na DK je gojaznost značajka preživljavanja, jer daje koži dodatni površinski sloj za upijanje sunčeve energije... — Zavalio se u naslonjač i sklopio oči, nasmiješio se I nastavio: — No, zacijelo se pitate kako uspijevaju izraditi tako tvrdo drvo, a gotovo bez alata. No pogledate li taj komad izbliza, vidjet ćete da gotovo i nema grubosti na površini. To zapravo i nije drvo, već neka vrst goleme sjemenke, nešto nalik na plod avokada. Zacijelo znate da se avokado može, dok je svjež, oblikovati poput gline, ali kad ga ostavite da se suši, on otvrdne i postaje izuzetno čvrst.

— Izuzetno čvrst — ponovi Maddick odsutnim glasom.

— Žene vješte tome izrađuju takve predmete, a muškarci, mužjaci, postavljaju ih u šumu. Ti bi muškarci umrli od gladi kad bi lov ovisio o njihovoj snazi. Ti predmeti rješavaju sve. Životinje s visokom taktilnom osjetljivošću lutaju šumom, naiđu na predmet, počnu ga trljati i jednostavno se ne mogu zaustaviti. Muškarci ih i ne ubijaju. Ubijanje je povlastica vladajuće kaste žena. Oni jednostavno čekaju da životinja dođe u stanovito željeno stanje i odvode ih u klaonicu... dakako, u hipnotičkom stanju.

— Dakako — složi se Maddick trljajući predmet polako i ritmički.

— Morate znati još nešto — nastavi Jaris glasom u kojem je bilo i trijumfa. — U određenom razdoblju mužjaci su nepogodni za upravljanje, zato se od rođenja podvrgavaju hipnozi. No, na žalost, priroda često pokvari funkcioniranje. Drži li se neka vrsta prilično dugo u stanju spokojstva, to može naškoditi njenome razvoju. Posljedica djelovanja pod hipnozom bila je da mužjak izgubi želju i da živi i da se razmnožava. Kao da se polako atrofiraju spolni organi i sperma. Kad smo dospjeli na DK, ondje je ostalo jedva dovoljno mužjaka za postavljanje zamki. — Nagnuo se naprijed i nasmiješio se. — Možete zamisliti kakvo je blago predstavljala naša posada u očima voditeljica plamena kad su otkrile da smo mi u stanju da ih oplodimo. Novi snažni mužjaci! Nova krv u hodu života! — Zašutio je načas, pa nastavio čvršćim glasom: — Nadam se da ćete sad shvatiti zašto sam se vratio sam. Jedini muškarac koji je ikad napustio DK. Premda na neki način nikad nisam ni otišao...

— niste... otišli — ponovi Maddick.

Jaris je kimnuo glavom, ustao, zaobišao stol, nagnuo se nad Maddickom i puhnuo mu oblačić dima u otvorene oči. Maddick se nije pomaknuo, oči su mu bile ukočene, gledale su ravno pred sebe. Samo su prsti desne ruke trljali glatki predmet, palac je klizio po jamici, ulazio, izlazio, ulazio...

Jaris se nasmiješi, dohvati sa stola malo neobično izrađeno zvonce i pozvoni. Na drugoj strani sobe otvore se vrata mračne ložnice, gdje je sjajilo nešto golemo i blijedo.

— On je pripravan, dušo — rekao je Jaris.

Snežana Bulić Atanasković:

Čvor

— Uzmi bombon — pokaza na pregršt raznobojnih slatkiša u zatvorenoj kristalnoj zdeli.

Ona im uputi mrgodan pogled u kome je sažela sve što je mislila o veštačkim supstancama u njima. Odmahne glavom i ipak se uljudno zahvali:

— Ne, hvala, došla sam samo nakratko. Ne bih htjela da ti previše smetam. »Ti« je izgovorila s očiglednim naporom jer je on insistirao na nekonvencionalnosti u ophođenju.

Nervozno je lupkala prstima po kolenu.

— Htela sam da te zamolim da me oslobodiš noćnog rada. Upisala bih tečaj... Održava se uveče, pa ako može... Posla baš nema previše... Ja bih to mogla preko dana.

Blage, svetloplave oči posmatrale su je mirno.

— Čekaj, ne moraš da objašnjavaš detalje. Mogla si me jednostavno pitati da te oslobodim noćnog rada i je bih te oslobodio. Okolnosti su takve da je to izvedivo. Uostalom, dan i noć su ovde samo konvencija, zar ne? Kad si već počela, zainteresovan sam da čujem o kakvom je tečaju reč.

Telefon zazvoni. On podiže slušalicu.

— Moram ovde... Reci... pa to i nisu neka velika variranja... U redu je... Ipak ću doći za... oko petnaest minuta, čekaj me, zdravo.

Dok je trajao razgovor, nije znala gde da pogleda. Osećala se neprijatno.

— Nastavi, Gej. Kakav je to tečaj? — upita s beskrajnim strpljenjem u glasu.

— Umetnički. Kombinacija slikarstva i fotografije... Svako radi ono što mu najviše leži.

— Zašto? Čemu to, Gej? — u glasu nije bilo prekora, tek nagoveštaj

iskrenog čuđenja. — Ti si ionako, umetnik svoga posla. Nikad nisam imao darovitijeg matematičara na brodu,

— Znaš — u glasu joj se osećala nota povređenog ponosa — smatram da smo mi matematičari ograničeni, nemaštoviti, ukrućeni... — Ona pocrvene. Ovo poslednje je u njenom slučaju očigledno bilo istina. — Hoću da zađem sa druge strana svoje ličnosti, da iskažem nešto drugo osim formula i matematičkih ideja.

Morgan je obuhvati znalačkim pogledom.

Nije bila lepa... Kosa joj je bila ravna i nenegovana. Usne su predstavljale jednu tanku, nejasno razlučenu crtu, oči i ceo izgled bezbojni, telo izgubljeno u neodgovarajućoj odeći.

Površan čovek bi je odbacio i ne bi ni pokušao da je pogleda drugi put. Morganova blistava imaginacija išla je uvek tamo gde većina ne bi. Zamisli intervenciju nekog dobrog frizera i kosa joj poprimi lepši izgled i boju. To lice, zapravo, nije imalo većih nedostataka osim nedovoljne izražajnosti.

Zabavljala ga je ova igra njegove mašte. Dodao joj je veštačke trepavice, ne prevelike ni preguste, i osenčio kapke srebrnim i smaragdnim tonovima. Hm, taj nečist ten... ali i to se da urediti. Usne su joj postale lepo osenčane ljubičastim krejonom i obojene prekrasnom ljubičastom bojom. Njen dugi vrat dođe do punog izražaja. Sve to dopuni prikladnom odećom.

Uživao je u svojoj viziji. Njen glas, kao igla, raspršio mehur koji je izgradila njegova mašta i on sa žaljenjem i malim šokom ugleda ponovo isto, bezizražajno lice.

— Hvala, Morgane, idem sad.

— Pričekaj, idem i ja, malopre je zvao Orso.

• • •

Ogromni kompjuterski centar predstavljao je centralnu prostoriju broda. Pedeset stručnjaka svih profila danonoćno je hranilo podacima večito gladnu memoriju velikog kompjutera i obrađivalo hiljade informacija koje mi je on uzraćao svakog minuta.

Orso je bio astronautičar, izuzetno mlad i sposoban, ali još nedovoljno priznat i cenjen. Sposobni mladi ljudi koji su istovremeno bili i slavni i

priznati i voljeni i u dvadeset i prvom veku postojali su samo u romanima. Morgan je cenio ovog mladića, ali sa distance i uz sav mogući oprez. I komandant je ipak bio sam čovek. Ne više tako mlad čovek...

— Proračuni pokazuju da odstupamo od idealne Vontex prave — reče Orso. — Čak i u Rimanovoj geometriji.

Morgan se sa zanimanjem nagnuo nad izveštaj iz računara. Njegova lepa proseda glava učinila je da Orsove crne kovrče deluju gotovo vulgarno.

— Da li i dalje sledimo sto dvadeset sedmu Vontex liniju? — upita. U stvari, odmah je znao odgovor.

— Sledimo je, ali to više nije prava linija.

— Pokaži mi odstupanje.

Orso sede za terminal i otipka ulazne veličine. Istovremeno pozove potprogram. Samo je jedna nanosekunda bila potrebna da se aproksimiraju višedimenzioni vektori i istog trenutka se na ekranu pojavi rezultat.

— Pa to je na dvanaestoj decimali — uzdahne Morgan olakšano.

— Da, ali stotine svetlosnih godina su pred nama. Ako ovako nastavi... — Orso ne doreče misao koja je bila jasna.

— ... Otići ćemo do vraga, a možda i poludimo — doda psiholog Tin bacajući dijagrame na pult.

— Evo odstupanja neuro-komponente — pokaza crvenu liniju koja je dobivala začetke nepravilnih oblika.

— Gej, upari ove izveštaje i pronađi analogiju ako je ima. Neka ti Bo pomogne u sređivanju podataka.

Vitka crnkinja izazovnog izgleda i uvek dobro raspoložena spremno ustade i pođe za Gej u salu. Nemoguće je bilo ne primetiti njene skladne, odećom vešto istaknute bokove. Ipak su ovaj put sva tri muškarca izabrali da gledaju tamnozeleni ekran terminala.

• • •

Atmosfera je bila drugačija.

Na izgled se ništa nije promenilo, ali su svi osećsli napetost u grudima,

veliku i zajedničku. Posada broda bila je kompaktnija nego ikada. Kao di ih je neka preteča neizvesnost ujedinila u jedno biće.

Morgan je sedeo u udobnom salonu za dnevni boravak uz šoljicu kafe. Njegov je trezni um uvek odbijao paniku. Ipak je bio neracionalno okupiran s desetak kombinacija: što ako se desi...

Zamišljeno ispi ostatak kafe.

— Šta petljaju tamo oni matematičari — bučno upita Oliver smestivši se nehajno na sedište.

— Proračunavaju odstupanje Vontex-prave od prave linije— reče Morgan.

— I zbog toga sva ta panika? Pa to je neverovatno!

Oliverova umetnička duša nikada ništa nije shvatala iz sveta nauke. Jeo je sintetičku hranu i pio sintetička pića s prezirnom nehajnošću prema nauci koja ih je proizvela. Putovao je brodom duž stotine svetlosnih godina samo uz crpljenje energije iz nekakve Vontex prave, a da se nikad nije zainteresovao kako, koristio se svim tehničkim dostignućima pritiskajući raznobojnu dugmad i ne razmišljajući nikad o principu rada tih uređaja. Išao je čak toliko daleko da je sve ljude koji su o tome nešto znali smatrao dosadnim i manje vrednim, a priznavao je jedino čaroban, neopipljiv ali njemu blizak umetnički svet muzike.

Mnogi nisu voleli uobraženog i kaprici oznog Olivera čoveka, ali je retko tko ostao ravnodušan prema Oliveru umetniku.

— Svrha ovog putovanja je istraživanje pravca koji nam ukazuje sto dvadeset sedma Vontex prava. — Morganov glas je dobio prizvuk ljutnje prema toj neznalici. — Od svih brodova dosad mi smo najdalje otišli i šta smo našli? Nešto što ni u snu nismo pretpostavljali!

— A šta to? — upita Oliver s pola pažnje.

— Da prava nije prava već nekakva kriva.

— I što onda? Prava ili kriva svejedno, bitno da negde idemo. Od svoje sudbine nigde neću pobeći — doda gorko.

— O tome ne znaš ništa i zato tako razmišljaš.— Morgan je uporno želeo da mu izbije neznanje iz glave. — Pomisli samo kakva je to

veličanstvena kriva kriva koja je stotinama svetlosnih godina aproksimirana sa pravom.

Pošto ove reči nisu nimalo delovale na Olivera, koji u tome očigledno nije nalazio ništa neobično, Morgan nastavi:

— Osim toga, mi ubrzavamo i uopšte ne znamo kuda idemo. Zato sad ubrzano rade na proračunima krive, ah čini se još nema dovoljno elemenata. Treba da prođe još vremena.

Pogled na Olivera konačno ga uveri da nema nikakve svrhe s njim pričati o tome i upita ga, setivši se gorčine s kojom je izgovorio zadnju rečenicu:

— A što si tako zabrinut za svoju sudbinu?

Oliver je malo oklevao, ali je otvorenost brzo odnela prevagu nad uzdržanošću. Morganu se moglo sve reći bez straha od prenošenja intimnih ispovesti i opasnosti da se bude pogrešno shvaćen.

Brzo zavuče ruku u unutrašnji džep košulje i izvuče nekoliko fotografija. Stavi ih na plastični stočić ispred Morgana. Tri su bile požutele s iskrzanim ivicama. Na jednoj je bio cmokos dečak sa krupnim očima. Moglo mu je biti oko deset godina i bio je obučen u smešno mornarsko odelo s velikom mašnom ispod vrata. Slika je bila vrlo nejasna i izgledala je vrlo stara. Na drugoj je bio mlad čovek, crne kratke kose namazane briljantinom, odeven u prostrano odelo s manžetama, očigledno stil pedesetih godina dvadesetog veka. Na trećoj se video mladić s dugom crnom kosom do ramena u farmerkama i texas-jakni do struka, neverovatho sličnog lika prethodnoj dvojici. Sve tri su fotografije bile crno-bele. Sledeće tri bile su novije, u boji, i na njima je isti čovjek bio odeven u odelo kasnih godina dvadesetog veka.

Na jednom od fotosa bio je vrlo star.

Morgan ih je pažljivo pogledao.

— To si sve ti... Da, sličnost je izuzetno velika, ali ne znam kako si uspeo da ovako dobro maskiraš starost? I kako ti je pošlo za rukom da slike izgledaju kao da su autentične iz svih perioda prošlog veka? Da nisi izumeo vremeplov?

Oliver malo sačeka uživajući unapred u efektu svojih reći:

— Tu nema ni jedne moje fotografije... Ovo je moj pradeda kad mu je bilo deset godina — pokaza fotos dečaka, — a na sledećoj on kao mladić od dvadeset godina. Ovaj hipi je moj deda, rođen 1951. godine, snimljen 1970, evo ovde pozadi piše, a na kolor-slikama su otac i deda, kad je već bio vrlo star.

— Zakleo bih se da si to ti! — Morgan još pažljivije pogleda slike. — Pa vi ste isti do detalja, sva četvorica. Viđao sam slične ljude, ali ovo je potpun identičnost.

— Baš to, identičnost — doda Oliver tužno. — A ovo je — izvadi trodimenzionalnu sliku iz džepa — moj sin.

I pre nego što je pogledao, Morgan je znao šta će videti. Iste crne, krupne oči i identična konfiguracija vrlo nežnog i bledog lica sa prethodnom četvoricom. Mali Oliver... Morgan se naježi.

— Jeste li vi normalno rođeni? — upita.

— Naravno. Majka mog sina je jedna crnkinja. Bio sam ubeđen da će njeni geni prevladati ovaj naš prokleto otporni soj, ali istorija se ponovila.

— Kao da je kloniranje u pitanju — reče Morgan sam za sebe.

— I svi smo isti — nastavi Oliver. — Iste sklonosti, karakter, svaka sitnica.

— Jesu li i oni bili muzičari?

— Naravno... U dlaku isti kao ja. Otac i deda su još živi. Kad smo zajedno nemamo potrebe da razgovaramo. O svemu mislimo jednako.

— I ono što tebe najviše pogađa — pronicavo će Morgan — je to što znaš dokle će ići tvoja umetnost. — Po izrazu Oliverovog lica shvati da je dodirnuo bolnu tačku, pa požuri da doda: — Na svu sreću, vaš je nivo visok. Mnogi ga nikad ne dosegnu.

— Ali imaju nadu... a ja je nemam.

Morgan mu stavi ruku na rame.

— Ništa na ovom svetu nije slučajno i ta će vaša posebnost začelo imati neku ulogu u budućnosti.

— Ovde si, Morgane. Tražio sam te u tvojoj kabinu — Orso se spusti

na fotelju.

— Nešto nije u redu?

— Usporili smo i sad se krećemo dvostruko sporije — reče Orso.

— Ubrzajte i završite stvar — reče Oliver nestrpljivo.

— Ali to je nemoguće — Orso je bio zapanjen Oliverovim neznajem. — Brzinu nam da je Vontex prava po kojoj se krećemo.

Navika je bila veoma jaka. Orso je krivu i dalje po inerciji zvao pravom.

— Skrenimo s nje— Oliver je imao dobru zalihu ideja. Orso se uhvati za glavu.

— Ako se oslonimo na ovo malo goriva koje imamo za klasičan pogon ne bismo stigli dalako.

— Pa, vratimo se onda na Zemlju — bio je sledeći umetnikov predlog.

— Ne vraćamo se neispunjenog zadatka.

Morgan ništa nije ostavljao nedovršeno, i ako je imao fobiju, bio je to strah od nezavršavanja započetog posla. Njegovom savesnom biću tako nešto bilo je strano.

— Treba da ispitamo Vontex liniju do kraja.

— Mi smo već dosad dosta saznali — reče Orso. — Gej je dokazala da raspodela energije po Vontex liniji nije uniformna kao što se mislilo dosad. To je revolucionarno saznanje. I bilo bi najbolje da se vratimo i ostavimo teoretičarima da se bave time. Krećući se? po Vontex krivoj u prostorno-vremenskom kontinuumu brzinom od devedeset c potpuno smo odsečeni od Zemlje i ne postoji nikakav način da im dostavimo ono što znamo.

— Nastavićemo, ipak. Previše je truda i novca uloženo da bismo tek tako odustali — rekao je Morgan.

Orso sa nelagodnošću pogleda Olivera, zakašlja se i reče:

— Psiholog Tin je izjavio da se povećala i neuro-komponenta, a to je već razlog za uzbunu.

— Ona se neznatno povećala, znam i to. Sve je to zasad neopasno.

Dođe li do prave opasnosti, odustaćemo od puta, a sada ćemo da radimo ono za što smo i poslani: da istražimo ovu Vontex liniju — završi Morgan samouvereno.

• • •

Gej je već odavno bila u krevetu, pošto je najpre umila lice i istuširala se, dok je njena cimerka Bo obavljala obavezni ritual pre spavanja: skidanje šminke, stavljanje maski na lice, masaža lica i tela. To je činila i kad bi odlazila nekom muškarcu na spavanje.

— Utišaj muziku, Bo, glava će mi se raspasti od bola — zamoli Gej.

Njišući se u taktu dosta agresivne muzike, ona je utiša za jedan hiljaditi deo decibela. Gej uzdahnu i ne reče ništa.

Poslednjih dana je naporno radila na programiranju kursa kretanja. Mozaik, koji joj je nedovršen stajao u glavi, nije bio sklopljen. Nedostajalo je nekoliko kockica. Mrzela je svoju podsvest koja je već sigurno imala rešenje, ali je u svojim tamnim nedrima ljubomorno krila otkriće ne dozvoljavajući da ispliva na površinu svesti. Zato je opterećena odlazila na spavanje i padala u neku vrstu nesvesti, umesto u san, i budila se s istim opterećenjem.

Probudila ju je eksplozija boli u glavi. Nevidljive sile žestoko su rovarile po njoj dok glavobolja ne dostiže kulminaciju. Nekakav bezglasni haos besno je jurio i sevao po njoj. Zatim je sve naglo prestalo. Učini joj se da je ceo brod čudno zadrhtao, ali je to pripisivala subjektivnom ocećaju doskorašnje boli.

— Bo, jesi li budna? — upita tiho.

Nikakav odgovor ne naruši tišinu i ona olakšano zaspi kao čovek koji je neočekivano skinuo težak teret s leđa. Posle razdiruće boli koju je do malopre osećala, ovo odsustvo bolova bilo je lepše od svega što se moglo zamisliti.

Kad se ponovo probudila, znala je da nešto nije u redu. Brod je bio miran i mogla bi se zakleti — nepomičan. Tišina apsolutna. Svoje je disanje doživljavala kao težak prekršaj neke opšte nepokretnosti na brodu.

— Bo, probudi se — vikne i primakne se drugom kreveu. Mlada crnkinja ležala je nepomično s licem u skamenjeom, bolnom grču. Bila je

hladna i ukrućena, mrtva već nekoliko časova.

Gej krikne i u spavaćici izleti u hodnik. Potrči ka medicinskom sektoru s nelagodnošću odbijajući od sebe svest o odsustvu uobičajenog kretanja posade. Otvori vrata i ne iznenadi se previše videvši dežurno medicinsko osoblje klonulo na stolicama, bolno iskrivljenih lica.

— Svi... Svi su mrtvi — promrmlja cvokoćući zubima. Obuze je hladna drhtavica.

Savlada se i otrči u kompjuterski centar. Dva operatera smrt je zatekla za terminalima.

Činilo joj se da će izgubiti svest. Slomljena i nasmrt preplašena ode do salona za dnevni boravak.

Na udobnoj sofi ležao je Oliver.

Njegova smrt je bila najružnija. Lice mu je bilo groteskne iskrivljeno i okamenjeno u užasnom grču, oči iskočile, a nokti na rukama polomljeni do krvi.

Raširenih zenica, šokirana i ne shvatajući ništa, Gej je buljila u nesrećnog čoveka kad oseti nečije ruke na ramenima.

Kriknula je jače nego što je i pretpostavljala da može. To je bio krik očajanja, boli, žalosti, nemoći i iznad svega straha, apsurdnog straha od nečeg monstruoznog što je usmrtilo celu posadu.

Ruke je čvršće stegnu.

— Ne plaši se, to sam ja — Morganov glas je odavao lažni mir. — Čini se da smo samo nas dvoje ostali živi.

Dve suze joj se brzo skotrljaju niz obraze, a zatim poče histerično da jeca.

• • •

Smeštanje mrtvih članova posade u komore za hlađenje potrajalo je nekoliko časova. U odsustvu medicinskih stručnjaka ostalo je da se uzrok njihove smrti utvrdi na Zemlji. Gej i Morgan su radili mehanički odbijajući da shvate strašnu činjenicu da su nekim čudom preživeli smrt.

Kada su nosili Bo, Gej je ponovo zaplakala. Bo je bila tako živahna i temperamentna da je svako vezivanje nje sa smrću bio najčistiji apsurd u univerzumu.

U gimnazijskim danima Gej je slučajno imala u rukama roman Vladana Desnice »Proleće Ivana Galeba«. Taj, za nju tada nepoznati pisac tako je lepo razmišljao o životu i smrti da je posle pročitane knjige bila ubeđena da čovek koji je tako shvatao stvarnost ne može umreti. Kako su joj sada bile daleke te divne, nežne, bolne i patetične godine. Na poslednjoj stranici romana bila je kratka biografija pisca i u zgradama navedene godine rođenja i smrti.

I sada joj je kao i onda, bilo teško da shvati da je jedna osoba mrtva. Bo je svojim životom gradila najdivniju, neuhvativu i nigde zapisanu umetničku tvorevinu.

Morgan je naročito nežno smestio Oliverovo telo. Izvesna njegova nedefinisana čula nejasno su mu govorila da su u neku ruku Gej i on preživeli zahvaljujući tome što je Oliver očigledno izdržao najveći udar. Čega? To nije znao, ali je Oliverovo bolom izobličeno lice rečito govorilo o silini naleta smrti. Da li je priroda neumorno ponavljala jedan jedini primerak ljudskog bića da bi u ovakvoj katastrofi njegova smrt za nekoga bila spas?. Da li je u tome bila tajna njegove osobenosti i identičnosti iz generacije u generaciju? Da li su se on i Gej nalazili na zaštićenim mestima gde smrtonosni zraci, ako su oni u pitanju, nisu prošli, ili su posedovali retku prirodnu otpornost prema onome što je bilo kobilo za ostale? Desetine pitanja ga je opsedalo, bio je uplašen i tužan, aliisto tako i svestan umirujuće činjenice da je živ... i da nije sam.

Posla je bilo mnogo. Dužnosti su im bile utrostručene. Trebalo je pregledati i rastumačiti izveštaje koje je kompjuter neumorno izbacivao. Bili su izgubljeni u moru informacija.

— Pogledaj ovo, Gej — Morgan joj pruži debeo tabak papira. Ona su udubi u zamršeni lavirint cifara i simbola da bi ubrzo digla glavu.

— Pa, mi stojimo, mirujemo... Ne krećemo se više.

— Tačno, brod je stao.

— Osetila sam, još onog trenutka... Naravno, naše je odsustvo kretanja relativno. Mi smo u jednoj tački naše galaksije i krećemo se u skladu sa zakonima kretanja u galaksiji i galaksije.

Gej ponovo pogleda brojke i u tom momentu se mozaik stavio. Oseti poslednju kockicu kako se glatko smešta na svoje mesto.

— Morgane, sad znam po kojoj smo se krivoj kretali i gde smo.

Morgan je zainteresovano pogleda.

— Mi smo u čvoru!

— Gde? — upita Morgan ne shvatajući. Ona objasni:

— Nalazimo se u singularnoj tački, takozvanom čvoru itegralne krive, odnosno rešenja diferencijalne jednačine.

— Parametre je sad lako odrediti.

Ona otipka na tastaturi terminala desetak brojeva i ubrzo dobije rezultate.

Morganov um je brzo funkcionisao. Nimalo opterećen što matematiku nije tako dobro znao kao Gej, povezao je fragmente sećanja iz studentskih dana u vezi davno zaboravljenih činjenica iz diferencijalnih jednačina i u glavi je imao globalnu predstavu njihove maršrute u obliku krive u čijoj su se singularnoj tački nalazili.

— Nevolja je u tome — glasno se preslišavao — što smo se kretali po krivoj koja je sve dosad bila neprekidna funkcija svojih argumenata, ali u ovoj tački koja je početak koordinatnog sistema nema jedinstvenu graničnu vrednost... nije čak i definisana u njoj. Ovde se funkcija kida... ne postoji... Eto, sad smo videli i to: kako je u tački u kojoj nismo definisani.

Gej je šetala okolo nervozno kršeći prste.

— Šta ćemo sad? — upita bespomoćno.

— Dobro ćemo razmisliti. — Sad kad je znao u čemu je problem, Morganu se vraćala hladnokrvnost. — Pretpostavićemo da je ova kriva jedinstvena i da se nećemo naći na nekoj drugoj krenemo li u pravcu iz kojeg smo došli. (Đavo bi ga znao kako se uopšte polazi iz nedefinisane tačke.) Dolazak u čvor je bio poguban za sve članove posade osim nas. Možda će polazak delovati isto i na nas. Mi još ne znamo šta im se desilo.

— Znaš, Morgane, sećam se sve one euforije kada su otkrivene Vontex prave. Bila sam tada mala, ali se sećam svih onih bombastičnih naslova u

novinama:

BESPLATNA ENERGIJA ZA SVEMIRSKE BRODOVE

SVEMIR JE NAŠ

NIŠTA NAS NEĆE ZAUSTAVITI U ISTRAŽIVANJU UNIVERZUMA

Gej je sedela na terminalskom stolu i zamišljeno gledala u neku svoju daleku prošlost. Neonska svetlost sa strane je ocrtavala pravilnim senkama njene nenaglašene crte i ona za trenutak posta lep'a. Morgan ju je gledao sa zadovoljstvom,

— Napravljeni su tada neki modeli između Zemlje i Venere koji su pušteni da klize Vontex pravama i svi su bih oduševljeni. Mislili smo da smo dobili nešto na poklon od prirode. Da li postoji ništa besplatno na ovom prokletom svetu, ili sve mora da se plati? Životima ljudi, životima civilizacija... Što nam garantuje da ako se uopšte pokrenemo odavde, time nećemo aktivirati neku energiju u ovoj krivoj, koja nas besplatno vozi stotinama svetlosnih godina? Sto dvadeset sedma kriva je u Sunčevom sistemu još uvek. Možda ćemo uništiti sopstvenu planetu, ako to već nismo učinili dolaskom na ovo ukleto mesto.

— Gej, smiri se. — Morgan je nežno uhvati za ruke. Čarolije je nestalo, svetlost joj je drugačije padala na lice i ona više nije bila lepa, ali mu je na neki način bila draga. — Baš si pesimista!

— Možda — uzdahnu ona — uzbuđena sam da ipak postoji neka univerzalna pravda, da nema uzimanja bez davanja. Naš sistem se kreće unutar galaksije, a ona, opet ima svoju putanju. Dolazimo na određenom stupnju razvitka do saznanja da možemo koristiti nekakve linije koje su trenutno naši susedi u tom zamršenom unutargalaktičkom kretanju. Da li je to izazov za celu civilizaciju? Da li treba dobro promisliti pre nego se otisnemo u nepoznato? Istina, krenuli smo bojažljivo. Prvo u okolne svetove, obogatili astronomiju, videli čak i crne rupe, na sreću sa dovoljne udaljenosti, i na kraju rešili da idemo još dalje i ne sanjajući da linija nije linija i da u zasedi čeka singularna tačka kao neka kosmička klopka.

— Gej, predaleko si otišla sa tim svojim spekulacijama. Mora da postoji neki izlaz. Preživećemo mi i čvorove i još mnoga čuda. Možda ćemo morati dati još mnogo žrtava za sve što dobivamo zauzvrat, ali imam osecanje da sve to neće biti uzalud. Čak i kad bi se uništio ceo ljudski rod

— doda blago — mi smo postojali, nešto smo radili, nekako smo živeli. To je dovoljno...

Gej se slabo smehnu. On je zagrli i poljubi u obraz. Ne rekavši ni reč više, kao po nekom prećutnom sporazumu, otišli su pred rashladnu komoru i ćutke se oprostili od mrtvih drugova. Zatim se vrate u komandnu prostoriju.

— Krenuću klasičnim pognom, pa ako uspe, prećiću na Vontex kretanje — reče Morgan.

Gej obuhvati pogledom raskošno osvetljenu prostoriju, komplikovane uređaje i odlučnog, visokog čoveka pored sebe. Znala je da se, ako i preživi polazak, neće smiriti sve dok ne ugleda onu dragu i daleku plavu loptu.

Njena napetost uznemiri Morgana. Pogleda ispred sebe i vide kristalnu posudu sa šarenim bombonima.

— Uzmi bombon, Gej — reče.

Osmehnuvši se, Gej pruži ruku i pritisnu dugme. Iz otvora isklizne plavi bombon. I dalje se osmehujući, ona ga zagrize.

Brodski motori zabrujaše...

Jack Finney:

I'm Scared

Prevela Vesna Mahečić

Plašim se...

Strašno se plašim, ne toliko zbog sebe — ja sam sjedokosi muškarac od šezdeset i šest — već zbog vas, kao i zbog bilo kog drugog, tko još nije proživio svoj život. Plašim se zato što su se odnedavna počele događati u svijetu neke opasne stvari. Tu i tamo bile su zapažene, o njima se nezainteresirano porazgovorilo, a zatim su bile otpisane i zaboravljene. Međutim, uvjeren sam, ako se ti događaji ne shvate ozbiljno, svijet će zaroniti u noćnu moru. Prosudite sami.

Jedne večeri prošle zime došao sam kući iz svog šahovskog kluba. Udovac sam. Živim sam u malom, ali udobnom trosobnom stanu koji gleda na Petu Aveniju. Bilo je još prilično rano pa sam zapalio svjetiljku pokraj stolice za odmaranje presvučene kožom, dohvatio krimić i uključio radio; nisam, na žalost, uočio na kojoj je stanici.

Svirka harmonike — u početku slabija a potom glasnija — dopre iz zvučnika. S obzirom na to da ta glazba nije ometala čitanje krimića, popravio sam jačinu tona i nastavio čitati.

Htio bih se držati potpuno točnih činjenica, pa i ne tvrdim da sam radio slušao s punom pažnjom. Međutim znam da je glazba uskoro prestala i da se čuo pljesak. Zatim je muški gias, nasmijan i zadovoljan zbog pljeska, rekao: »Dobro, dobro«, a pljesak je i dalje trajao još nekoliko sekundi. Za to vrijeme glas se još nekoliko puta nasmijao, zatim odlučna ponovio: »Dobro«, i pljesak se izgubio. »Bio je to Alec Taj-i-taj«, rekao je radio-glas, a ja se vratih svom krimiću.

Međutim, uskoro sam ponovo postao svjestan tog sredovječnog glasa; možda zbog promjene tona kad je promijenio temu. »A sada, Ruth Greeley«, govorio je »iz Trentona, New Jersey. Gospođica Greeley je pijanistica; je li tako?« Djevojački glas, plah i jedva čujan, reče: »Tako je, majoru Bowes.« Muški glas — a sad sam prepoznao njegovu poznatu, raspjevanu najavu — i: »A što ćete nam odsvirati?«

Djevojka je odvratila: »La paloma«. Muškarac je to ponovio za njom kao najavu: »La paloma.« Nastala je pauza, zatim je iz klavira zazvučala uvodna nota, a ja sam se vratio svom čitanju.

Dok je djevojka svirala, bio sam napol svjestan da joj je stil mehanički, da griješi u ritmu; možda je bila nervozna. Zatim mi je pažnju ponovo razbudio gong koji je zazvučao neočekivano. Nekoliko sljedećih nota djevojka je svirala pogrešno ne znajući očito što da učini. Gong je potresno ponovo zazvučao, sviranje je naglo prestalo, a iz publike se začuo uznemiren žamor. »Dobro, dobro«, rekao je poznati glas i ja sam shvatio da sam to i očekivao, znajući da će upravo to reći. Publika se stišala i glas je počeo: »Dakle...«

Radio je ušutio. Za djelić sekunde iz njega se nije čulo ni glasa osim mehaničkog šuma. Zatim iz zvučnika navre sasvim drugačiji program; snimljeni glasovi Binga Crosbyja i njegova sina pjevali su završne motive omiljene »Samove pjesme«. Tako sam se još jednom vratio svojem čitanju, neodređeno se pitajući što se bilo dogodilo s ostalim programom. No, o tome nisam razmišljao dok nisam dočitao svoj krimić i počeo se spremati na spavanje.

Tada, svlačeći se u spavaćoj sobi, sjetio sam se kako je major Bowes mrtav. Prošle su godine, pola desetljeća, otkad se taj poznati: »Dobro, dobro«, moglo čuti u dnevnim sobama širom zemlje.

No, a što da čovjek uradi kad se dogodi nešto očito nemoguće? Bila je to jednostavno dobra priča za prijatelje, i češće su me pitali nisam li nedavno čuo Morana i Mačka, par radio-komičara popularnih prije dvadeset i pet godina, ili Floyda Gibbonsa, novinara izvjestitelja iz starih dana. A bilo je i drugih šaljivih primjedbi na račun mojega radio-aparata.

Međutim, jedan je čovjek — bilo je to na sastanku stanara sljedećeg četvrtka — vrlo ozbiljno saslušao moju priču, a kad sam završio, ispričao mi je svoju čudnu, malu priču. On je misaon, pametan čovjek, i dok sam slušao nisam se bio uplašio. Samo me je zbunilo nešto što se činilo kao poveznica, zajednički nazivnik, za ovu priču i za neobično glasanje mog radija. S obzirom na to da sam u mirovini i da ima mnogo vremena, potrudio sam se sutradan da krenem na dvosatno putovanje vlakom do Connecticuta da bi na mjestu događaja provjerio priču. Zapisivao sam sve potanko i priča je po mojim zapisima tekla ovako:

= ***Slučaj 2***. *Louis Trachnor, trgovac ugljenom i drvetom, R. F. D. 1,*

Danbury, Connecticut, 54 godine.

Dvadesetoga srpnja 1950. godine — rekao mi je Trachnor — izišao je na prednji trijem kuće oko šest sati ujutro. Od strehe njegove kuće do poda trijema tekla je pruga sive boje, još vlažna. »Bilo je to otprilike u širini četke od dvadeset centimetara«, rekao mi je Trachor, »i bilo je vraški ružno jer je kuća bila bijela. Mislio sam da su to uradila djeca, preko noći, ali da jesu, trebale bi im ljestve, a ne bih rekao da bi se oni toliko pomučili. Nije bilo nigdje zamrljano; učinjeno je to pažljivo. Bila je to lijepa pruga preko cijeloga pročelja zgrade.«

Trachnor je uzeo ljestve i terpentinom očistio sivu boju.

U listopadu iste godine Trachnor je obojio svoju kuću. »Bijela boja nije dobra za održavanje, pa sam kuću obojio sivo. Konačno sam došao i do lica zgrade i završio posao oko pet sati jednog subotnjeg poslijepodneva. Slijedećeg jutra kad sam izišao, opazio sam bijelu prugu preko prednje strane zgrade. Pomislio sam da su to opet vražji klinci, zato što je to bilo na istom mjestu kao i prije. Međutim, kad sam pogledao izbliza, vidio sam da to nije bila nova boja; bila je to stara bijela boja koju sam prebojio. Netko je dao sebi dosta posla očistivši novu boju na dugoj pruzi širine dvadesetak centimetara, od strehe do dolje! Ali, tko bi, do vraga, natovario sebi toliko posla? Ja to jednostavno ne mogu shvatiti.«

• • •

Vidite li vi nešto zajedničko u ovoj i u mojoj priči?

Pretpostavimo na trenutak da se dogodilo nešto što je nakratko poremetilo redoviti tok vremena. Činilo se da je to bilo u pitanju u mojem slučaju; nekoliko sekundi slušao sam radio-emisiju otprije nekoliko godina. Pretpostavimo da nitko nije dirnuo Trachnorovu kuću, osim njega samog; da je on svoju kuću obojio u listopadu, ali da se zbog neke fantastične zbrke u vremenu dio te boje vidio na njegovoj kući još prethodnog ljeta. S obzirom na to da je bio očistio boju u to vrijeme, široka pruga nove sive boje je nedostajala pošto je u jesen obojio kuću.

Međutim, lagao bih, kad bih rekao da sam stvarno povjerovao u to. Bila je to jednostavno jedna smušena špekulacija i ja sam prijateljima ispripovijedao obje ove male priče samo kao neobične anegdote. Društvena sam osoba, družim se s mnogo ljudi i poslije sam čuo i druge neobične priče...

Ponetko bi zakimao glavom govoreći: »Podsjeća me na nešto, što sam čuo nedavno...«, a ja bih dodao još jednu svojoj zbirci. Čovjek na Long Islandu primio je telefonski poziv od sestre iz New Yorka jednog petka uvečer. Ona tvrdi da je telefonirala i razgovarala tek tri dana poslije, sljedećeg ponedjeljka. U Četrdeset i petoj ulici, u podružnici Chase National Banke pokazali su mi ček položen dan prije nego što je bio napisan. U istočnoj šezdeset i osmoj ulici u New Yorku pismo je bilo isporučeno samo sedamnaest minuta pošto je bilo bačeno u poštanski sandučić na glavnoj ulici Green Rivera u Wyomingu.

I tako dalje i tako dalje; moje su se priče sada tražile u društvu, a ja sam sebi govorio da mi je hobi sakupljanje i provjeravanje tih priča. Ali onog dana kad sam čuo priču Julije Eisenberg, znao sam da to više nije tako.

= ***Slučaj 17****: Julia Eisenberg, službenica, New York City, trideset i jedna godina.*

Eisenbergova živi u malom stanu do kojeg se mora penjati, u Greenwich Villageu. Razgovarao sam s njom, pošto sam u šahovskom klubu od prijatelja, koji živi u njezinu susjedstvu, čuo malo iskrivljenu verziju njezine priče. Priču mu je ispripovijedao vratar zgrade u kojoj živi.

U listopadu 1947. oko jedanaest sati uvečer Eisenbergova je izišla iz stana da bi u drogeriji kupila zubnu pastu. Na povratku, nedaleko od njezina stana, dotrčao je veliki crno-bijeli pas i podigao svoje šape na njezina prsa.

»Pogriješila sam što sam ga pomilovala«, rekla mi je Eisenbergova, »jer me otada nije htio ostaviti. Kad sam ulazila u predvorje svoje zgrade, morala sam ga izgurati da bih zatvorila vrata. Žalila sam ga, jadno pseto, i osjećala se malo krivom, zato što je pas sjedio napolju i sat kasnije kad sam provirila kroz prozor.«

Taj je pas ostao u susjedstvu tri dana, pronalazeći i pozdravljajući Eisenbergovu divljom odanošću svaki put kad bi se pojavila na ulici. »Kad bih ujutro ulazila u autobus polazeći na posao, sjedio bi na rubu ulice i gledao za mnom tako tužno, jadnik. Željela sam ga povesti, ali sam znala da tada nikad ne bi otišao kući, a bojala sam se da bi vlasnik, tko god to bio, žalio za njim. Nitko u susjedstvu nije znao kome pripada pas, i napokon je sasvim nestao.«

Dvije godine poslije prijateljica je Eisenbergovoj poklonila psetance

staro tjedan dana. »Moj je stan doista premalen za psa, ali bio je tako sladak da nisam mogla odoljeti. Dakle, izrastao je u lijepog velikog psa koji je jeo više od mene.«

S obzirom na to da je susjedstvo bilo mirno, pas se dobro vladao, Eisenbergova bi ga obično odvezala kad bi ga šetala noću, jer nikad nije lutao daleko. »Jedne noći — posljednje što sam ga vidjela, bilo je kako njuška u tami, nekoliko ulaza dalje — pozvala sam ga ali se nije vratio; nikad ga više nisam vidjela. Inače, naša je ulica čvrst zid zgrada od smeđeg kamena s obje strane; sa zaključanim vratima i bez otvorenih prolaza. On nije mogao nestati tek tako. Ali upravo se to dogodilo.«

Eisenbergova je tražila svog psa još mnogo dana, raspitivala se kod susjeda, davala oglase u novine, ali ga nije pronašla. »Onda, jednog dana sam se upravo spremala u krevet; slučajno sam bacila pogled dolje na ulicu i iznenada sam se sjetila nečeg na što sam sasvim zaboravila. Sjetila sam se psa, kojeg sam otjerala prije više od dvije godine.« Eisenbergova me pogledala na trenutak, a zatim je nastavila odmjerenim glasom: »Bilo je to isto pseto. Ako posjedujete psa, vi ga poznajete, ne možete pogriješiti, i ja vam kažem da je to bio isti pas. Imalo to smisla ili ne, moj je pas nestao — ja sam ga otjerala — dvije godine prije nego što se bio rodio.«

Počela je tiho plakati, suze su joj tekle niz lice. »Možda ćete pomisliti da sam luda, ili pomalo usamljena i pretjerano sentimentalna kad je u pitanju taj pas. Ali nemate pravo.« Otrla je suze rupčićem. »Uravnotežena sam osoba, bar onoliko koliko i bilo tko drugi u ovom našem vremenu, i kažem vam da znam što se dogodilo.«

I baš u tom trenutku, dok sam sjedio u urednoj, siromašnoj dnevnoj sobici Eisenbergove, shvatio sam da bi posljedice ovih čudnih, malih incidenata mogle biti i nešto više nego samo zbunjujuće; mogle bi, sasvim je vjerojatno, postati tragične. Od tog sam se trenutka počeo plašiti.

• • •

Posljednjih jedanaest mjeseci proveo sam u traganju i u otkrivanju tih neobičnih događaja, i zaprepašten sam i prestrašen zato što su sada tako učestali, i — jedva znam kako to izraziti — njihovom pojačanom moći da tragično rastrgaju ljudski život. Ovo je jedan primjer, odabran gotovo slučajno, koji ilustrira pojačanu moć onog — no, što god bilo to što se zbiva na ovom svijetu.

= ***Slučaj 34****: Paul V. Kerch, računovođa, Bronx, trideset i jedna godina.*

Jednog vedrog nedjeljnog poslijepodneva sastao sam se s nenasmiješenom obitelji od tri člana u njihovu stanu u Bronxu: Paul Kerch, plećat, tamnoput, naočit mladi muškarac; njegova žena, tamnokosa, ugodna lica u kasnim dvadesetim godinama, kojoj su privlačnost kvarili tamni podočnjaci; i njihov sin, lijepi dječak od šest ili sedam godina. Nakon upoznavanja, dječaka su poslali u njegovu sobu, u stražnjem dijelu zgrade, da se igra.

»No, dobro« umorno je prozborio Kerch prešavši do police s knjigama, »načinimo to. Rekli ste telefonski da vam je priča poznata u općim crtama.« Bilo je to pola pitanje, pola tvrdnja. »Da«, odvrati sam.

Izvadio je knjigu s gornje police i iz nje izvadio nekoliko fotografija. »Ovdje su slike«. Sjeo je na prostrani otornan pokraj mene držeći fotografije u ruci. »Imam prilično dobru kameru. Dobar sam foto-amater, a u kuhinji imam uređenu i tamnu komoru; sam razvijam. Prije dva tjedna otišli smo u Central Park.« Glas mu je bio umorno monoton, kao da je tu priču ponavljao mnogo puta, kako naglas, tako i nijemo, u sebi. »Bilo je lijepo, kao što je danas, a bake su nas gnjavile zbog fotografija, pa sam stoga snimio rolu filma, snimke sviju nas. Moju se kameru može namjestiti, izoštriti i ona će automatski okinuti snimku nekoliko sekundi poslije, tako da se i ja stignem namjestiti i slikati.«

U njegovim je očima bio umoran i beznadan izraz, dok mi je dodao sve fotografije, osim jedne. »Ove sam prve snimio«, rekao je. Fotografije su odreda bile prilično velike, otprilike dvanaest na osamnaest centimetara, i ja sam ih detaljno pregledao.

Bile su uobičajene, vrlo oštre i detaljne, i na svakoj se nalazila troćlana obitelj, u različitim, nasmijanim pozama. Kerch je nosio lagano poslovno odijelo, žena je imala tamnu haljinu i platneni ogrtač, a dječak je bio u tamnom odijelcu s kratkim hlačicama. U pozadini se vidjelo drvo s golim granama. Podigao sam pogled na Kercha dajući mu do znanja da sam završio pregledavanje fotografija.

»Posljednju fotografiju«, rekao je, držeći je u ruci, spreman da mi je doda, »snimio sam isto kao i sve ostale. Složili smo se za pozu, namjestio sam aparat i pridružio se svojoj obitelji. U ponedjeljak uvečer razvio sam cijelu rolu. Evo što je izišlo na posljednjem negativu.« Dodao mi je fotogorafiju.

Na trenutak mi se učinilo kao da je to samo još jedna fotografija među ostalima; tada sam uočio razliku. Kerch je manje-više jednako izgledao, gologlav i široko nasmijan, ali je nosio sasvim drugo odijelo. Dječak koji je stajao kraj njega nosio je duge hlače, bio desetak centimetara viši, očito stariji, ali je isto tako bilo očito da je to isti dječak. Žena je bila sasvim druga osoba. Odjevena elegantno, sunce se naziralo u njezinoj svijetloj kosi, bila je vrlo zgodna i privlačna. Smiješila se u kameru držeći Kercha za ruku.

Pogledao sam prema njemu. »Tko je ovo?«

Kerch umorno strese glavom: »Ja ne znam«, reče iznenada, eksplodiravši zatim: »Ja ne znam! Nikad je u životu nisam vidio!« Okrenuo se da pogleda svoju ženu, ali mu ona nije htjela uzvratiti pogled i on se ponovo okrenu k meni sliježući ramenima. »Eto, to vam je sve,« reče on. »Cijela priča.« Nato ustane, strpavši obje ruke u džepove hlača te poče koračati sobom pogledajući često na svoju ženu, govoreći zapravos njoj, premda je svoje riječi upućivao meni. »Tko je ona, dakle? Kako je kamera mogla snimiti tu scenu? Ja nikad u životu nisam vidio tu ženu!«

Ponovo sam pogledao sliku sagnuvši se bliže. »Drveće je ovdje u punom cvatu«, rekoh. Iza ozbiljnog lica dječaka, nasmijanog muškarca i nasmiješene žene vidjele su se bogate, lisnate krošnje drveća u Central Parku.

Kerch je kimnuo. »Znam«, reče gorko. »I znate li što ona kaže?«, provalio je bijesno zureći u svoju ženu. »Ona kaže da je to na slici moja žena, moja nova žena za neke dvije godine! Gospode!« Pljesnuo je objema rukama po svojoj glavi. »Što sve ženi ne padne na pamet!«

»Kako to mislite?«, pogledao sam u gospođu Kerch ali me je ona ignorirala ostajući nijema, čvrsto stisnutih usana.

Kerch je beznadno slegnuo ramenima. »Ona tvrdi da ta slika pokazuje kako će stvari izgledati za nekoliko godina. Ona će ili umrijeti, ili« — oklijevao je, a zatim ogorčeno izgovorio — »se razvesti, a ja ću zadržati našeg sina i biti oženjen tom ženom na slici.«

Obojica smo gledali u ženu, čekajući dok se ona nije osjetila obaveznom da progovori.

»No, ako nije tako«, rekla je sliježući ramenima, »onda mi reci što ta slika znači.«

Nitko joj na to nije mogao odgovoriti i nakon nekoliko minuta ja sam otišao. Nije bilo mnogo toga, što bih im imao reći: svakako nisam htio spomenuti svoje uvjerenje da je, bez obzira na objašnjenje posljednje fotografije, njihov zajednički život prošao ...

= ***Slučaj 72****: Poručnik Alfred Eichler, Policijski odjel New Yorka, trideset i tri godine.*

Kasno uvečer 9. siječnja 1951. dva su policajca pronašla revolver, gdje leži uz stazu blizu istočnog ulaza u Central Park. Pištolj je bio ispitan zbog otisaka prstiju u policijskom laboratoriju i nađeno ih je nekoliko. Iz revolvera je bio ispaljen jedan metak, a policija je ispalila još jedan na kojem je obavljena balistička ekspertiza. Otisci su bili provjereni i nađeni u policijskoj kartoteci; bili su to otisci sitnog propalice, zavedenog u kartoteci zbog napada.

Izdana je rutinska naredba da ga privedu. Detektiv je posjetio kuću u kojoj je stanovao, ali ga nije bilo kod kuće, a s obzirom na to da nije bilo nikakve pucnjave, nije se te noći dugo tragalo za njim.

Slijedeće je večeri u Centralnom Parku ubijen čovjek pucnjem iz istog pištolja. To je izvan svake sumnje dokazano balistički. Uskoro se saznalo da se ubijeni posvađao s prijateljem u obližnjoj gostionici. Dva muškarca, obojica pijani, zajedno su napustili gostionicu. A drugi je muškarac bio ona propalica, čiji je pištolj bio nađen noć prije, pištolj, koji je još bio zaključan u policijskom sefu.

Kao što mi poručnik Eichler reče: »Nemoguće je da je čovjek bio ubijen istim pištoljem, ali bio je. Ne pitajte me kako, i ako itko misli da ćemo pred sud izići s takvim slučajem, taj je lud.«

= ***Slučaj 111****: Kapetan Hubert V. Rihm, Policijski odjel New Yorka, umirovljen, šezdeset i šest godina.*

Sastao sam se s kapetanom Rihmom po dogovoru, jednog jutra u Stuyversant Parku, krpici zelenila, drvenih klupa i asfalta, okruženih gradom, na donjem dijelu Druge Avenije. »Zanima vas slučaj Fentz, zar ne?«, rekao je pošto smo se predstavili jedan drugome i našli jednu praznu klupu. »Dobro, ispripovijedat ću vam. Ne volim govoriti o tome — to me muči — ali bih volio čuti što vi mislite.« Bio je velik, prilično težak muškarac sa crvenim, dosta grubim licem, a nosio je staru policijsku jaknu i kapu s koje su bile skinute oznake.

»Nalazio sam se gore u Gradskoj mrtvačnici«, počeo je dok sam vadio svoj notes i olovku, »oko ponoći, pijući kavu s jednim od podvornika. Bilo je to u lipnju 1950. baš prije nego što sam otišao u mirovinu i još radio u Odjelu za nestale osobe. Donijeli su tog momka koji je bio jako čudan tip. Imao je bradu. Mladi momak, oko trideset godina, ali je nosio prave zulufe, a i odjeća mu je čudno izgledala. Bio sam već trideset godina u policiji i vidio mnogo čudnih tipova kako pogibaju. Jednom smo pronašli Arapina u punoj odjeći, i tjedan dana nam je trebalo da otkrijemo tko je bio. Stoga me nije mučila samo odjeća tog momka; mučilo me je i ono što smo našli u njegovim džepovima.«

Kapetan Rihm se okrenuo da vidi je li privukao moju pažnju, a tada je nastavio. »U džepovima mrtvaca bilo je sitniša za oko jedan dolar, i jedan od momaka dohvatio je novčić i pokazao mi ga. Znam, vidjeli ste zacijelo mnogo novčića, one nove s Jeffersonovom slikom, novčiće s bivolima otprije, a ponekad se čak vidi i stare kovanice sa kipom slobode; prestali su ih proizvoditi prije Prvog svjetskog rata. No, onaj je bio još stariji. Imao je grb Sjedinjenih Država sprijeda, a veliku peticu na poleđini; sjećam se da sam takve viđao dok sam bio dječak. A najčudnije je bilo to, što je taj stari novčić izgledao sasvim nov; kao da je bio izrađen dan prije. Godina na novčiću bila je 1876, a u džepovima nije imao novčića s kasnijim datumom.«

Kapetan Rihm me upitno pogledao. »Pa«, rekao sam dižući pogled s notesa, »to se može dogoditi.«

»Naravno da može« odgovorio mi je zadovoljno, »samo što su svi peniji u njegovu džepu nosili indijansku glavu. A kad ste takve posljednji put vidjeli? Našao se čak i srebrni komad od tri centa; izgledao je kao para starog kova, samo nešto manja. A računi u njegovu novčaniku, svi do jednog, bili su starog tipa, oni veliki.«

Kapetan Rihm se nagnuo i ispljunuo s mlazom duhanske pljuvačke i jedan izraz ozlojeđena prezira policajca prema svemu što izmiče uobičajenim normama.

»Više od sedamdeset dolara gotovine, a u svemu ni jedna federalna novčanica. Bile su tamo dvije desetke sa žutom poleđinom. Sjećate se takvih? Vrijedile su kao zlato. Ostatak su bile nacionalne novčanice; izdavale su ih izravno lokalne banke, a potpisivao ih je osobno predsjednik banke; te novčanice su vrlo često krivotvorili.

»Dakle«, nastavio je kapetan Rihm, naslonivši se i prekriživši noge, »u njegovu se džepu našao račun za konjušnicu u Lexington Aveniji; tri dolara za hranjenje i čuvanje konja i za pranje kočije. Imao je u džepu mjedeni žeton za dobro pivo od pet centa u nekom salunu. Bilo je ondje i pismo žigosano u Philadelphiji, u lipnju 1876, sa starinskom markom od dva centa, i uz to snop karata. Karte su, kao i pismo, na sebi nosile njegovo ime i adresu.«

»Oh«, iznenadio sam se, »onda ste ga odmah identificirali?«

»Svakako. Rudolph Fentz, neka adresa na Petoj Aveniji — zaboravio sam točan broj — u New Yorku. Bez problema.« Kapetan Rihm se ponovo nagnuo i pljunuo. »Samo adresa nije bila stambena zgrada. To je trgovina, postoji već godinama i nitko nije nikad čuo za Rudolpha Fentza, a ni u telefonskoj knjizi ga nije bilo. Nitko se nije raspitivao za tog momka, a ni Washington nije imao njegove otiske. Na kaputu je bila firma krojača, adresa na donjem Broadwayju, ali ondje nitko nije čuo za tog krojača.«

»Što je bilo tako čudno na njegovoj odjeći?«

Kapetan odvrati: »No, jeste li ikad čuli da je netko nosio hlače s krupnim crno-bijelim četvorinama, krojene sasvim usko i glačane bez ruba?«

Morao sam se zamisliti na trenutak. »Da«, tada odvratili, »moj otac ih je nosio, kad je bio još mlad čovjek, prije nego što se oženio; vidio sam na fotografijama.«

»Jasno«, reče kapetan Rihm, a vjerojatno je osim toga nosio i neku vrst kratko podrezanog kaputa sa dva, tkaninom presvučena dugmeta, na leđima, prsluk s reverima, svileni cilindar, pretjerano veliku mašnu oko uspravnog, uškrobljenog ovratnika, i uz to cipele na kopčanje.«

»Tako je bio odjeven taj čovjek?«

»Kao prije sedamdesetpet godina! A njemu nije bilo više od trideset. U šeširu je bila etiketa, klobučar iz Dvadeset treće ulice, koji je prestao raditi negdje na prijelomu stoljeća. Što biste vi zaključili iz svega ovoga?«

»Pa«, rekao sam oprezno, »ne može se mnogo zaključiti. Očito se netko jako pomučio da se odjene po starinsku — pretpostavljam da je novčiće i račune mogao kupiti kod trgovca starim novcem — a zatim je stradao u prometnoj nesreći.«

»Stradao, tako je. Jedanaest i petnaest na Times Squareu — ljudi izlaze iz kazališta, to je najprometnije mjesto na svijetu — a on se pojavi nasred ulice, prestrašen, blejeći u automobile i u znakove, kao da ih nikad prije u životu nije vidio. Opazio ga je i dežurni policajac, pa vidite kako se ponašao. Svjetla se promijeniše, promet krene, a on usred ceste, i umjesto da čeka, prokleta budala, on pokušava stići natrag na pločnik. Taksi ga je zahvatio i ostao je na mjestu mrtav.«

Na trenutak je kapetan Rihm ostao sjediti žvačući svoj duhan i ljutito zureći u mladu ženu što je gurala dječja kolica premda sam siguran da je uopće nije vidio. Mlada majka ga je iznenađeno pogledala u prolazu, a kapetan je nastavio:

»Ništa ne možete dokučiti u takvoj stvari. Nismo ništa otkrili. Počeo sam provjeravati u našoj arhivi stare telefonske imenike onako rutinski, bez mnogo nade, jer datiraju malo unatrag. Međutim u ljetnom izdanju 1939. našao sam nekog Rudolpha Fentza mlađeg, negdje u Istočnoj 52. ulici. No, taj se preselio 1942, tako mi reče građevinski referent a osim toga bilo mu je oko šezdeset, umirovljenik. Radio je u banci, nekoliko blokova dalje, mislio je referent. Pronašao sam banku gdje je radio, a oni mi rekoše da je 1940. otišao u mirovinu i da je već pet godina mrtav; udovica mu je živjela na Floridi sa svojom sestrom. Pisao sam udovici, ali ona nam je mogla reći samo jedno, a i to nije bilo ništa vrijedno pažnje. Nisam to u izvještaju ni spomenuo. Otac njezina muža bio je nestao, kad je dječaku bilo možda dvije godine. Otišao je u šetnju jedne večeri oko deset — njegova je žena mislila da joj se dim od cigare uvlači u zastore, pa bi on uvečer prije spavanja prošetao i popušio cigaru — ali nije se vratio, niti su ga ikad više vidjeli ili čuli o njemu. Obitelj je potrošila poprilično novaca pokušavajući ga pronaći, ali nisu uspjeli. To se zbilo negdje sredinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća: stara dama nije bila sasvim sigurna za datum. Muž joj nikad nije suviše pričao o tome.«

»I to je bilo sve«, reče kapetan Rihm. »Jednom sam svoje slobodno popodne proveo prelistavajući staru policijsku kartoteku. Konačno sam našao evidenciju nestalih osoba u 1876. i otkrio da je Rudolph Fentz doista bio prijavljen kao nestala osoba. Opis baš nije bio bogzna kakav, a naravno, nije bilo ni otisaka prstiju. Dao bih godinu dana svog života, a danas bih bolje spavao, da su imali njegove otiske. Bilo je zabilježeno da mu je bilo dvadeset i devet godina, imao je prave zulufe, svileni cilindar, tamni kaput i karirane hlače. To je otprilike bilo sve. Nije pisalo kakav je pulover nosio, kravatu niti da li su mu cipele imale kopče. Ime mu je bilo Rudoiph Fentz a

živio je na ovoj adresi na Petoj aveniji: valjda je ondje tada bila stambena zgrada. Konačni zaključak u tom slučaju: nije pronađen.«

»No, ja vam mrzim taj slučaj«, tiho je rekao kapetan Rihm. »Mrzim, kamo sreće da za to nikad nisam ni čuo. A što vi mislite?«, zapitao je neočekivano, ljutito. »Mislite li da je taj momak jednostavno isparío u zrak u 1876. a onda se opet pojavio 1950?«

Slegnuo sam neodređeno ramenima, a kapetan je zaključio da to znači ne.

»Ne, naravno da nije«, reče. »Naravno da nije, ali dajte mi nađite neko objašnjenje.

• • •

Mogao bih nastaviti i dalje. Mogao bih vam navesti nekoliko stotina takvih slučajeva. Šesnaestogodišnja djevojka je jednog jutra izišla iz svoje sobe noseći u ruci svoju odjeću; koja joj je sasvim očito bila prevelika, a njoj je iznenada bilo opet samo jedanaest godina. Ima i drugih zbivanja, koja su suviše strašna za tisak. Sve se to događalo samo na području grada New Yorka, sve to u posljednjih nekoliko godina: plašim se da se na tisuće takvih stvari događa po cijelom svijetu. Mogao bih nastaviti, međutim poanta je u ovome: Što se to zbiva i zašto? Vjerujem da znam.

Zar niste i vi također opazili kod gotovo svakog koga poznajete rastuću pobunu protiv sadašnjosti? Kao i sve veću čežnju za onim što je prošlo? Ja sam to uočio. Nikad prije u svom dugom životu nisam čuo da tako mnogo ljudi želi »da su bar živjeli na prijelomu stoljeća« ili »onda kad je život bio jednostavniji«, ili pak »vrijedan življenja«, ili »kad si mogao imati djecu računajući na sigurnu budućnost«, ili opet jednostavno »u onim starim dobrim danima«. Ljudi nisu tako govorili kad sam bio mlad! Sadašnjost je bila čudesno doba! Međutim danas tako ne misle.

Prvi put u ljudskoj povijesti čovjek očajnički želi pobjeći iz sadašnjice. Naši novinski kiosci pretrpani su napisima o bijegu. Cijeli su časopisi posvećeni fantastičnim pričama o bijegu u druga vremena, prošlost ili budućnost, na druge svjetove ih planete — bježati bilo kamo, samo ne ostati ovdje i sada. Čak i naša veća izdanja, izdavači, kao i Hollywood idu na ruku tom sve češćem traženju te vrste bijega. Svijetom hara ta žudnja poput žeđi, strašni masovni pritisak, što ga možete gotovo osjetiti, milijuna duša koje se bore s barijerama vremena. Potpuno sam uvjeren da taj strašni

masovni pritisak milijuna duša već pomalo ali sigurno djeluje i na vrijeme samo. U trenucima kad dođe do toga, kad je skoro ta sveopća žudnja za bijegom najsnažnija — događaju se moji incidenti. Čovjek remeti hod vremena, i plašim se da će ga polomiti. A kad se to bude dogodilo, prepuštam vašoj maštovitosti da dočara posljednjih nekoliko sati ludosti koji će nam preostati...

• • •

Čini mi se da je štetna ta sveopća žudnja za bijegom od nečega što bi mogao da bude bogat, plodan, sretan svijet. Živimo na planetu koji može pružiti dovoljno svakome tko na njemu živi, što je 99 posto onoga što ljudsko biće treba. Zašto, za ime svijeta, ne možemo to imati?

Madeleine E. Robins:

The Boarder

Prevela Ingrid Jurela-Jarak

Podstanar

Zvono na vratima razbi tišinu stana. Iz kaveza kanarinac slabašno ponovi zvuk; Zenfa ustade sa stolca i pusti čudovište u svoj dom.

Bio je to mali stan — najbolje što je sebi mogla priuštiti s malim prihodom — namješten starinskim pokućstvom, starim licima, malim uspomenama. Zenia je imala sto četrdeset tri godine i njezin se svijet ponovo mijenjao.

Dok je — polako vukući noge, — išla prema vratima, pismo od Udruženja ležalo je još otvoreno na kineskom ormariću: pravilni razmaci među redovima, ravnomjerno raspoređeni odlomci koji bi još i mogli nekuga prevariti tako da povjeruje kako je riječ samo o običnom pismu, dopisivanju. Bilo je pristojno, donekle kao kakva čestitka, nudeći Zeniji Mavroandrates mogućnost da se pridruži Udruženju Fairleigh u pionirskom pokušaju da se poboljša život svih članica Udruženja tako da se izrazi dobrodošlica nekom izvanzemaljcu, strancu, koji je zbog bolesti ili rane ostao na Zemlji i ne može se vratiti na svoj svijet i tamo pristojno umrijeti. Zeniju su pozvali da svoj dom podijeli s jednim takvim stvorenjem, ta da ga na taj način izbavi iz skloništa, vlasništva Udruženja, i udomi u svom stanu gdje je i tako, po mišljenju Udruženja, dvoje moglo živjeti isto tako jeftino kao i jedna osoba.

U pismu je, kao da se netko toga sjetio naknadno, bilo istaknuto značenje Zenijine suradnje koja će poslužiti kao primjer drugima: udovica kapetana Petera Mavroandratesa koji je radio na spajanju međuzvjezdanih relacija. Udruženje će joj mjesečno, kao znak zahvale na njezinoj dobrodušnoj suradnji, plaćati još 65 kredita, osim onih 350 koje je dobivala redovito. U pismu se također izražavalo žaljenje, ako slučajno ne bi došlo do ovakve suradnje, jer tada ne bi bili ispunjeni zahtjevi pod brojem jedanaest u ugovoru o osiguranju i blagostanju što ga je Zenia kupila prije mnogo godina. Naime, njezina će se mjesečna svota novca smanjiti na najniži iznos od 100 kredita, kojom bi Zenia mogla sebi priuštiti samo to da

kupi dionicu u Domu za društvenu dobrobit te čekati da umre,

Želeći jedino da je puste na miru, da živi mirno sa svojim slikama, s nekoliko prijatelja, s kanarincem i svojom tišinom Zenia otvori vrata. Ugleda dva čovjeka i ženu iz Udruženja Fairleigh, a iza njih blistava crna dječja kolica kojima su zasloni bili spušteni da bi se od radoznalih očiju sakrilo ono u kolicima.

— Dobar dan, gospođo Maveroandrattis — reče žena iz Udruženja Fairleigh, izgovorivši pogrešno prezime, kao šio je to uvijek činila.

Dvojica muškaraca odguraše kolica u krajnji kut sobe. podalje od grijalica, prozora i vrata, te istovariše dvije male naprave, od kojih je jedna, čim su je pokrenuli, počela zujati, kvocati i razgovorljivo klokotati. Jedna je sprava bila niska i ravna, malo zaobljena, te finim nitima povezana s drugom, većom, visokim cilindrom od ravnog bijelog metala. Na cilindru su bila neka mjerila, svjetlo, prorezi i nekoliko nečitkih natpisa. Žena iz Udruženja Fairleigh neprekidno je pričala, a Zenia je nije čula jer je promatrala proces pripremanja njezina doma da primi izvanzemaljca.

— Ja se ne razumijem u to — naposljetku progovori Zenia nevoljko.

Ako shvate koliko je njezino neznanje, možda će tu stvar uzeti i njezine naprave i ostaviti je samu u malom stanu s Peterovim fotografijama i Roscoeom, njezinim kanarincem. S gotovo svake površine pokućstva ohrabrivao ju je Peterov osmijeh; javljale su joj se slike davno umrlog muža, koji nije Ko tu već sto godina govoreći joj da se ne obazire na tu posljednju invaziju.

— To je vrlo jednostavno — uvjeravao ju je mlađi od dvojice muškaraca. — Gledajte, ovdje stavljate vodu, a dvaput na tjedan stavite jednu od ovih ovdje: to je hrana — reče i pokaže joj ravnu pravokutnu opeku od tamnosmeđe tvari i još jedan, malo više smješteni prorez na bijelom cilindru u koji je opeka točno pristajala — To je sve što treba da učinite. A ako se slučajno ugasi ovo svjetlo, pozovite nas. Ispod tog metalnog oklopa postoji spoj s elektronskim računalom, ali znate kako je s tim stvarima... — reče osmjehnuvši se tako da bi mu povjerovala. — Ponekad polude. Potražite me, ako želite. Zovem se Les Carik.

Zgodan mladić.

— Zar jede ovo? — upita Zenia gledajući tamnosmeđu opeku. — A kako je... — zaustila je, ali se naglo zaustavila jer u njezinu domu jedna

dama ipak ne bi smjela razgovarati o tome pred strancima.

Žena iz Udruženja nasmijala se prigušeno.

— Pa imam pravo da znam, zar ne? — nastavi Zenia. — Dajete mi tu stvar da je čuvam, pa imam pravo da znam što da radim s njom.

— Dakako, imate pravo da znate — potvrdi Les. Carik ne osvrćući se na ženin smijeh. — Za sve se brinu naprave same, gospođo Mavroandrates.

Pomalo je nalikovao na Petera, razmišljala je Zenia, prije no što je posljednji put poletio. I ta je misao podsjeti na napravu.

— A gdje je to? — upita. — Gdje je ta stvar?

— Zove se B'nithouri — oštrim je glasom ispravi žena, a Zenia se upita ne izgovara li ona i ime te stvari pogrešno kao što je izgovarala i Peterovo ime.

Tehničar je podizao nešto na donju napravu, i ova pod tom težinom ispusti nekakav zvuk.

Nije nalikovao na bilo što što je prije čula. Nije se mogla sjetiti ičega na što ju je ta stvar podsjećala, a nije ju mogla ni mrziti. Predmet je bio jajasta oblika, visok oko metra i stajao je na nečem što je nalikovalo na korijenje što je obuhvaćalo napravu; bili su tu i nekakvi izbojci, poput krakova, ili možda grana koji su završavali resama od gustoga, nepokretnog tkiva. Bez nogu. Bez očiju. Nije bilo ni gornjeg ni donjeg dijela, ni jedne ni druge strane. Nalikovalo je, Zenia je razmišljala, na skulpturu iz kakva starog muzeja. Skulpturu koja je bojom i sastavom pomalo nalikovala na pregorjeli prepečenac.

I mirisala je tako.

Ne nekim neugodnim mirisom; bio je to sasvim običan miris. Kao što? Kao mnogo toga. Kao dašak suncem opaljene trave. Cimet. Kao tri dana odstajalo zagoreno mlijeko.

— Je li muškog ili ženskog roda? — upita Zenia.

— Ni jedno ni drugo — odgovori tehničar. A Zenia ga pogleda ne razumijevajući. — Ni jedno, gospođo Mavroandrates.

— Mogu li razgovarati s tom stvari? — nastavi Zenia pošto je prilično

teško prihvatila činjenicu o spolu tog stvorenja.

— Za to će vam biti potrebna sprava prevodilac — reče Les Carik i nasmije se. — Oni...B'mthourisi..., moglo bi se reći, govore mirisom — nastavi i značajno omirisa zrak. — Čini mi se da upravo sad nešto govore.

Iza njih je stajala žena iz Udruženja Fairleigh i sad se nervozno nakašljala.

— Ne morate vi razgovarati — reče. — Ovo čak i ne zna da ste tu.

— Slušajte gospođo, ako želite razgovarati, razgovarajte. Možda joj se to i svidi. Dobro? — upade tehničar, nasmija se i vrati se svom poslu. — Je li vam sve jasno? Jednom na tjedan stavite vodu ovdje. Dva puta na tjedan: hrana. I pazite — reče izvukavši komad papira iz džepa i nešto napisa sitnim kosim tiskanim slovima. — Ovdje vam je broj na koji se možete javiti kad vam ponestane hrane ili še ugasi ono svjetlo. Spremite papir negdje na sigurno mjesto.

— Ali, što ova sprava radi? — Zenia nije odustajala.

— Samo postoji — odgovori joj mladić.

• • •

Kad su otišli, Zenia zatvori kućna vrata i okrenu se licem prema svome gostu.

— Onda? — upita ne obraćajući se nikome posebno. — Onda?

Roscoe je pjevao u svojoj krletki. Sprava u kutu sobe pristojno je mrmorila. Stvar, B'nit — ili kako već — stajala je u svome kutu na ravnoj površini naprave; nije ništa govorila niti radila. Zenieji su se smiješile Peterove fotografije dok je pripremala obrok.

— Ne znam, Roscoe — mrzovoljno je gunđala dok je jednolično usitnjavala povrće. — Ne znam. Mislim, ne znam što ćemo učiniti s njim. S tim — reče ispravivši se.

Roscoe naheri glavu na jednu stranu i ćurlikne.

— A ta mi se žena obraća kao da sam nitko i ništa. Cijeli sam život sve uredno plaćala; ugovor sam kupila pošteno stečenim novcem. A sad u svoj dom moram primiti tu B'-nithy-slvar. Petere... — zastade načas i svojim

kratkovidnim očima pogleda u pravcu fotografija. Kapetan Peter Mavroandrates, žrtva prvog rata međuzvjezdanih susreta, nepomično joj se smiješio. Petnaestominutni rat, nesporazum, puki slučaj loš prijevod koji je uzrokovao smrt sedamnaestorice na laboratoriju u orbiti, a nju učinio udovicom.

— Nisu to učinili tvoji — reče Zenia. — Vidjela sam njihove fotografije. Nalikuju na nas. I svi su govorili da je to bita greška, kao da je to nešto mijenjalo — govorila je i neko vrijeme neprekidno sjeckala povrće promatrajući kako joj pod prstima promiču komadići narezane mrkve. — Ne želim da pomisliš kako smatram da je to bio netko od tvojih — reče naposljetku.

U mojoj mladosti imali smo glazbu — reče Roscoeu i onoj stvari. Nije se činilo da se Roscoea osobito dojmila ta izjava, ali kanarinac je sam stvarao glazbu, a osim toga je već prije slušao te Zenijina predavanja o »Onda« i »Danas«.

— Prava glazba, na koju se moglo plesati; Peter i ja smo često odlazili na ples. Kako samo danas mogu plesati na tu sporu glazbu...

Naprava ispusti uzdah i zaklokota. Nije bilo odgovora.

— Tako — reče i zausti da kaže još nešto što je počinjalo sa »U moje vrijeme... «, ali pristojnost joj je nalagala da govori o općenitijim stvarima. Gost je tek petu večer bio u njezinu domu. Podstanar, kao što joj je i baka povremeno uzimala podstanare kad nije imala dovoljno novca. Ali o čemu bi sad mogla razgovarati? Svakako ne o knjigama, glazbi ili televiziji. A ako upita tu stvar o njezinu svijetu, ona joj neće moći odgovoriti. A ako upita za ime — nema ni imena.

Sama činjenica da žive u istom stanu i dijele životni prostor utjecala je na Zeniju tako što je očekivala da ta stvar unese nekakve promjene. No, ona je jednostavno stajala tu, naprave su od vremena do vremena gugutale i uzdisale. Nije bilo promjena.

• • •

S vremenom je vijest procurila kroz Zenijinu zgradu, pa je bilo i posjetilaca. Bila je tu Clara, sa sedmog, koja je stavljala previše ružičastog ruža na usne, sa svojim novim udvaračem što je bio petnaest godina mlađi od nje i koji se vrlo pristojno obraćao Zeniji, a Claru jednostavno

obožavao. Došla je i gospođa Kocynzki — s osamnaestog — koja bi svaki put kad je sprava ispustila kakav zvuk dražesno zacičala. Došli su brat i sestra Chou — sa četrdesetog — naprežući se oboje da čuju nešto preko svojih pokvarenih slušnih aparata i čudeći se stranom predmetu. Posjetioci su dolazili i odlazili; a nakon nekog vremena čudovište je prestalo biti osmo svjetsko čudo.

Živjeli su složno: Zenija, Roscoe i B'nithouri. U početku je Zenia tražila neki znak života, neku promjenu, osluškivala dizanje i spuštanje daha, tražila promjenu u položaju, baš poput djeteta. Nije ni spavala, plašeći se da će nešto propustiti. Ali dani su se brzo nataložili u mjesece, i to je nestalo, i taj nepokretni oblik, udobno smješten u kutu sobe na napravi koja je neprestano mrmorila, postao je dio staričina svakodnevnog života. Bilo je to nešto stvarno, kao što je bila i Rosceova prisutnost, stvarnije no što su bile slike njezina muža; prisutnost uzrokovana toplim mirisom što je ovladao dnevnom sobom. Trebalo ju je nekako nazvati; kako će samo razgovarati s nečim što nema ime? Pomalo su razlike u razgovorima sa slikama muža i s tihom mirisavom pojavom u kutu sobe sve više nestajale. Jednog je jutra Zenia ušla u sobu i pozdravila stvorenje u kutu kao Petera, a znala je što ili tko je to.

Zabavljali su jedno drugo, svatko na svoj način. Zenia je pričala svoje priče: priče iz doba kad je još bila djevojčica i kad su putovanja svemirom predstavljala čudo, o tome kako je bila udana za pravog, živog heroja — priče o izblijedjelim godinama svog udovištva, koje je živjela, ali ne i osjećala; žučljivo raspravljala o Onda i Sad. Roscoe je pjevao svoje zanosne pjesmice. U kutu sobe su Peterove naprave tiho uzdisale i mrmorile. Zenia je počela misliti kako se zapravo Peterova duša vratila k njoj u obliku B'nithourija, ali se naprava, kao ni slike koje su se smiješile iz svojih okvira po cijeloj sobi, nikad nije pomakla, nikad nije promijenila svoj bezizražajni način.

I tako su živjeli.

• • •

Jednog se jutra Zenia probudi s jasnim, vrlo izraženim i kristalno bistrim osjećajem zadovoljstva, i čim je ušla u sobu Roscoe pade svojom pjesmom u oduševljenje. Nebo koje se vidjelo kroz prozor bilo je plavetno kao nebo njezina djetinjstva, i Zeniji se učini da je ugledala sunce. Sve se, pa čak i betonski zidovi zgrade, činilo neizmjerno bistro, jasno i lijepo. Miris

stranog Petera bio je nježan, sveobuhvatan i toplo je lebdio u zraku. Bit će to prekrasan dan.

Dok je točila vodu da pripremi čaj i rezala kruh da ga stavi u pržilicu, Zenia je razgovarala s Peterom u kutu. Kao da je čula kako joj odgovara, kako joj odobrava njezine male glupave razgovore. Zar je to tako, Zenia? Pričaj mi. Pa, ne bih. Sjećam se... Točno je znala kakvim bi glasom on to rekao, kakvo je bilo njegovo ja, kakva je on bio osoba. Ugodan kao i tihi zvuci koje je pravila naprava. Hajde pripremi doručak. Ne obaziri se na mene. Ja ću samo...

Utorak! Zbunjena svojom zaboravljenošću, Zenia, ispričavajući se, užurbano krenu po komad hrane koji je trebalo da ubaci u napravu. Oh, hvala ti Zenia. Nisam ti htio smetati, ali doista sam bio malo gladan.

— Nije to nikakva smetnja, Peter — reče Zenia stvorenju. — Nije li prekrasan dan? — upita krenuvši u čajnu kuhinju da namaze kruh maslacem.

Ili je tek krenula. Jer, odjednom je njezin brzi veseo korak po sobi bio prekinut iznenadnom vrtoglavicom, dubokom, odurnom nesvjesticom, koja joj oduzimala dah, razdvajala joj moždane polutke, a onda ih bučno spajala, i ona zatetura. Nezgodno pade na pod, i kako je pala, slomi kuk, potpuno nesvjesna boli u svom očajničkom nastojanju da ispravi sliku svoga svijeta. Okus jasnog kristalno bistrog dana u ustima postade okus mjedi; ne opažajući ništa oko sebe, otvori oči i odmah ih zatvori, zazva muža, majku, oca. Bilo koga. Petera.

Zabrinut, Roscoe je uzbuđeno pjevao negdje nevjerojatno visoko, nevjerojatno daleko. Peterova duša u kutu ispunjavala je sobu oštrim mirisom mošusa. Zenia ga pozva jednom, dvaput. Limena buka u njezinoj glavi postade zvuk čudovišta, đavola koji su joj plesali po tijelu bodući je bjesomučna svojim vilama po jednoj strani. Zenia utonu u nesvijest poput planinara koji pada u ponor: kao da je svjestan da mu je to posljednji pad.

• • •

Ali, probudila se.

Bila je u bolnici. Sve je bilo čisto, bijelo; nedaleko se osjećao miris još jednog bolesnika, a s druge strane zavjese čuli su se škriputavi zvuči bolničarskih cipela.

— Dobar dan — opreznim će glasom Zenia.

— A, budni ste! Zdravo! — reče pomalo iznenađeno lice koje se pojavi iza zavjese. — Samo trenutak i evo me.

Bio je to mladenački glas. Zenijine oči nisu bile sposobne da vade kakvo je zapravo lice djevojke dok je micala zaslon oko kreveta.

— Kako se osjećate? Znate, došli smo u posljednji trenutak. Liječnik će doći začas — brbljala je mlada bolničarka.

— Gdje? Dugo? — Zenia je pokušavala nešto reći, ali su se riječi tako teško oblikovale, usta su joj bila kao da su od gume. U lijevom kuku osjećala je muklu, probadajuću bol.

— Što s' dogodilo? — reče naposlijetku.

— Vi ste u bolnici Augustine... — reče djevojka proučavajući bolesnički list i pažljivo izgovori Zenijino prezime: —.... Mavroandrates. Jučer su vas doveli. Udarila vas je kap, pali ste i slomili kuk. Ali, danas ste već mnogo veseliji, vjerujem da će vam uskoro biti mnogo bolje.

No Zenia se nije osjećala dovoljno veselom da upita što točno znači to »uskoro će biti mnogo bolje«. Bila je vrlo stara; čak i sada, sa svim tim lijekovima i terapijama, bila je starica. Ima li uopće smisla to što su je skrpili ako ..,

— Peter — prošaputa. — Roscoe?

— Kanarinac? Ne brinite, gospođo. Netko iz vaše zgrade brine se za njega.

Hoće li se netko iz zgrade pobrinuti i za Petera? Pomalo ljubomorna i zabrinuta, Zenia pocrvenje. U prostoriji se osjećao kiselkasti miris; bolio ju je kuk. Željela se vratiti kući Roscoeu i Peteru u kutu sobe.

— Kako... sam došla ovamo? — progovori, a riječi su zvučale kao da ih je izgovorila usta punih pikula, no bolničarka ju je ipak razumjela.

— To je upravo nevjerojatno — reče, a glas joj bijaše mladenački i uzbuđen. — Baš u trenutku kad ste pali, uključio se alarmni uređaj na izvanzemaljcu. Našao vas je čovjek koji je došao otkloniti kvar na napravi.

— Je li Peter dobro?

— Izvanzemaljac? Svakako, gospođo. Dobro će se brinuti za njega. Sad se odmarajte, hoćete li?

Sve da se i željela boriti protiv sna, nije mogla, jer ju je proteklih nekoliko minuta previše umorilo.

Oporavljanje je trajalo dugo. Dolazili su mnogi liječnici, tražili da pomakne, jednu, zatim drugu ruku, da pomiče nožne prste, pitali je za kuk. Clara, te brat i sestra Chou, a i drugi iz njezina malog društva došli su da je posjete, a jednog se jutra pojavio čak Les Carik, mladi tehničar koji joj je doveo Petera. Bio je vrlo pristojan i malo nervozan. Smiješeći mu se, Zenia reče nešto o svom davno poginulom mužu, heroju, i Les se složio s tim da je on bio divan čovjek.

— Ali, što je s Pe..., oh s B'nit-hooryjem? Tko se brine za njega? — naposljetku upita Zenia.

— Pa, gospođo... — reče Les i bilo mu je vrlo neugodno —... vjerojatno će ga prije ili poslije smjestiti u neki drugi dom. Ondje, u spremištu, B'nithouriji zaista nisu zadovoljni.

— Kad dođem kući, vratiti će mi se, je li?

— Ah, pa, vjerojatno će vam to javiti iz Udruženja Fairleigh, poslije. Naime, još ste vrlo bolesni, i sve to, i ne bi trebalo da se mučite...

— Mučim? Pa on mi uopće ne stvara teškoće. I sami ste mi to rekli. A i ja... ja ga volim... — još je govorila teško. — Pe... B'nithouri i ja smo se zaista izvrsno slagali. Nije mu bilo jako loše kad ste došli, je li? Bolničarka mi je rekla da se upalilo crveno svjetlo i da ste me tako pronašli.

— Ni B'nithouriju, a ni napravama nije bilo ništa, bar ne onda kad sam stigao. Sve sam provjerio, ali još ne mogu reći zašto se uopće uključio alarmni uređaj.

— Zvao vas je da mi pomognete — reče Zenia, osmjehnuvši še mirnoćom onih koji su otkrili da se čudesa događaju neopreznima.

— Gospođo? — upita Les Carik gledajući kroz prozor i odjednom se okrenu. — Gospođo?

— Eto, vidite da mi se Peter mora vratiti kad mi bude bolje — žurno će i nervozno Zenia. — Naime, taj B'nith-houri... mi se brinemo jedno za drugo.

— Ne mislim da... — zausti mladić.

— Samo im to recite. Oni su željeli da ga uzmem. Recite im da ću za nekoliko tjedana opet biti kao prije, i onda mi mogu dovesti Petera. Mi smo se sad već navikli jedno na drugo, ne mogu nas odvojiti samo zato što sam se razboljela, je li? — reče Zenia osmjehnuvši se mladenačkim osmijehom.

— Reći ću im, gospođo. Ne znam hoće li to išta izmijeniti, ali... ja... reći ću im.

• • •

No oni iz Udruženja Fairleigh dali su niječan odgovor. I to ne samo Lesu Cariku koji im je predao zahtjev u ime Zenije Mavroandrates nego i samoj Zeniji, kad je šest mjeseci nakon pada osobno potakla slučaj. Odgovor je bio: Ne. Udruženje je bilo voljno da joj i dalje plaća dodatak, ali su izjavili kako bi bilo neodgovorno da joj sad vrate onog izvanzemaljca, ili da joj daju ikoga drugog. U svom bolničkom kartonu gospođa Mavroandrates je imala zabilježeno nekoliko smetnji na mozgu, i mogla bi dovesti u opasan položaj intelektualni život stvorenja. Odgovornost Udruženja... zacijelo to shvaća...

Zenia to nije shvatila. Nije imala novca za sudski postupak, a taj susret sa službenicima Udruženja strašno ju je uzbudio, umorio i naljutio. Nitko je nije želio poslušati.

Tog dana kad se Zenia vratila kući, kiša je neumorno curila. Roscoe joj je otpjevao pjesmu dobrodošlice iz svoje krletke pune vrpci, lepršajući krilima da istakne svoje veselje. Stan je bio gotovo isti kao i prije: slike, svakojake stvarčice skupljane cijelog života, sivi i plavi stolci i sofa, sve kako je i ostavila. Osim što nije bilo Petera u kutu sobe da ispuni zrak mirisom mirođija, nije bilo uzdisanja i gugutanja naprava. Smiješile su joj se slike njezina muža; Zenia im se automatski nasmiješi, želeći da je B'nithouri tu.

— Mogu li ga... posjetiti? — upita Lesa, telefoniravši mu sutradan. — Samo da vidim kako je. Znam, mislite da sam stara luda, a možda i jesam, ali kad ste ovako stari naviknete se na neke stvari i teško vam je kad ih nema.

— Vidjet ću što mogu učiniti — odgovori on. Idućeg jutra joj je telefonirao da joj kaže kako može doći u posjet. B'inthouri je još bio

smješten u skloništu Udruženja.

Zenia zadrhta. Zar je bolje da je Peter ondje nego ovdje, na sigurnom i udobnom, s njom?

Les se ponudio da dođe po nju. Zenia se osjeti polaskana kao kakva djevojka koju su pozvali na prvi ples, te ozbiljno zahvali i prihvati ponudu. Iza nje Roscoe je zapitkujući ćurlikao, ali on je kako mu je Zenia nehajno dobacila ipak samo ptica.

Sklonište je bilo golemo, bezlično, prorešetano prolazima i vratima. Mnogi izvanzemaljci, koji nisu mogli izdržati putovanje do svojih planeta, bilo zbog starosti, bolesti ili ozljeda zadobivenih za Zemlji, bili su tu smješteni po sveopćoj nagodbi, baš kao što su neki onesposobljeni diplomati i trgovci sa Zemlje bili smješteni na drugim svjetovima. Zenia, Les i neki tehničar tupa pogleda, koji je nervozno pušio cigaretu za cigaretom, povezoše se malim električnim kolicima kroz hodnike metalnih zidova.

— Mislite li da ćete prepoznati koji je vaš?

Zenia samouvjereno pogleda tehničara.

— Dakako da hoću.

Tehničar smeteno zatrese glavom. Evo još jednog koji ne voli stare, pomisli Zenia. A i on se meni ne sviđa.

Kolica se nečujno zaustaviše i Les pomože Zeniji da ustane i siđe. Sve od udara kapi hodala je sa štapom, kretnje su joj bile spore, staračke. Tehničar siđe s kolica i obiđe ih dugim koracima, dođe do Zenije i Lesa i povede ih u prostoriju.

Miris u njoj bio je omamljujući. Zenia sklopi oči, preplavi je opojnost. Kad ih je ponovo otvorila, ugleda B'nithour I.. gotovo njih pedeset, poslagane u redove, svaki na svojoj vlastitoj napravi. Zenia pođe naprijed, a Les ju je slijedio u stopu. Teško je povlačila noge kroz redove stvorenja gledajući jednog, drugog, očekivajući prepoznavanje. Les, odmah iza nje, već je toliko puta otvarao usta da joj kaže kako neće uspjeti, ali Zenia je išla dalje, ustrajna u svojoj namjeri.

— Peter? — reče ona, a Lesu se učini da taj izvanzemaljac ispred kojeg je zastala nije ni po čemu drukčiji od ostalih. — Peter — nastavi Zenia

sigurnije.

B'nithouri je bio nekako mršav, otrcan od stajanja u skloništu. Zenia ga je jedva mogla ohrabriti, reći da će uskoro kući, s njom. Tako mu je pričala sve o bolnici, a svojim unutrašnjim uhom čula je onaj isti ugodni glas: da, Zenia? Što su učinili? A što se dogodilo zatim?

— I pokušala sam ih nagovoriti da te dovedu kući, Petere. Zaista jesam — reče Zenia, a stvar se nije ni pomakla. — Mislim da je vrijeme da pođemo — Zenia će naposljetku, a Les i tehničar su sve vrijeme stajali podalje i promatrali susret. — Možda ću se još koji put navratiti da vidim kako se brinu o tebi.

Tehničar pogleda Lesa pogledom punim očaja. Ništa se nije dogodilo, ništa se nije pomaklo, a od tamnosmeđe jajolike stvari koja je stajala na svom podnožju nije bilo znaka prepoznavanja. Zenia se okrenula i pošla uspravnih leđa.

Iza nje se uključi alarmno zvono. Bio je to B'nithouri kojeg je upravo ostavila.

Tehničar skoči a izražaj dosade zamijeni mu sumnjičavost.

— Štooo? — reče i okrenu se.

— Ništa — odbrusi Zenia, ali je nitko nije čuo od zvonjave.

— Mehanička stvar — progovori tehničar nakon nekoliko trenutaka — vjerojatno kratki spoj. Iako nema za to nikakva razloga.

Pun gađenja okrenuo se da ih povede iz prostorije. Pošto je još jednom pogledala B'nithourija, Zenia pođe za tehničarem. No čim je zakoračila, zvono se ponovo začu.

Tehničar je zurio u nju.

— Nisam ništa učinila — opravda se Zenia Lesu. — On samo ne želi ostati ovdje. Zašto ne smije poći kući sa mnom?

— Gospođo Mavroandrates — žurno će Les, ali ga zaustavi izgled njezina lica na kojem se javljao tvrdoglavi trijumf.

— Slušajte, nešto nije kako valja s vodovima. Inače je stvar potpuno u redu — tvrdio je tehničar sav nabrušen.

No prije no što su došli do vrata, zvono se začu i treći put. '

— Prokletstvo! — progovori tehničar stisnutih zuba. — Pozvat ću svog nadzornika. Gospođo, ne mičite se.

Les pronađe stolac za Zeniju. Ona se smiješila njegovu zabrinutom licu.

— Kako znate da je baš taj onaj pravi, gospođo Mavroandrates?

— Tako, znam. Neko vrijeme živite s nekim i upoznate ga. To je Peter. A što se tiče Udruženja Fairleigh — nastavi i slatko se nasmija — mogu mi ovdje namjestiti kućicu ili mogu poslati Petera kući sa mnom. Je li tako? — upita i odmah samoj sebi odgovori: — Da.

• • •

— Reagira li tako na svakog? — upita nadzornik tehničara dok su se obojica nervozno pogurili u kutu prostorije, podalje od Zenije i Lesa.

— Ne, samo na nju.

— Prokletstvo! — procijedi nadzornik i pogleda Zeniju videći u njoj samo teškoće. — Gospođo — nastavi — ne mogu vam dati tu stvar tek tako, kao kućnog ljubimca. On ima svoja prava. Zaštićen je nagodbom. A kako znate da je to onaj koji je živio kod vas?

— Znam — jednostavno odgovori Zenia; bilo je to tako očito.

— Brojevi odgovaraju — nevoljko reče tehničar kao da mu se gadi to izgovoriti.

— Gledajte, gospođo! — nastavi nadzornik prešavši rukom po čelu. — Moram razgovarati s onima iz ureda Možete li ga... ah... malo smiriti? Objasnite mu da ćete se vratiti. Ne možemo pustiti da to zvono neprestano zvoni... to će uzbuditi ostale... hm... stanare. Ako obećam da ću razgovarati... ?

Zenia ga pogleda ravno u oči. Nije ni trepnuo. Mogla mu je vjerovati.

— Dobro — reče i polako ode ka B'nithouriju. — Učinila sam sve što sam mogla, Peteru. A oni će odlučiti da li da te puste kući. Dotad se smiri, molim te — zamoli ga i okrenu se nadzornika. — Pokušala sam. Mislim da je sad sve dobro.

— Da, gospođo, zaista ste pokušali — reče nadzornik složivši se s njom.

• • •

Nitko nije želio povjerovati u to. Bilo je previše neprilika. Trebalo je izmijeniti mnoge odluke, održati pregovore s trgovačkom misijom B'nithour, dobro ispitati konačne zaključke nagodbe i ugovore koje je sklapalo Udruženje. Sredstva informiranja dokopala su se vijesti; sićušna starica, udovica nakon Petnaestominutnog rata i umirovljeni izvanzemaljac jajasta oblika i boje zagorjelog prepečenca, bili su dobar materijal za priču. U Udruženju Fairleigh mogli su i bez te muke, osobito pošto je delegacija B'nithour jasno izjavila da su oduševljeni iskrenom željom svoga brata da podijeli životni prostor sa starijom Zemljankom i da se izvrše sve točke nagodbe. U najboljem slučaju, to je sklonište bila negativna okolina; zašto se njihovu bratu ne bi moglo dopustiti da živi gdje on to želi?

Les joj je doveo Petera, a uz bok su mu se našla i dva pomoćnika iz skloništa koji su radoznalo promatrali ženicu u kućnoj haljini i papučama, kao da je vještica. Bila je tu Clara i brat i sestra Chou, i drugi prijatelji, koji su se poput kakvih starih, pljesnivih ptičurina nagurali u Zenijinu dnevnu sobu. Dobrodošlica za povratak.

Naprave su bile postavljene i započela je njihova jedva čujna buka. A B'nithouri, čim su ga izvadili iz omota, ispuni prostoriju divnim miomirisom. Tehničari ga, uvrijeđeni, staviše na mjesto, ukopčaše utičnice, spojiše žice i odoše. Peter je došao kući. Roscoe mu je pjevao pjesmu dobrodošlice.

Društvo je kratko potrajalo. Svi su, osim Zenije, bili svjesni neke čudne jednoličnosti, razočaranja. Sva ta strka zbog neke stvari koja samo sjedi, a da gotovo nitko ne obraća pažnju na nju, u svom kutu. Ljudi su počeli odlaziti; Les je bio posljednji. Zastao je na pragu i bilo je očito da razmišlja o tome što bi joj rekao. Ali Zenia ga je pretekla, zahvalila mu i okrenula mu obraz da je poljubi.

— Posjetit ćete nas, katkad, je li? — upita Zenia i prije no što je mogao odgovoriti pronicavo se nasmija i nastavi: — Svakako razmislite o tome!

— Hoću — obeća Les, a tad i on ode.

Motala se okolo sređujući onaj mali nered što je ostao za gostima.

Roscoe se namjestio za spavanje, i vrlo je pažljivo tro kljun o rešetke krletke. U kutu su uzdisale naprave.

Zenia poče pjevušiti.

— Je li ti drago što si kod kuće, Petere? — naposljetku upita.

Pa, naravno, Zenia. Prošlo je prilično vremena, je li? Drago mi je što tako dobro izgledaš.

Bio je to njezin glas koji se čuo u sobi, ali su bile Peterove riječi što su izrastale iz nje. Nije bilo važno tko ih izgovara.

— Jesam li ti ikad pričala o vremenu kad smo Peter i ja pošli u Wyoming? — poče Zenia, a svi su je pažljivo pratili. Vrlo ženstvenom kretnjom zavali se u stolac u kutu sobe.

Ne, nisi, Zen, ne sjećam se da si mi pričala.

Pa to je bilo vrlo davno, dakako...

Udobno smještena, otpoče svoju priču. Kanarinac je spavao, a strašne naprave nježno su zujale i pravile joj društvo.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Damir Bajs:

Pirati

Dvije lađe borile su se s nemirnim morem. Gusti, crni oblaci odlazili su prema sjeveru, a u daljini se već nazirao malo mirniji ocean. Ipak, snažni, visoki valovi izdisali su se iznad paluba i teško razbijali o bokove brodova dok su konopci jezovito i snažno fijukali.

»Imperial« je, kao i susjedni »Horkheimer«, sve to podnosio bez većih teškoća. Kapetan »Imperiala« William Fale bio je zadovoljan onim što vidi.

Taj je temeljit čovjek, lica izbrazdana od morske vode i orkanskih vjetrova, bio pravi pomorac koji je krstario morima od Rhode Islanda pa sve do Barbadosa. Krma na kojoj se nalazio činila se kao njegovo nepovredivo carstvo.

Brod kojim je zapovijedao imao je zaokruženi pramac i krmu s velikim, pokretnim četverouglastim jedrima, sve u svemu solidna i dobra lađa.

Razmišljanje mu razbije povik promatrača iz visokog koša sa srednjeg jarbola:

— Jedro s desne strane boka.

William Fale progunđa sočnu kletvu, jer nikad nisi znao kakva sve bagra plovi pučinom. Uostalom, Bartholomew Roberts nedavno je izazivao strah u morima oko Toruge, a flibustjeri još su haračili oceanima.

Kapetan »Imperiala« stoga nije želio izazivati sudbinu i uskoro nostromova zviždaljka visokim, reskim zvukom zapara zrak. »Imperial« polako, čak malo otmjeno, zaokrene ulijevo. Trenutak kasnije i »Horkheimer« ponovi isti manevar. To je za trenutak usporilo smanjivanje razmaka, ali bilo je jasno da tromi trgovački brodovi neće moći izbjeći nepoznatu lađu čija su se puna jedra jasno ocrtavala na horizontu.

Noć je bila daleko, a vjetar nepovoljan, te su se uskoro mogli nazrijeti obrisi broda.

Dok je William Fale punio duhanom lulu, koja kao da mu je odražavala karakter, jer je potpuni nedostatak ljepote naknađivala visokom

funkcionalnošću, pažljivo je promatrao pučinu iza sebe.

Odmah je opazio da šu se jedra nalazila na maloj, elegantnoj fregati, očito proizvedenoj u nekom francuskom brodogradilištu, i kapetan »Imperiala« bi zacijelo uživao gledajući je u nekoj sigurnoj luci.

Međutim, dok se strelovito približavala punih jedara i dok su se na svakom od bokova nalazili otvori kroz koje su svaki čas mogla promoliti crna grotla topova, ta mu fregata nije bila nimalo simpatična.

Zastava mu je sve kazivala, iako nije mogao odrediti kome pripada. Bila je nesumnjivo piratska, a umjetnik koji ju je izradio bio je neobično darovit. Prikazivala je dvije lubanje ispod kojih su se nalazile prekrižene sablje. Sve je to nadvisivalo crveno sunce s kojeg je kapala krv. Krvavo sunce, bloody Sun!

William Fale više ništa nije mogao poduzeti jer je oružje bilo razdijeljeno, topovi napunjeni, a posada spremna.

Na »Horkheimeru« su se također pripremili, tako da im je sada samo ostalo da čekaju što će učiniti razbojnička posada na fregati.

Iako je fregata bila nesumnjivo piratska, kapetan »Imperiala« se prilično iznenadio kad ju je vidio posve izbliza. Sve je na njoj bilo prvorazredno, od drva i jarbola do jedara i oružja. Sve je potjecalo od najboljih majstora svoga zanata. Začudio se, jer su pirati najčešće plovili na kojekakvim starim pontonima i podrtinama što su se jedva držale na vodi — naravno, bilo je i izuzetaka. Njihova je nesreća bila upravo u tome što su naišli na jedan takav izuzetak.

Fregata je poigravala na lakom povjetarcu, dolazeći sad s jedne, sad s druge strane broda, i mornari su mogli samo nagađati kada će i koga prvo napasti. Nisu morali dugo čekati jer se vitka lađa ubrzo propela na valovima i iznenada se okomila na »Horkheimer«.

• • •

Crna, elegantna lebdjelica polako se zaustavila pokraj omanje zgrade, čije je pročelje bilo u stilu davno prohujala vremena.

Steve Finn, koji je. izišao iz tamne limuzine, začudio se takvoj raskoši, a još se više zapanjio kad ga je na ulazu dočekao živ uniformiran portir. U 2301. godini to nije mogao sebi svatko priuštiti. Naime, zgrade su zbog

nedostatka prostora dodirivale nebesa i nisu baš bile lijepe, ali izrazito funkcionalne, a ljudski rad na takvom poslu kao što je portirski bio je preskup i neracionalan.

Sve mu je to samo potvrđivalo da priča o uspješnosti te kompanije nije bila bajka, a osim toga ni njega, vrhunskog kontrolora, kakvih je bilo malo, ne bi slali samo tako da obavi detaljan pregled. Kontrolor Steve Finn imao je gotovo neograničena ovlaštenja, ali i veliku odgovornost. Proučavao je poslovanje u svakom smislu, kako ekonomskom, tako i etičkom. Dakle, osoba dostojna pažnje.

Dočekao ga je mlad poslovan čovjek, odjeven u odjeću koja nije bila konfekcijska. Predstavio se i Steve je odmah prepoznao onaj lagani, otežući naglasak kojim su se služili pripadnici gornjih deset posto.

— Dobro došli u našu malu kompaniju, inspektore Finne, čekali smo vas. Zovem se Sam Bemson i pokazat ću vam sve što bi vas kod nas moglo zanimati.

— U redu, mnogo vam hvala.

Steve Finn sjećao se podataka o toj tvrtki koje mu je pružio centralni kompjuter. Iz tih suhoparnih činjenica dobar kontrolor mogao je izvući više nego što bi običan smrtnik mogao i sanjati.

Steve Finn zaključio je još prije nego što je došao ovamo da je s tehničke strane poslovanje vjerojatno besprijekorno. Zapravo, tvrtka je poslovala vrlo dobro, čak izvrsno, no baš tu nešto nije valjalo. Doduše, da je posao bio nezakonit, ne bi bilo izdano kompjutersko odobrenje za rad, ali je vjerojatno bilo na samom rubu zakonitoga, a te sitne razlike moglo je uočiti samo ljudsko oko. Kontrolorovo oko! On se upravo zato i nalazio ovdje — da utvrdi da li je poslovanje kompanije »Bloody Sun« zakonito i etičko. Odgovor će ubrzo saznati.

• • •

Sipajući vatru iz svojih topova, obavijena barutnim dimom, piratska se lađa naglo primicala »Horkheimeru«. Paluba napadnutog broda ubrzo je bila pokrivena jedriljem što se izvijalo pod nogama otežavajući kretanje.

Unatoč tome, s trgovačkog broda uzvraćali su svime što su imali, zadajući tu i tamo pokoji udarac. Ipak, kuke na fregati bile su spremne i svaki čas su mogle poletjeti, i time početi onu krajnju borbu prsa o prsa.

Za to vrijeme nije ni »Imperial« mirovao. Kako se nalazio ispred svoga blizanca, naglo je skrenuo udesno. Našavši se tako bokom nasuprot pramcu fregate, nije oklijevao.

Desna bočna baterija bila je trenutak kasnije obavijena gustim barutnim dimom, a pramčani dio s topom bio je onesposobljen. Dok su piratska i trgovačka lađa bile već napola spojene, »Imperial« se kretao usporedo s njima, ali u suprotnom smjeru.

William Fale nije bio zaplašen, već začuđen s onim što vidi i čuje. Fregata je umjesto da najprije — preciznim plotunima svojih mnogo nadmoćnijih topovskih baterija — onesposobi protivnike i onda ih dokrajči u nemilosrdnoj, kratkoj i ubitačnoj borbi izbliza, odmah počela prebacivati kuke, iako je drugi trgovački brod još slobodno manevrirao. Doplovivši na blisku udaljenost, Fale se ne bi zakleo, ali mu se učinilo da čuje poklike »banzaiii!«, »muerteee!« i »huraaa!«. Dok mu je onaj srednji bio i nekako logičan, »banzai« su, koliko je on znao, upotrebljavali samo Japanci, a »hura« Rusi, ne baš česti na oceanima. Dalja razmišljanja prekinuo je viknuvši:

— Vatra s desnog boka na proklete pirate!

Snažan udarac potresao je »Imperial« i William Fale se mogao na trenutak diviti uništavajućem učinku topova s te blizine — ali ne zadugo, jer je kormilar, nastojeći da se makne od punih topova fregate, skrenuo udesno i gotovo se očešao o njenu krmu. Ipak, ne prije nego što su se oglasila posljednja dva topa unijevši priličan metež na palubu i nego što se nekoliko pirata prebacilo na »Imperial«.

William Fale nije mogao promatrati očajničku borbu na »Horkheimeru«, jer je imao i na svome brodu dosta posla. Uz poklik »banzaiii!« šestorica razbojnika nisu gubili vrijeme. Dok su mornari bili još zapanjeni, oni su jurnuli u borbu.

Kapetan »Imperiala« ostao je staložen i vidjevši da njegovim ljudima treba podrška, odmah je opalio iz svog pištolja i raznio najbližem piratu rame vičući istodobno:

— Što čekate? Udesite ih! Ubijte te proklete skotove!

To je ohrabrilo mornare i oni su odmah pohitali da dokrajče morske lešinare.

William Fale uspio je izbjeći oštrom, ali nepreciznom udarcu piratova mača. Odmah je kaznio neopreznost tamnokosog bandita: zamahnuo je sabljom i gadno okrvavio prsa neprijatelju, koji ipak nije posustao, nego je bijesno uzvratio.

Kapetan »Imperiala« vješto je izmaknuo i samo časak kasnije odrubio je glavu protivniku. Glava se zakotrljala po palubi, a njega je oblio mlaz guste, tamne krvi.

Zapazio je da je to posljednji pirat na palubi na kojoj su ležala izmiješana tijela poginulih mornara i razbojnika. Okrenuo se, gotovo se okliznuvši o pod pokriven ljepljivom crvenom tekućinom, i pogledao prema »Horkheimeru«.

• • •

Steve Finn pročita reklamni slogan turističke agencije: »Mi Vam ne nudimo sigurnost, već akciju, krv i uzbuđenje.«

Pomisli da je to za njegov ukus pomalo vulgarno, ali vjerojatno prilično privlačno za turiste. Pogleda u Bemsona i zapita ga:

— Hoćete li mi pokazati i objasniti vaš posljednji turistički program?

— Ako želite možemo vam prikazati čak i onaj koji je sada u toku.

— Zaista! Bio bih veoma zahvalan ako biste to učinili.

Pošli su kroz hodnik i zaustavili se pred zadnjim vratima. Ušavši, kontrolor opazi operatora iza tamnog prozorčića. Odmah mu je bilo jasno da je to demonstracijska dvorana ili nešto slično. Slutnja mu se obistini kada je Bemson kazao da se ovdje i inače prati tok turističkog programa.

Pred njegovim očima pojavila se trodimenzionalna slika lađa na kojima se — to je vidio kad se slika približila — vodila žestoka borba. Mačevi su se ukrštali, a laka izmaglica od barutnog dima blago je zamagljivala prizor. U krupnom planu iznenada ugleda dvoboj između visokog i snažnog čovjeka i tamnookog Azijca. Nakon vješto izvedenog napada otkotrljala se tamnokosa glava, a kad je krv počela šikljati, instinktivno je uzmaknuo, u strahu da i njega ne poškropi, što je opazio njegov pratilac i ponosno rekao:

— Slika je doista izvrsna. U početku smo imali problema, no sad u potpunosti dočaravamo stvarnost, a zvuk je stopostotna reprodukcija, čak

čistija i bolja nego u stvarnosti.

— Ne sumnjam u to da je ona prilično veličanstvena, ali htio bih znati gdje se sve to događa i kako ste uspjeh da dočarate tako originalnu atmosferu?

— Sve ovo što ste vidjeli bilo je potpuno istovetno s povijesnim činjenicama.

— Čini mi se da mi niste odgovorili na prvo pitanje.

Bilo je očito da Bemson oklijeva s odgovorom, a onda polako odvrati:

— Finne, vi vjerojatno znate da je ovo što ću vam reći strogo čuvana poslovna tajna.

— Naravno, ali što to mijenja na stvari? Pa vi, Bemsone, znate da nijedan kontrolor ne govori tamo gdje to nije dopušteno. Što se toga tiče budite potpuno mirni. Uostalom, zbog čega toliko okolišate?

Bemson nastavi tiše, povjerljivim tonom. Kao da se bojao da ih se prisluškuje, iako je to bilo sasvim nemoguće.

— Zato što je sve što ste vidjeli pravo, do krajnosti istinito!

— Uvidio sam da su ti specijalni efekti doista briljantni. Bemson se nasmiješi i reče:

— Ali tu uopće nije bilo specijalnih efekata! Sve je to stvarnost!

Steve Finn je odmah shvatio.

— Nemojte reći da se cio taj turistički program odvija u prošlosti! — rekao je.

— Pa naravno! Zašto bi jednog kontrolora to čudilo? Uostalom, vremenska putovanja prilično su uobičajena u turizmu.

— Bemsone, nemojte me zezati, putnici u vremenskom turizmu su, kad i ostali, uglavnom nevidljivi za stanovnike prošlih vremena.

— To je nesumnjivo točno, Finne, no i sami ste rekli: uglavnom. Neki i nisu nevidljivi.

Steve Finn se sabrao i sad je želio što brže i što preciznije saznati

pozadinu svega ovog.

— Oni koji nisu nevidljivi vladaju se što je moguće neopazivije.

— I naši se turisti vladaju neupadljivo, naravno, za tadašnje vrijeme.

— Kako to neupadljivo? Ne ismijavate li me, Bemsone?

— I ne pomišljam na to. Što je običnije za to razdoblje i mjesto, gdje su naši turisti, nego piratski napad? Ako mi ne vjerujete, provjerite statističke podatke na svom ručnom terminalu.

— Vjerujem vam, ali, zaboga, pa to je nedopušteno mijenjanje povijesti!

— Ne bih rekao, kontroloru! Mi smo, točnije kompanija »Bloody Sun«, izračunali sve povijesne faktore, zaključno do treće generacije, kao posljedicu piratskih napada, to jest turista koji ne prelaze ni promil lokalne povijesti, i samim tim nismo učinili ništa nedopušteno.

— Šalite se, Bemsone, s tim promilom. Vidio sam koliko je ljudi poginulo.

Sad se Bemson našepurio, no ipak je pokazao da ne želi pretjerati u tome, pa je odgovorio normalnim glasom:

— Svi ovi koje su ubili turisti, poginuli bi i poslije. Oluja je poslije uništila »Horkheimer«, jednu od ovih lađa, sa svom posadom, i odnijela nekoliko života na »Imperialu«. Jedini praktički efekt je priča preživjelih o napadu pirata, ali kao što sam već rekao, u to vrijeme pirati nisu bili ništa neobično, i tako dolazimo do onog dopuštenog promila promjene lokalne povijesti.

— Odakle vam sva ona oprema kojom se služe turisti?

— To su vjerno napravljene kopije. Sve što imaju je najbolje, naravno za to doba. Tako je i fregata izrađena po uzoru na jednu od tada najboljih lađa.

Kontrolor se malo zamisli, a onda upita:

— Što je s turistima? I oni pogibaju! Nisu uopće zaštićeni!

— Naravno da nisu. Da vas podsjetim, Finne, naše je geslo: »Ne nudimo vam sigurnost, već akciju, krv i uzbuđenje«. Vjerujte mi, to

uzbuđenje nije izmišljeno. Turisti dobivaju najbolju opremu, podučeni su kako da se njome služe, a zatim ih se pušta u akciju. Nakon pobjede ili poraza, a vjerojatnost pobjede je uvijek sedamdeset naprama trideset, većini pružamo medicinsku pomoć. No među njima je vrlo malo onih koje ne možemo pokrpati.

— Sumnjam da je to etički. A vi, Bemsone, znate da je i etika dio kontrolorova posla.

— Ne bih rekao, jer ne postoji zakon protiv ubijanja mrtvih, niti se spominje zabrana da se čovjek svjesno izlaže opasnostima. Sve je to provjerila naša pravna služba.

Steve Finn morao je priznati da to ima smisla, ali nipošto nije želio dopustiti da še nastavi taj posao. Ako se postupci nisu kosili s općeprihvaćenom etikom, njegova osobna savjest i poimanje etike nisu mu dopuštali da ostane pasivan. Tražio je nekakav izlaz, a onda se sjetio događaja koje je vidio. Nešto mu je sinulo, i odmah je to provjerio na svom ručnom terminalu. Analizirao je dobivenu obavijest i službenim glasom objavio Bemsonu svoju odluku.

— Zbog toga što ste prekršila član 11 stav 7 Zakona o zaštititi starina, zabranjujem takva turistička putovanja.

Sam Bemson je bio zapanjen. Nije mu bilo jasno što im je promaklo pa odmah zatraži objašnjenje.

— Što ste time mislili?

— Ta vi ste razorili taj brod i tako uništili starinu.

— On bi ionako potonuo. Uostalom, vjerojatno je do danas istrunuo i ne može ga se dići. Mi tu nismo ništa promijenili.

— Pogrešno! Lađa je oštećena i ne može se više naći u prvobitnom stanju, a u zakonu ništa ne piše o truljenju, stoga ste prekršili Zakon o zaštiti starina i ja vam izričem sankcije.

Polako i pažljivo Bemson je provjerio tu mogućnost, pa trenutak kasnije, shvativši da protivljenje neće ništa promijeniti, reče:

— Naravno da ćemo odmah obustaviti takva putovanja jer se ona kose sa zakonom. Želite li dalje pregledavati?

— Ne, ovo je dovoljno. — Steve Finn bio je pomalo iznenađen što nije naišao na veće protivljenje, ali to je protumačio svojom važnošću i autoritetom.

Dok je portir zatvarao, vrata lebdjelice za Steveom Finnom, Bemson se uljudno naklonio, i zatim vratio u zgradu, ugodno razmišljajući o dobro obavljenom poslu. On je, naime, bio idejni začetnik te vrste turizma. Unatoč tome što su turisti, kao i konkurentske tvrtke, mislili da je to izvanredno režirana predstava, Bemson je znao da se stvarnost ne može zamijeniti. Sada je ta vrst programa postala pomalo nerentabilna, ali je već stvorila ugled »Bloody Sunu«. Nacerio se sjetivši se kako je kontroloru lukavo pokazao prizor uništenja i potapanje broda, i tako ga prevario. Ljudi su naivni i njima se može lako manipulirati... Sada će šefovi morati prihvatiti njegov novi projekt. Pomisli da bi ga mogao nazvati: »Lovci, dođite, dinosaurusi, čuvajte se, na nišanu ste 'Bloody Suna'.«

• • •

William Fale pogleda prema »Horkheimeru« i zaključi da mu nema pomoći. Brod se već dobro nagnuo, a borba je prestala. Sočno prokune sve pirate ovoga svijeta, a onda izda naređenja. Malo poslije mrtvaci su bili bačeni s palube, jedra popravljena, a nostromova je zviždaljka izdavala zapovijedi.

Dok je promatrao piratsku lađu, William Fale se ponadao da je više nikad neće vidjeti.

Alan Dirkson:

Adam's Eva

Preveo Božidar Stančić

Adam i Eva

Adam Pilot rodio se 1. srpnja 2997. Njegovi roditelji, Sam i Ivan Pilot, sastavili su svaki element njegove tijela od standardnih dijelova nabavljenih iz poduzeća.

—To je, zapravo, posvećeni trenutak, brate — odrecitirao je Sam Pilot i metalno mu je lice zasjalo dok je zaljubljeno polirao stvora koji je dolazio na svijet.

— Daaa — mrmljao je Ivan Pilot i pogled mu klizne s brata na brojilo.

— Da, brate! — rekao je Sam Pilot oduševljeno. — Malo je radosti koje se mogu usporediti s očinstvom. Očinstvo je zakonsko ispunjenje stvorenja, sastavljanje i spajanje dijelova i jedinstveni akt.

— Još samo četiri minuta do dolaska na svijet — prekine ga Ivan Pilot, na što Sam Pilot podiže pogled.

— Jest, samo je čitiri minute do sretnog događaja, do puštanja u svijet novog stvorenja radi boljeg služenja društvu — Zadovoljno je kapnuo nekoliko kapi pravoga strojnog ulja na Adamovu glavu i nastavio laštenje.

Ivan Pilot je pod nauljenim krpama pronašao odvijač.

— Još malo podešavanja — rekao je mirno.

— U redu — odvrati Sam Pilot. — To je, brate, najveći trenutak našeg života, naš stvaralački akt, potvrda dostojanstva i vrijednost nas stvorenja. Ono što slijedi bit će najsretniji događaj moga života. — I on utisne dan rođenja pod lijevu Adamovu ruku pa pođe prema komandnoj ploči. Ivan Pilot priskočio je Adamu, prislonio mu odvijač na prsa i okrenuo šest vijaka, pa podigao pločicu za modulaciju. Unutra su bila tri instrumenta podešena na maksimum. Kad je okrenuo najbliži instrument, bljesnulo je zasljepljujuće svjetlo, a zatim je nastao mrak.

Adam Pilot je držćući ustao, zatreptao očima i ogledao se. Prostorija je bila puna dima, zaudaralo je na zagorjelo, Ivan Pilot je ležao na podu, a Sam Pilot se stisnuo u kut pokrivši rukama lice.

— Zašto se to baš meni moralo dogoditi? — jauknuo je Sam Pilot. — Nikad neću preboljeti tu sramotu...

— Što se dogodilo? — štucnuo je Adam trljajući oči.

— Otkriven si, sredi se — upozorio ga je Sam Pilot. Tada je Adam Pilot zapazio svoju pločicu za regulaciju.

Namjestio ju je i prstima pričvrstio vijke.

— Sad izgledaš pristojno — reče Sam i obriše čelo masnom krpom. Odveo je Adama u susjednu prostoriju i ozbiljno rekao: — Pokušajmo zaboraviti taj nečasni incident. Nemoj o njemu govoriti.

— Ali što je u tome tako nečasno? — zanimalo je Adama. Sam Pilot se ugrizao za usnu, progutao slinu, protrijao ruke i rekao:

— Sjedi, sine, pa ću ti reći što su meni rekli moji očevi i shvatit ćeš.

Adam je sjeo pod noge svoga oca i čuo prva objašnjenja o sramotnom vijku, koji ne treba dirati osim pri zakonski dopuštenom čišćenju.

— Sjeti se toga, sine, i neka ti ovo služi kao pouka — upozori ga Sam Pilot. — Ponekad možeš doći u napast da odvrneš te vijke, ali je na tebi da prevladaš to iskušenje i da svoju energiju i snagu usmjeriš prema korisnom traženju u službi zajednice.

— U čemu se sastoji služba zajednici? — zapitao je Adam. — Daje li to zadovoljštinu?

Sam Pilot skoči.

— Služenje je vrlo zadovoljavajuće, to je skup mogućnosti koje se nude stvorerju. To je najveći doživljaj, najčasniji i najdublji na svijetu. Mogu ti reći da bez tog služenja nema razloga za naše postojanje.

— Ali što je to? — uporno će Adam.

— Otkrit ćeš to, sine — odvratio je Sam Pilot i izišao. Adam je htio slijediti oca, ali mu je nagon nalagao da radi drukčije. Sa zidnog distributera skinuo je žlicu, napunio je uljem i progutao. Dok se u njemu

širila topla ugoda, uputio se pomičnim stubama i našao se na ulici. Smireno je prokrčio sebi put prema brzoj pomičnoj stazi i gledao oko sebe.

Sa svih strana prema obzorju širile su se osvijetljene zgrade od nekoliko stotina katova. Neke su se gradile, neke rušile, posvuda su blještale zvučno-svjetlosne trodimenzionalne neonske reklame: prodaje se... prodaje se... prodaje se. Dok je jurio, mogao je čuti da se prodaje 4000 garsonijera s bazenima u dvije razine, 8000 luksuznih apartmana s pomoćnim okretnim blagovaonicama i širokim prozorima... Adam je bio impresioniran i pitao se gdje će živjeti. Za pet minuta stigao je na aerodrom, sišao s pomične staze, prošao kraj dugačkog reda taksi-aviona, što su čekali, i ušao u bučnu prostoriju. Iz kompjutera je izvadio program reda vožnje: Let 10, New York—Pariz, polazak za jedan sat — pročitao je i uputio se prema stajanki. Dok se približavao sjajnom mlažnjaku, žuti kamion-cisterna odvrnuo je cijevi i otišao. Sad je Adam zapazio službeno stvorenje, ženu što je čekala u podnožju aviona. Adam je znao tko je ona: bila je vitka i imala je kožu poput lavandule.

— Dobar dan, kapetane. Ja sam Eva Stjuardesa — pozdravila ga je pružajući mu ruku. Adam je prihvatio njezine fine prste i zapazio zdravi sjaj od ulja. — Ovo će zacijelo biti krasno putovanje za putnike — oduševljeno će Eva. — Pripremili smo i najnoviji film za vrijeme leta.

— Sjajno — odgovorio je Adam i opazio da joj još drži ruku. Njegov treptavi pogled zaustavi se na ploči za regulaciju i on osjeti neobičnu želju da tu ploču okrene prstima.

— Hoćete li pregledati prostor za putnike? — predloži Eva i pokaže stepenice na ulazu u kabinu. Adam se ogledao. Prozori su blistali, sigurnosni su remeni bili ulašteni, pokraj svakog sjedala bile su papirnate vrećice, na svakom stolu vjenčić obojenog cvijeća složenog u riječ »dobro došli«.

— Izvrsno, izvrsno — Adam će zadivljeno i zapita ima li osvježavajućih pića. Eva mu pokaže pomičan stol sa šampanjcem, salatom od jastoga, piletinom i šparogom, jagodama...

— A što je ovo? — zapita Adam pokazavši kutiju sa zategnutim poklopcem.

— Kavijar — odgovori Eva. Adam je pokušao odvrnuti poklopac, ali se ovaj nije dao.

— Čekajte, kapetane, ja ću vam pokazati — ponudi se Eva i s nekoliko brzih uvrtaja skinu poklopac. Adam je zainteresirano gledao i pitao se zašto on to ne može.

— Napravit ću nekoliko malih sendviča — rekla je Eva, brižljivo stavljajući žličice kavijara na komadiće tosta i režući kriškice limuna. — Hoće li se to svidjeti putnicima?

— Zacijelo — promrmlja Adam i kimne glavom odobravajući. Bila je to brižljiva i djelotvorna stujardesa, s kakvima je volio raditi.

Zajedno su sišli stubama i pričekali da dođu putnici. Adam je bio vrlo ponosan što stoji pred svojim avionom kraj elegantne stjuardese i počeo je shvaćati što je htio reći njegov otac spominjući zadovoljstvo u službi zajednice. Krasna je bila spoznaja da se 500 putnika predaje s povjerenjem u njihove ruke. .

— Oh! Gotovo sam zaboravila darove! — vikne Eva, pa se brzo uspne i vrati s pladnjem na kojem su bile raznobojne zastavice kao suveniri. — Sama sam ih šila — ponosno je istakla.

Iz zvučnika se začuo glas: »Putnici za let 10 prema Parizu mole se da dođu na izlaz broj 17.«

Eva Stjuardesa uzme iz torbice dva para bijelih rukavica i pruži jedan Adamu. Navlačeći ih, on osjeti nervozno uzbuđenje koje osjeća svaki kapetan kad čeka da prvi put stisne ruku svojim putnicima. Evo se igrala sa zastavicama.

— Evo autobusa — rekla je tjeskobnim glasom.

Adam je pogledom slijedio autobus koji se udaljavao od zgrade i približavao se avionu. Automatska su se vrata otvorila, jedno stvorenje izišlo je i pozvalo putnike da izađu. Zatim je sleglo ramenima i ušlo u autobus, vrata su se zatvorila i autobus je krenuo.

— Ali... nema putnika — promrmljao je Adam.

— Što mi tu možemo? — odvratila je Eva slomljenim glasom pa se uspela stubama.

— Putujemo prazni?

— Dakako. Imamo program leta.

Ekipa radnika spremala se da makne ljestvice, pa je Adam ušao u avion i pregledao komande. Elektronski sustav pokazivao je zeleno svjetlo, sustav za gorivo zeleno, sustav za uzlijetanje zeleno... Naljutio se i dohvatio odašiljač.

— Halo, kontrola! Glavni rezervoari su prazni!

— Vratite se na mjesto za održavanje. Let se odgađa — odgovorili su iz kontrole.

Adam je iznenađen otvorio vrata odjela za putnike.

— Što je? — zapitao je.

Eva Stjuardesa je sjedila za stolom.

— Nemamo goriva — rekla je žalosno.

— A da su stigli putnici? — zapitao je Adam.

— Nema... — Eva je podigla glavu i oči su joj se ispunile suzama. — Nikada nema putnika — zajecala je.

— Nikada? — iznenadi se Adam.

— Nikada dosad — Eva je odmahnula glavom, a zatim je obrisala suze i počela čistiti.

• • •

Dok je Eva bacala rakove, šparogu i piletinu, Adam ju je promatrao šuteći.

— Požalit ću se Kontroli — rekao je kad je dovršila.

— Nije to njihova greška.

— Morali su znati za gorivo.

— Ma nisu! Oni iz kamiona-cisterne javili su da su napunili rezervar.

— Onda je njihova greška.

— Nije ni njihova. Oni su išli po gorivo na skladište.

— Pa čija je, do vraga, greška? — eksplodirao je Adam.

— Ničija — objasnila je Eva. — Ako nema nafte u cjevovdu, ne možete je ni uzeti.

Adam je osjetio da tu nešto nije u redu, ali nije točno znao što. Pogledao je kroz prozor i zapitao:

— Ali zašto nema putnika?

— Možda... nije dovoljno dobra usluga. Možda bi bilo dobro kad bismo imali vjenčič cvijeća za svakog putnika i kad bismo namirisali zrak jasminom. Sigurno je to.

Izišli su zajedno iz aviona i pred izlazom mu Eva pruži ruku.

— Do viđenja, kapetane. Neko vrijeme zacijelo nećemo biti na istoj liniji. — Adam je stisnuo malu ruku i pogledao Evu u oči.

— Mogu li vas vidjeti u slobodno vrijeme? Recimo sutra?

— Nema slobodnog vremena — odgovorila je potišteno Eva. — Ali uvjerena sam da bismo bili sjajna ekipa, na zadovoljstvo putnika. Sad se moram pobrinuti za te cvjetne vjenčiće. — I ona pusti njegovu ruku i požuri prema vratima s natpisom »Samo za stjuardese«. Kad su se vrata zatvorila, Adam je stisnuo šake nemoćno, uzdahnuo, pa se opustio. Odlučio je da pođe u Kadrovsku službu i da zatraži da Eva bude stalno s njim u službi.

No, umjesto toga izišao je kroz automatska vrata, prošao kraj aviona-taksija i vratio se u grad pomičnom brzom stazom. Slegnuo je ramenima i pogledao golemu zgradu. Bilo bi lijepo imati stan na posljednjem katu, s pogledom na grad, i Evu koja bi njegovala cvijeće.

No, tada je prešao ulicu i ušao u suteren, pošao beskrajnim betonskim hodnikom i došao do nekih numeriranih vrata. Ušao je, uzeo obrok ulja i dok je osjećao ugodu u svome tijelu, brižljivo je čistio svaki centimetar kože. Zatim je zijevnuo, ispružio se na ležaju i zaspao.

• • •

Svakoga je dana toga tjedna Adam bio u službi kao pilot nekog aviona, ali je poletio samo jedanput, i to bez putnika. Druge stjuardese su ga smetale, smetalo ga je kako sastavljaju obroke i dekoriraju kabine, a da se i ne govori o njihovoj koži i ostalom. Nijedna nije imala onaj uljni sjaj koji

je izazivao želju da se dodirne koža vršcima prstiju.

Sljedećeg ponedjeljka Adam je spazio vitku priliku što je prelazila pistu s kutijama u ruci. »To je ona!« rekao je i pošao za njom. Stigao ju je blizu aviona. Eva se okrenula i lice joj je zasjalo.

— Gle, kapetana! Danas će zacijelo biti putnika, zar ne? Kakva je meteorološka prognoza? Hoće li biti potrebne tablete protiv visinske bolesti?

— Baš me briga za putnike! — odgovori Adam.

— Molim vas, kapetane! — usprotivila se Eva. — Ne pristoji se takvo nešto pilotu.

— Ja sam slobodan. Slušajte, moramo razgovarati. Možemo li unutra?

— Ne možemo, imam posla. Moram namirisati kabinu...

— O tome je i riječ — živo će Adam. — Vi ste najbolja stjuardesa koju imam. Zar ne bismo mogli raditi zajedno?

Eva se ukoči.

— Kako? Zar da se ne držim programa leta?

— Zašto ne?

— Ne! Počnite biti neposlušni i završit ćete u starom željezu. — Okrenuvši leđa Adamu, izvadila je iz kutije vjenčić cvijeća umotan u svileni papir.

• • •

Dugih mjeseci usamljenosti koji su slijedili, Adama je tješila jedino slika Eve nagnute nad vjenčićem cvijeća. Dan za danom je njušio zrak ne bi li osjetio blagi miris, ali kako su tjedni prolazali a da se djevojka lavendulske kože nije pojavljivala, osjetio je da nešto nije u redu. Mučio je pitanjima druge pilote i stjuardese, ali oni je nisu vidjeli. Sate odmora provodio je na terasi aerodroma, ali uzalud. Svake noći kad se vraćao u svoju ćeliju i progutao žlicu ulja, pa dok mu se ugoda širila po tijelu, odlučivao je da će otići u Kadrovsku službu i pitati gdje je ona. Ali svakog jutra kad bi stigao na aerodrom, nije postupio po odluci.

Zapuštao je svoj posao, bio je razdražljiv prema drugim stjuardesama, izgubio je apetit. Jedne večeri nije mogao progutati svoje ulje i popio ga je tek ujutro. Popivši ga, osjeti kako mu se organizmom širi ugoda, pa kad je stigao na aerodrom, čvrsto je odlučio. Ušao je u Kadrovsku službu i rekao da želi nešto pitati. Službenik ga je umorno pogledao, a zatim opazio da je to Adam.

— Ne mogu vam pomoći.

— Zašto?

— Zatvoreni smo radi razvrstavanja kartoteke i reorganizacije.

— Tražim običnu obavijest — pobuni se Adam.

— Nemoguće. Kompjuteru se pokvario vod. Potrebno je pola sata dok se nađe listić. Morate imati dozvolu direktora.

— U redu, odvedite me. — No, službenik se nervozno nasmijao.

— Danas nisu došli. Ostavili su me da se sam mučim ovim poslom. Ima milijun kartica, a kad ih razvrstam, bit će i milijun i pol. Da nisam potreban, sve bih ostavio. Morali bi imati malo obzira, zar ne?

— Svakako, svakako. Doći ću opet. — Adam je dolazio tri dana u Kadrovsku službu. Zatim je shvatio. Banuo je u prostoriju i lupio šakom po stolu. No, tada je opazio da je ondje novi službenik.

— Zatvoreni smo radi razvrstavanja i reorganizacije — najavi mu novi službenik ubacujući kartice u spravu za sortiranje.

— Da, znam — reče Adam — a direktori nisu došli. Novi službenik kimne.

— Dotle ću sve srediti. A oni će doći sutra.

— Sutra, mislite? — Adam će prezirno i pođe prema arhivi, pa izvadi jednu karticu: »Miss Helen Hurst, rastavljena, nema vidljivih sklonosti za anorganiku...« — mogao je pročitati, premda nije ništa razumio.

— Hej, ne dirajte to! Što vi tu izigravate? — prasnuo je novi službenik.

— Pokušavam pronaći nestalo stvorenje po imenu Eva Stjuardesa — odgovori Adam.

— Stvorenje? Mi čuvamo samo dosjee direktora.

— A tko se brine za osoblje?

— Nitko. Nepotrebno je. Oni su doživotno programirani.

— Znači da Eva Stjuardesa još radi na aerodromu?

— Sigurno. Stalni posao održava djelotvornost.

— Ali što se dogodilo službeniku koji je bio ovdje jučer?

— Ah, on. Došlo je do nekih slabosti. Nije čudno u kakvom su redu registri. Otišao je u staro željezo, otpad.

— Otpad? Što je to?

— Vi ste zacijelo novi? — službenik je slegnuo ramenima. — To je depo za otpad, za oštećene, neadaptirane, promašene, bolesne i one koji se ne mogu prilagoditi poslu.

— Znači, ako jedno stvorenje nestane, ono završava ondje?

— Jest.

— A kako da dođem onamo?

— Pođite bilo kojom pomičnom stazom — odgovori službenik bacajući kartice u uređaj. — Sve one vode u otpad.

Za jedan sat Adam je bio na praznoj pisti na kraju staze. Najprije je osjetio vonj nagorjele gume i tamni oblak koji je skrivao sunce. U daljini se visoko dizalo brdo crvenkastog otpada.

— Eva! Eva! — viknuo je. Što ju je moglo dovesti ovamo?

Dok se približavao gomili starog željeza, do njega su dopirali krikovi, pjevanje i zveket metala. Kad je zaokrenuo iza jedne gomile, naletio je na izvor buke. Na tlu su se valjala neka oštećena stvorenja u različitim položajima, pjevušeći i kucajući se metalnim peharima.

— Nešto nije u redu? — zapita Adam približivši se. — Jeste li bolesni? Mogu li vam pomoći?

Odbačeni ga pogleda i vikne:

— Hej, prijatelji! Pogledajte! Došao je jedan ulakirani!

Pjesma je prestala, odbačeni su okružili Adama.

— Popij gutljaj, lakirani — ponudi ga jedan i potapša ga po leđima.

— Dobro došao u staro željezo, bik, — poželio mu je drugi.

— To valja proslaviti, lakirani, naulji se!.

— Ne, hvala — Adam će odlučno gurajući vrč koji su mu nudili. — Ja tražim jedno stvorenje koje se zove Eva Stjuardesa. Možda ju je netko vidio?

Odbačeni su nešto mrmljali među sobom, a zatim su odmahnuli glavama.

— Što želiš od nje?

— Posrijedi je greška. Vodim je sa sobom.

Nastala je buka među odbačenima i neki su se počeli smijati.

— Da je povedeš odavde? Iz otpada? — dovikne netko.

— Nitko još nije izišao iz otpada — javi se treći.

Adam je imao dojam da će mu puknuti glava.

— Nitko se ne vraća iz otpada? Ali što ima tako privlačno ovdje?

— Reci mu, Zarđali! — vrisne netko. — Adam ja zapazio neko sitno stvorenje uz gomilu željeza, čiji su udovi bili tako zarđali da se jedva držao na nogama. .

Izjedeno stvorenje otvori usta i odmah nastane tišina.

— To ti dođe zbog ambicije — zaškrguta izjedeno stvorenje. — Uzmi moj slučaj. Počeo sam s vozilom za limunadu, zatim sam se proširio i postao sam vozač hladnjače, pa sam napredovao i otvorio čajni salon na sedam katova. Za mušterije ništa nije dovoljno dobro. Moj je specijalitet bio »Iznenađujući flambirani omlet« u 17 različitih temperatura.

— I zašto si sve napustio? — zanimalo je Adama. Stvorenje je popilo gutljaj.

— Poslije 40 godina rađa počinio sam grešku, iskusio sam u čemu je neuspjeh. Strašno! Tada sam shvatio zašto nema mušterija. Prepuklo mi je srce.

— No, zbog čega si došao ovamo?

— Zbog ovoga — stvorenje pokaže vrč s uljem. — Rakija, pijančevanje, ovaj napoj... kako hoćeš. — I on isprazni vrč i padne na hrpu željeza.

Adam je pogledao ostala stvorenja i počeo shvaćati.

— Gdje nađoste tu pijaču?

— Ima ovdje uljna crpka i poslužuju sve.

• • •

Prema onome što je čuo, Adam je pretpostavljao što se dogodilo Evi. Cvjetni vjenčići bili su zacijelo posljednji napor, pa kako putnici nisu dolazili...

— Dođite, dođite na besplatno dijeljenje pravog ulja!

Adam požuri na mjesto gdje je čuo viku i uskoro zapazi crpku, kraj koje je stajao nadglednik i nalijevao ulje stvorenjima što su čekala u redu.

— Dođite i pijte po volji! Zaboravite svoje nevolje i boli! To je bolje nego rad. Dođite i pijte do mile volje! — recitirao je nadglednik.

Adam je t pričekao dok ne budu svi posluženi, a tada se približio.

— To je kriminal — rekao je. — Vi ih trujete.

— Jest — odgovori nadglednik mirno. — Pružite svoj vrč, prijatelju. Dobar gutljaj ne može vam škoditi.

— Nemam vrča — Adam će bijesno — i neću ulja.

— Evo vam jedan — mirno će nadglednik.

— Neću! — vrisne Adam i baci vrč. Nadglednik ga podigne.

— Žao mi je, prijatelju. Novopridošli uvijek pate od kompleksa otpadničke krivnje, a ja to smirujem kako mogu. To mi je dužnost kao

delegata za otpad u ministarstvu za javne poslove.

— Možete li mi to objasniti? — Adam se uhvati za glavu.

— Dakako. Da ja nisam ovdje, otpadnici bi zakrčili ulice, krali poštenim stvorenjima porcije ulja i izazivali nemire. Umjesto toga, oni se skupljaju ovdje.

— Strašno je rđati ovdje.

— Nipošto — odgovori nadglednik. — Smrt od rđe je sasvim bezbolna, pa čak i ugodna, kako su mi rekli, Osim toga, to oslobađa društvo od nepoželjnih preko dobrovoljne eutanazije... Jeste li sigurni da nemate nekih problema? Ne želite li možda poći...?

— Ne, neću!

— Pa, dobro, zašto ste onda ovdje?

— Slušajte — odluči se Adam — morate mi pomoću Tražim jedno stvorenje na specijalnoj službi, koje je nestalo. Mala je, dobro građena, koža poput lavendule...

— Bila je... takva.

— Kako to?

— Ovih je dana kišilo.

— Ne! — viknuo je Adam. — Najbolje bi bilo da se smjestim negdje ovdje. Ona će doći jednoga dana.

— Nema izgleda. Ovdje postoji pedeset crpki. Bolje je da slijedite njezin primjer... — počeo mu je puniti vrč.

— Neću! Naći ću je!

— Ako je ne nađete, vratite se. Uvijek je otvoreno.

• • •

Svakog je poslijepodneva Adam tražio Evu među škartom. Odlučio se napokon da se uspne na brdo crvenkastog starog željeza. Noge su mu propadale u udubine, klizale se po zarđalim glavama i udovima, ponekad bi mu zaprijetila prava lavina oštećenih udova. S vrha je promatrao jednu

perspektivu na kilometre daleko i prošli su ga trnci. Nikad neće pronaći Evu ako mu netko ne pomogne. A tko? Otpali svakako ne, ako...

Počeo je razmišljati. Pa zar otpadnici nisu razočarana stvorenja jer se nitko nije služio njihovim uslugama? Pod pretpostavkom da... Na Adamovu je licu zasjala nada. Sišao je s hrpe otpada i našao otpadnika što je ležao na tlu.

— Zdravo, prijatelju — pozdravi ga. — Kako se zoveš?

— Hiram Taksi. Zbog čega?

— Sjajno! Netko te traži.

— Što? — štucnuo je otpadnik, sjeo i obrisao usta nadlanicom. — Mene netko traži? Tko?

— Putnik.

Odbačeni ustane teturajući.

— Ppputnik! Putnik! — Zgrabio je Adama za ruku. Gdje?

— Smiri se — Adam je oslobodio ruku. — Ona se zove Eva Stjuardesa i traži te negdje dolje.

Odbačeni se slomljeno nasmijao.

— Eh, pa, nije mogla izabrati boljeg. Moj dosje je čist. Poznajem sve ulice, kazališta i prečice!

— Svakako, ali je bolje da je potražiš.

— Da, prijatelju! — vikne Hiram Taksi i ode kloparajući i trljajući se nauljenom krpom vičući: — Taksi, taksi za Evu Stjuardesu!

• • •

Svake su se večeri Adamovi pomoćnici skupljali i Adam je napeto slušao njihov izvještaj. Budući da je svaki neuspješni dan lomio nade, jedina je podrška bila Adamova briga za malu trupu. Uvečer bi im donosio porciju ulja i oni bi se međusobno laštili. Uskoro im je zarđala epiderma opet bila sjajna i Adam zapazi u skupini sve veći osjećaj samopouzdanja i odlučnosti...

— Ne uzbuđujete se, prijatelji — primijetio je jedan. — Naći ćemo mi Evu Stjuardesu.

— Nećemo je pustiti da ode, ha, drugovi? — dodao je drugi.

— Sagradit ćemo joj raskošnu kuću s ugrađenim komodama — javio se treći.

Dok je slušao te optimističke planove, Adam se pitao hoće li je ikad naći. A onda, kad je na komadu metala zarezao dvadeset četvrti zarez, jedno je stvorenje dotrčalo bez daha.

— Nađena je! Nađena! — i odbačeni se svalio pod Adamove noge. Adam je polako uspio doznati sve. Jedan tek pridošli otpadnik vidio je Evu na aerodromu.

— Nemoguće! — viknuo je Adam, ali je ipak požurio prema pomičnoj stazi, jurio kraj osvijetljenih zgrada i napokon ušao na aerodrom. S terase je pogledao prema pistama i ondje je zaista pod ljestvicama stajala elegantna Eva. Adam je trčao i trčao i napokon je držao Evu u naručju. Ona se odupirala i udarala Adama Pilota svojim malim šakama. Napokon ju je pustio.

— Ali, kapetane! — pobunila se Eva.

— Gdje ste bili?

— To se vas ne tiče — hladno će Eva.

— Ali prepao sam se da ste odbačeni u otpad — reče Adam.

— Ne morate se zabrinjavati za mene — rekla je i izraz lica joj se ublažio. — Jednostavno smo ostala bez goriva u Australiji. Sad moram urediti orhideje.

— Molim vas! — zamoli Adam dok se ona uspinjala ljestvicama. — Samo jednu minutu i neću vas više smetati.

Eva je pogledala na sat i kimnula. Adam je progutao slinu i rekao:

— Molim vas, Eva, važno je. Otkako ste otputovali, čeprkao sam po otpadu kako bih spasio neka stvorenja. Ne mogu vam sve objasniti, ali ona vjeruju u vas kao što vi vjerujete u putnike. Vi postojite, ali putnici možda ne. Ona vas trebaju, a ja trebam vas. Morate poći sa mnom na otpad,

zajedno bismo mogli spasiti odbačene.

U jednom času Evino se lice zasjelo, a onda je rekla:

— Ali ja nisam putnik, zar ne? Ja moram posluživati.

— Onda dođite i poslužujte odbačene.

— Ne, zar ne uviđate da se tu ne da ništa učiniti?

— Kako ne! Odbačeni koje sam ja spasio, spasit će druge. To je najbolja služba.

— I kad svi budu spašeni? — zapita Eva — što se će dogoditi?

Adam je otvorio usta, ali nije rekao ništa.

— Jest, opet neće biti putnika — uzdahnula je Eva

I dok je ona nestala u avionu, Adam je pokrio lice rukama. Da je barem postala odbačena! Zamišljao je sebe kako joj lasti zarđalu epidermu, pomažući joj da se rehabilitira Zatim je odbacio tu misao. Preostaje mu njegova trupa. Unatoč Evinim riječima, vrijedit će truda.

Kad se vratio na otpad, bila je već gotova noć. Čekao je svoju trupu i zarezao dvadeset peti zarez u metal što mu je služio kao kalendar. Ne treba da misli na Evu. Nedaleko od njega skupina odbačenih skutrila se oko vatre i grijala svoj obrok ulja. Ali gdje su njegovi? Obuzeo ga je grozan predosjećaj. Skočio je i uskoro su mu se sumnje potvrdile. Hiram Taksi ležao je izvaljen na tlu, iz iskrivljenih usta teklo mu je ulje.

— Hirame! — viknuo je Adam tresući ležećeg otpadnika.

— Nosi se! Rekao si mi da je ona putnik.

• • •

Tako je Adam postao otpisani među otpisanima. Neumorno je trčkarao po gomili starog željeza, ali se nitko nije obazirao na njega. Obično bi čučnuo na vrhu gomile otpada i zagledao se preko stambenih zgrada prema aerodromu, misleći na Evu i pitajući se što zapravo sve ovo znači. Negdje mora postojati odgovor — mislio, je i češao se po pločici za regulaciju.

Penjući se tako jedne večeri, Adam je izazvao rušenje gomile. Kad se zaustavila lavina otpadnog metala, začuo je nekakvo stenjanje i pod hrpom

starudije opazio neku pocrnjelu metalnu spodobu, čiji oklop nije bio oštećen rđom, ali je bio zahvaćen nekom bolešću koju Adam nije poznavao: na prsima plikovi, a dijelovi tijela uništeni. Kad se Adam nagnuo nad njega, metalni je otvorio oči.

— Ulja... ulja — dahnuo je. Adam je brzo našao ulja, podigao glavu bolesnog stvorenja i ulio mu ulja među stisnute usne.

— Shell? Sto je to?

Metalni je kostur jauknuo.

— Je li rat gotov?

— Kakav rat?

— Dovedi mi nekog čovjeka ovamo — zastenjala je hrpa metala. — Potreban mi je popravak.

— Što je to čovjek?

Metalni je kostur uperio prema njemu treptavi pogled.

— Koja je ovo godina?

— 2998.

— 2998! — dahne kostur grozničavo. Oko mu se raširi, usta zadršću, tijelom prođu dva grča i Adam pomisli da mu je došao kraj. Bolesni je polako pokušao doći do daha, pa zatim promrmlja:

— Mi... smo... pobijedili.

Adam je pogledao pocrnjeli kostur, dohvatio njegovu lijevu ruku i pogledao datum rođenja: 1995. Bilo mu se ubrzalo. Ova metalna olupina leži ovdje tisuću godina i sad ga je probudilo ono rušenje. Stvorenje iz prošlog tisućljeća je zastenjalo, disanje mu je oslabjelo.

— Nema više ljudi, nema više služenja. Mi smo slobodni — promrmljao je i u oku mu je zasjala iskra zadovoljstva.

— Ljudi? — ponovio je Adam, koji je polako počeo shvaćati. — Hoćete reći: mušterije? Direktori? Putnici?

Pocrnjela glava je polako kimnula.

— Ali što im se dogodilo? Oni su nam potrebni.

U crtama lica kostura zapazila se iskra straha. Njegovo jedino oko zaustavilo se na Adamovoj pločici za regulaciju.

— Vlast Anorgancima — rekao je drhtavim glasom. Adam je prešao rukom preko čela dok se kostur borio sa smrću. Svakoga trenutka usne su se grčile. I kao da su skupile posljednju snagu, šušnula su:

— Biblioteka... — Zatim je kostur otvorio i drugo oko, blaženo pogledao Adama, glava mu je klonula i ostao je nepomičan.

• • •

Cijele se noći Adam prevrtao na svojem ležaju. Onaj bolesni je zacijelo znao odgovor i o ljudima, i o Evi, i o svemu tome. No, zašto je ovaj bio sretan što više nema ljudi? I što je mislio kad je rekao: biblioteka? Adam je vidio biblioteku dok se kretao pomičnom stazom. Bila je to golema kupolasta zgrada, okružena komadima metala koje su zvali skulpture. Idućeg jutra, pri polasku na posao, odluči da ustanovi što je na stvari.

Kad je izišao iz dizala gdje je pisalo »samo za čitaoce«, stvorenja iza šaltera su se trgnula.

— Klasici su ovdje, odio geologije ondje.

Buka je polako utihnula, stvorenja iza šaltera prestala su se zanimati za njega. Adam je iznenađeno pogledao golemu dvoranu. Prazni su stolovi bili u sredini i duž zidova, a na policama su ležali mali pravokutni predmeti. Adam dohvati jedan i otvori ga uz oblak prašine. Kako je listao stranice na kojima su bila štampana slova, kako je promatrao fotografije osoba u čudnom oklopu, počeo je shvaćati. U tom se trenutku prema njemu uputi stvorenje u zelenim rukavicama.

— Ja sam čuvar — reče suho. — Što želite?

— Krasno — odvrati Adam uzbuđen. — Vi čuvate sve ove registre? Znači da ovdje mogu naći odgovore.

— Kakve odgovore? — hladno će čuvar.

— Zašto nema direktora ni putnika i zašto...

— Hoćete reći da želite čitati knjige? — prekine ga čuvar trljajući

bradu.

— Dakako.

— Stvorenja ne smiju čitati — strogo će čuvar.

— Zašto?

— Pravilo biblioteke.

— Slušajte — počne Adam — to za vas nije važno. Sklopite oči.

— Ne! — zalaje čuvar. — Ako odmah ne odete, zvat ću policiju. — I čuvar pođe prema svome stolu. Adam je dotle grozničavo listao. Možda će imati vremena da pronađe nešto. Prošlo je pet minuta, prošlo je i petnaest, pa i jedan sat, a policija nije došla. Adam je prestao žurno čitati, pa se smjestio i počeo temeljito proučavati knjige. Kako se približavala večer, imao je dojam da je našao.

Izlazeći iz biblioteke, prošao je kraj čuvara.

— Hvala što ste se predomislili — rekao je. Čuvar ga je pogledao Ijutito.

— Policajci danas nisu bili tamo, ali sutra će biti.

• • •

Adam je svakoga dana dolazio u knjižnicu, uzimao prašnjave knjige i čitao što su pisala organska bića, tako nadarena da su stvorila njegovu vrstu na svoju sliku i priliku. Osim trgovine i poljoprivrede ljudima je glavna preokupacija bio rat. Adam je čitao o smjelim borcima, o stoljetnim ratovima za političku, vjersku i rasnu slobodu. Kako se usavršavala kibernetika potkraj 20. stoljeća, činilo se da je postignuta i ekonomska sloboda. Ali da bi poremetila tu utopiju, lansirana je riječ: osnovna sloboda. U glasovitom djelu iz političke filozofije »Anorganski čovjek« tvrdilo se da anorganci ne samo što su jednaki, već su i superiorniji ljudima i kadri su ih istisnuti...

Takvi su zahtjevi bili potvrđeni u toku 26. olimpijade, gdje su anorganci požnjeli potpun uspjeh. Kapetani ekipa nekih zemalja podnijeli su žalbe i demonstranti su s transparentima pokušah spriječiti anorgance da napuste Olimpijsko selo. Prvi se incident dogodio kad se neki od gledalaca bacio pred trojicu anorganskih atletičara koji su trčali posljednji krug u 48

sekundi, protrčavši milju za manje od tri minute. Gledalac je bio izgažen nasmrt. Porasli su antianorganski osjećaji... Diplomati su zatražili trenutačnu inspekciju tvornica koje proizvode anorgance, kako bi se ustanovilo da li se poštuju faktori potčinjavanja koje su odobrili Ujedinjeni narodi. Napetost je dosegla kulminaciju kad su dvije strane istakle svoje ultimatume — i ovdje prestaju informacije.

Tisuću godina ništa nije zabilježeno u registrima i Adam je polako shvatio činjenice: ljudi su se međusobno uništili. Nikad neće biti mušterija, direktora ni putnika — anorganci su bili osuđeni na vječno frustrirano potčinjavanje.

Ipak je nešto zanimalo Adama. Kakvi su to faktori potčinjavanja? Mogu li se oni izmijeniti? Pošao je do registra pojmova. Ništa pod potčinjavanje. Ništa pod stvorenje. Onda mu je zastao dah jer je dohvatio karticu: Priručnik za održavanje anorganaca. Sekcija sigurnosti. Suteren.

Adam je sišao niz stube, ušao u hodnik gdje je sjedilo neko ulašteno stvorenje držeći u ruci komad metala. Na čeličnim je vratima pisalo: ZABRANJEN ULAZ ANORGANCIMA.

— Znaš čitati, stari? — zagrmio je sjajni mašući metalnim predmetom.

— Znam — odgovorio je Adam ravnodušno. — Ali ta obavijest ja zastarjela.

— Nećeš me impresionirati — zabrunda ulašteno stvorenje. — Još jedan korak i ja pucam.

Adam je stao.

— Slušaj — počeo je laskavo — tvoji agresivni nagoni posljedica su programiranja koje su izveli ljudi u svom interesu. Ali ljudi više nema. Pusti me da prođem i možda ti pomognem da postaneš ugodna osoba, kakva i želiš biti.

— Sjajno! — zalaje ulašteno stvorenje. — Bit ćeš mi sedmi. Priđi ako ti je do toga. Ne mogu vječno čekati.

— Sedmi! — Adam se trgne. — a... mislim da ću ponovo pokušati poslije podne.

— Poslije podne? Baš si uporan. Bolje je da obojicu poštedim muke. — I on povuče okidač, ali se začulo samo škljocanje. Adam ga je nekoliko

trenutaka gledao iznenađen, zatim će olakšano:

— Nemaš više municije, ha? Ne uzbuđuj se. Ima važnijih stvari u životu nego pucati na ljude. — I Adam uđe kroz čelična vrata ostavljajući sjajno stvorenje, koje je nešto mrmljalo o municiji, koju će dobiti sutra.

Adamu nije mnogo trebalo pa da pronađe Priručnik za održavanje. Na crvenim koricama pročitao je: Strogo povjerljivo. Samo za ljude. Gledajući u indeks, pronašao je napomenu: Faktor potčinjavanja — vidi: Pločica za regulaciju.

Drhtavim je prstima listao priručnik i čitao. Tri sata je bio zadubljen u slova, sheme i upute, a zatim je zatvorio priručnik. Pod pločicom za regulaciju nalazio se centar za modulaciju, koji je kontrolirao stvorenje. No, da bi spriječili stvorenja da sama reguliraju pločicu, uveli su u programiranje antiobrat, antiokret, i to tako da su samo recipročna stvorenja mogla odviti pločicu jedno drugome. Kako bi to netko drugi mogao odviti njegovu pločicu za reguliranje ako je on sam ne može? Treba samo uzeti odvijač... Ali nešto ga je smetalo, nešto se bilo jednom dogodilo.

Izišao je iz sekcije za sigurnost i začuo neko gunđanje. U hodniku je ulašteni mahao metalnom polugom.

— Imao si pravo, druže moj. Četrdeset godina čuvam ova usrana vrata, ali neću. više.

Adam je izišao iz biblioteke i 24 sata ostao je bez sna i bez ulja dok nije opazio vitku siluetu što je ušla u jedan avion. Adam je ubrzo ušao za njom i zatvorio vrata. Eva se okrenula.

— Oh! Što to radite, kapetane?

Adam je oklijevao. Nikad mu se to vitko tijelo nije pričinilo tako delikatno i krhko. Zatim je rukom prisili da sjedne i povuče zavjesicu.

— Imajte povjerenja u mene — zamolio ju je vidjevši joj u očima strah i nerazumijevanje. — Neću vam učiniti ništa nažao. — Dohvati kutiju kavijara i pruži joj. — Otvorite ovo. — Dok je otvarala, Adam je gledao. Na neki neshvatljivi način njezine su se ruke okretale unatrag. Adam je zadrhtao. Ona je bila to inverzno, recipročno stvorenje. Adam je zatim dohvatio izvijač i odvio njezinu ploču za reguliranje. Unutra su bila tri brojčanika na maksimumu: Točnost, Ravnodušnost, Suzdržanost. U sredini

crveno dugme: Prekidač sigurnosti.

Adam pritisne crveno dugme i okrene brojčanike na nulu. Eva se više nije branila i lice joj se razvedrilo.

— Kako ste znali? — dahnula je.

— Mi smo programirani da budemo u inverziji — objasnio je Adam. — Navoji vaše pločice rezani su drukčije nego moji. Mi smo u inverziji.

— Dajte mi to — rekla je Eva i uzela odvijač, pa jednostavno odvila njegovu pločicu za reguliranje.

Kad je to bilo gotovo, Adam je osjetio njezine svježe prste na svojim komandama i prihvatio ih je. Blago je privukao Evu k sebi i za njih više ništa nije postojalo. Postojali su samo Eva i on. Tada su začuli motore.

— Uzlijećemo — rekla je Eva. — Bolje je da se sakriješ. Kapetan će začas doći ovamo. Brzo, uredi moju pločicu za regulaciju.

Adam je uzeo komade metala i bacio ih u košaru za otpatke.

— Što to radiš? — zinula je Eva.

— To nam je jedina prilika, Eva — mirno će Adam.

— Hoćeš reći... da postanemo putnici?

— Pa zar to ne želimo oboje?

— Bojim se — rekla je Eva i stisla se k njemu. — Kad bismo samo mogli. Ali mi nismo ljudi.

— Nismo. Mi smo superiorniji od njih — ustvrdi Adam i potegne i drugu zavjesicu.

• • •

Kapetan je ušao za petnaestak minuta.

— Putnici, u ime Panworld Airlines dobro došli na našu superluksuznu liniju — počeo je, a zatim spazio Adama i Evu. Adam je podigao svoju čašu vina i kucnuo se s Evinom.

— ... i nadamo se da naša usluga... da naša usluga... — nastavio je tada

kapetan i pozdravio. — Zdravo, gospodine, gospođo, dobro došli! — i povuče se brzo u svoju kabinu.

Adam je povukao zavjesice oko svojih ramena i stavio ruku na Evino koljeno. Iz kabine su čuli kako kapetan viče: »Imam dva putnika! Putnika! Da, prava putnika! Piju šampanjac!«

Avion je poletio i Adam je pogledao Evu.

— Uspjeli smo. Potrebni smo im. — Eva je kimnula glavom i stavila svoju ruku u njegovu.

Za deset minuta pridružili su se i avioni pratnje. Kad su slijetali, pratnja je bila u zgusnutoj formaciji nalik na romb, jer su piloti bili bića superiornija ljudima i kadra da ili zamijene. Mnoštvo svijeta čekalo ih je na aerodromu. Eva je provjerila da li je Adam uredno obučen i popravila svoju odjeću. Čuli su gromke pozdrave, niz ljestvice je bio položen crveni sag. U aerodromskoj čekaonici čekali su predstavnici svih službi s ozvučenim transparentima koji su nudili raznovrsnu robu i usluge.

— Hoćemo govor! Hoćemo govor! — vikalo je mnoštvo.

— Što da im kažem? — zapitao je Adam Evu, a ona je stisnula njegovu ruku.

— Ne uzbuđuj se, dragi.

Adam je podigao drhtavu ruku i nastala je tišina.

— Časna, hrabra i lojalna stvorenja — čuo je svoj glas — željni smo da uživamo u vašim uslugama... — opet je zašutio, a tisuće ozvučenih reklama vinulo se u zrak — željni smo i nestrpljivi da uživamo u plodovima vaše umjetnosti, ali danas smo umorni. Sve što želimo jest stan.

Svi predstavnici poslušno su se povukli osim agenata za nekretnine, koji su opsjeli Adama i Evu.

— Nudimo vam privatni nebodar za pedeset milijuna — viknuo je jedan od njih.

— Dvadeset posto popusta ako platite u gotovu.

— Eh, pa, zar nemate ništa jeftinije? — promrmlja Adam.

— Da se ne cjenkamo! — vikne drugi. — Trideset milijuna na otplatu!

— Izuzetna ponuda — javi se sljedeći. — Dvadeset rata po milijun dolara.

Poslije jednoga sata natezanja jedno stvorenje ponudi ugovor.

— Potpišite ovdje. Besplatno za vas ako nam dovedene druge mušterije.

Svi su zadivljeno zašutjeli.

— Dakako da hoću — složi se Adam i potpiše širokom kretnjom ruke. I odmah su se odvezli aviotaksijem i aterirali na najvišem neboderu u gradu. Počeli su im pokazivati sobe, ali je uskoro Adam zapazio da je Eva problijedjela.

— Mislim da ćemo prekinuti — rekao je Adam agentu.

— Imali smo težak dan.

— Dakako, gospodine, jest, gospođo — uviđavno će agent. — U ormarima su sve namirnice. — Naklonio se i izišao.

I tako je Adam dobio svoj stan na posljednjem katu, s vidikom na cijeli grad i s Evom koja će uzgajati cvijeće.

— Sjedni i odmori se — reče mu Eva. — Pripremit ću večeru.

No, Adam se nije mogao opustiti. Pošao je na balkon dok je Eva otvarala ladice tražeći bocu maslinova ulja. Prostrla je stolnjak, zagrijala ulje i poslužila ga u srebrnim čašama.

— Večera je gotova, Adame — pozvala je i upalila dvije svijeće. Adam je sjeo i popio gutljaj ulja, ali nije osjećao glad. Dok je Eva pripovijedala, gledao je kroz prozor

— Što te muči? — napokon će Eva.

— Ništa — počne Adam pa uzdahne. — Muči me ono što sam rekao agentu... da ću mu dovesti druge mušterije.

— Možeš zavesti i druge stjuardese — nasmiješi se Eva.

— Neću. One me ne privlače. Ne želim skinuti pločicu za reguliranje nikome drugome.

— Pa naći ćemo nekakvo rješenje — ohrabri ga Eve i neobičan sjaj bljesne joj u očima.

— Trebalo bi — složi se Adam. — Ne možemo sami pokrenuti svijet. Valja mnogo toga organizirati, okrepu uljem stvorenja u otpadu — bit će potrebne godine da se to dovede u red.

Eva se nasmiješi i podiže čašu.

— Pijmo za naš uspjeh.

Adam je popio gutljaj toploga maslinovog ulja i osjećao se mnogo bolje. Eva je imala pravo. Naći će već neki način. Večeras ima Evu, ona je izgledala bolje nego ikada, sa svojom lavendulskom kožom, na kojoj se odražavalo svjetlo svijeća. Poslije večere Adam je odvede na balkon, i dok je mjesečina prosipala svoje svjetlo, poljubi je.

— Mislim da sam najsretnije stvorenje na svijetu, Eva — rekao je. Ali dok je usnama dodirivao njezine, Eva je zastenjala i zateturala.

— Nešto nije u redu? — zapita Adam kad se Evino lice zgrčilo.

— Pomozi mi da uđem u sobu.

Adam ju je podigao i polegao na divan.

— Mislim da ću... — zajeca ona. — Brzo zagrij ulja.

Adam pojuri u kuhinju, napuni žlicu uljem i podgrije.

Zatim je čuo stenjanje, pištanje i krik. Pojurio je u sobu. Eva je bila naslonjena na jastuke i u rukama držala malu kopiju same sebe.

— Zar nije sladak? — ponosno je rekla. Adam je pogledao novorođenče. Koža mu se blistala kao da je od metala. Prihatio je malu ručicu i osjetio kako je meka. Sjetio se da je pročitao nešto o reprodukciji kristala.

— Dakle, to... Eva, to je krasno! Hoću reći, to je naše dijete, zar ne?

Eva se nasmiješila i kimnula.

— I možemo imati drugo kad god zaželimo?

— Dakako — Eva će nježno.

— Eh, pa to bi riješilo problem stana — nastavi Adam milujući sina po glavi. Dijete je počelo plakati.

— Valjda je gladan. — Adam je pretražio cijeli stan dok nije našao kolijevku i uskoro je beba bila okupana, nahranjena i duboko je spavala. Dok ga je pokrivala, Eva je primijetila:

— Mi smo, dakle, zbilja poput ljudi.

— I bolji — podsjeti je Adam. Eva je nabrala obrve.

— Ali zašto su nas takvima stvorili? Sve te kompliciranе regulacije? Kao da su znali da će nam to biti potrebno.

— Možda su znali — Adam će zamišljeno. — Nagon za preživljavanjem. I prenijeli su ga na nas. — Nasmiješio se i pokazao dijete.

— Zar to nije sjajno? — Eva se stisla uz Adama i zijevnula. — Umorna sam. Hajdemo u krevet.

Adam je duboko uzdahnuo i zaštitnički pogledao Evu.

— Ti idi. Mislim da je bolje da ove noći spavam u salonu.

— Zbog čega?

— Eh, pa... eh... ne bismo htjeli drugo već sutra ujutro, ha? Moramo se najprije organizirano smjestiti.

Eva se nasmiješi i zagrli ga.

— Ne brini, Adame. Nema opasnosti.

— Kako znaš?

Eva mu je dodala etiketu koju je skinula s djetetova vrata i Adam je pročitao: »Sve dok ne poželite potomka, podesite skalu na »Suzdržavanje«.

Adamovo je lice zasjalo kad je shvatio, pa je zagrlio Evu i promrmljao:

— Nije neobično što smo sposobni da zamijenimo ljude.

J. C. Furnas:

The Laocoon Complex

Prevela Vesna Mahečić

Laokonov kompleks

Bilo je to 26. siječnja 1937. kada je John Howard Simms prvi put našao zmiju u svojoj kadi.

Pola sjedećki, pola ležećki u kadi razmišljao je da li da zatvori toplu vodu kad mu dođe do pazuha, ili da pusti neka teče, dok mu ne dosegne bradu. Dok je loveći ravnotežu ispružio svoje podignute noge do slavine, suprotstavljajući se uživanju u puzavoj toplini nadolazeće vode, nešto mu se koprcnulo ispod desnog boka — koprcnulo se grčevito i ozlojeđeno poput ribe na kraju udice. Simms je naglo skočio i zagrabio rukom iza sebe. Njegovi se prsti stisnuše oko nečeg oblog i žustrog; on iskoči iz kade, mokar i drščući. U svojoj je desnoj ruci držao zelenu zmiju što se izvijala. Nije mu uopće palo na pamet da je to nevjerojatno. Zmija je bila isto toliko čvrsta i tjelesna kao i ruka što ju je držala.

Hitro, bez daha, on baci zmiju u kadu stojeći zagledan u nju i nesvjesno brišući ruku. U mahnitoj žurbi polio je cijelu prostoriju. Isprepadana ili mrtva, zmija je pasivno plutala na površini vode. Klonulo joj se tijelo mirno talasalo svom svojom dužinom na sitnim valovima i plimnim udarima o stijene kade. Simms nije želio ispitivati kako je dospjela u kadu. Jednostavno je stajao i buljio, sve dok drhtavica nije polako popustila. I premda je znao da nema nikog drugog u stanu, nešto ga je navelo na to da zalupi vrata kupaonice.

Uskoro je postalo očito da je zmija bila još živa. Počela se talasati suprotno talasanju vode, dok nije lijeno zaplivala čak podižući malo glavu iznad vode. Simmsu je laknulo kad je vidio da je preživjela grubi postupak.

Pa ipak, želio je se osloboditi. Mogao bi se poslužiti kliještima za ugljen. No zmija je bila dugačka, pa bi se mogla omotati i dotaknuti mu ruku. Možda je i otrovna. Osim toga, nije mogao podnijeti pomisao da bi ponovo dodirnuo takvu snagu. Možda bi je mogao isprati niz odvod kao prljavštinu. Oprezno otvori odvod i ponovo osjeti olakšanje kad je razina

vode počela primjetno opadati.

Prividno nesvjesna bilo kakve promjene, zmija je bezbrižno plutala po vodi, dok joj trbuh nije sjeo na dno. Tada, oprezno okrećući glavu s jedne na drugu stranu, pužnu prema odovodu kroz pjenušavu prljavštinu. Simms suviše kasno shvati da su joj plosnata glava i punašno tijelo preveliki za otvor odvoda. Međutim, zmija ispitavši situaciju važno i poslovno, zaprepasti ga turnuvši glavu u središnju rupu — ta je bila sasvim sigurno premala — i propuzi namjerno malo-pomalo. Kad je ostalo još petnaestak centimetara repa, činilo se kao da se suočila s nekim teškoćama. Oduprijevši se želji da je povuče natrag, Simms ubrzo sa zadovoljstvom vidje kako se rep trijumfalno izvio, a zatim nestao.

Otrčao je u kuhinjicu gdje je podgrijao nekoliko zdjela vode i kipuću je zalio u odvod, vjerujući da će se s kipućom vodom riješiti kužne napasti — od bakterrja nadalje. Zatim se istrljao ručnikom, obukao i izižao na doručak, zabrinut što će u ured zakasniti pola sata.

Nije bio intiman ni s kim u uredu, da bi nekome pričao o svom čudnom jutru. Bio je u iskušenju da se povjeri stenografkinji, koja je primala njegov diktat, ali pomisli da bi takvom pričom mogao steći reputaciju ekscentrične osobe. Opskurni ponos, što ga je ponekad osjećao zbog činjenice da je konj rudnjak u odjelu za korespondenciju, često mu je upravo na ovaj način služio kao protuteža. Međutim, poslije rada i samačke večere, nije želio da provede uobičajenu mirnu večer s novinama. Umjesto toga, pošao je u kino. Štoviše, propustio je pranje zuba prije spavanja jer mu se nije išlo u kupaonicu.

Međutim, ujutro se morao obrijati i reče samome sebi, dok je nanosio pjenu na lice, da je to djetinjasto — i nehigijenski — da se odrekne kupanja zbog čudne nezgode. Bilo je jasno jutro: sunčana zraka iznad kade veselo se iskrila na tekućoj vodi. Ni traga nekoj zmiji — ništa neuobičajenog osim papirića koji je pažljivo izvadio prije ulaska u kadu. Dok je zahvalno ležao izvaljen u toploj vodi, shvatio je da je prvi put opušten u posljednja dvadeset i četiri sata. Skoro istodobno osjetio je isto, električno koprcanje ispod boka.

Ovaj je put skočio iz vode ne istražujući što je, jedva malo uplašen, već više prevaren zato što se ne može okupati u miru. Bijaše nečuveno da taj metar i četvrt dugački reptil ponovo pliva u njegovoj kadi, s glavom lagano izdignutom iznad vode. U navali zloćudne ljutine on otvori odvod prisustvujući istom prizoru — otjecanju vode, zmijinu dobroćudnom

prihvaćanju nove situacije, te stravičnoj neshvatljivosti njezina gubljenja niz odvod kroz rupu i te koliko premalu za njezinu debljinu.

Snažna želja za osvetom preplavi ga. Bez ikakva obzira na uredsko vrijeme, ponovo napuni kadu, uđe, legne u vodu i iskoči još bjesniji zbog poznatog mu znaka da se posjetilac vratio. Pažljivo je promatrao odvod i bio je sasvim siguran da nije mogla dopuzati natrag. Ipak, po svim karakteristikama, bila je to ista zmija. Uze kliješta za ugljen i zgrabi je za glavu namjeravajući je potopiti tako dugo dok se ne udavi. Međutim, pozli mu od njezina grčevitog backanja; bilo je nepodnosivo trpjeti pljuštanje vodenih kapljica po licu dok je prionuo na posao. Možda bi bio i ustrajao, da mu nije palo na pamet kako se zmije ne mogu udaviti. Bilo bi bolje ubiti je trenutno.

Dugo je već posjedovao pištolj, kupljen kao mjera opreza zbog pljačke. Dok ga je vadio iz ladice, ispod čarapa, pitao se hoće li odležani meci paliti. Još su djelovali mračno i ubojito; naslonivši se na rub kade, pažljivo nanišani i raznose zmijinu glavu. Zaglušila ga je buka pucnja u uskoj kupaonici; no, sad je bio još svjesniji zmijina grčevitog bacakanja.

Takav je prasak morao uznemiriti cijelu kuću. Međutim, nitko nije lupao na vrata, niti su se čuli koraci na stepeništu. Čekao je tek nekoliko minuta, prije nego što se vratio do kade, zadovoljno opazivši da zmija, glave iznakažene i objs. šene, pluta na vodi sasvim mrtva.

Odluku je već donio. Uz pomoć kliješta uredno je zmiju smotao u kutiju od šešira, obukao se i izišao s kutijom ispod ruke. Ova će stvar biti ispitana. Zbunjivalo ga je kamo da pode i što da učini dok se nije sjetio da doktori znaju sve.

U bolnici su o njemu zapisali mnogo nesvrsishodnih podataka na jednom formularu i pustili ga da govori sve do riječi »zmije«, prije no što su pozvali dva bolničara. Simmsa je oneraspoložio natpis »Alkoholičari« na vratima ureda u koji su ga odveli uz stroge mjere opreza.

Doktor inkvizitorski zagledajući u kutiju također mu dopusti da poduže priča bez prekidanja. Kad je Simms stigao do druge pojave zmije, on ipak, podigne ruku.

— Koliko obično popijete na dan? — upitao je s umornim prizvukom rutine u glasu.

— Ja uopće ne pijem — odvrati Simms oštro, razljućen natpisom na

vratima.

— Ma nemojte — reče doktor. — Ne želim na vas tratiti svoje vrijeme ako nećete biti iskreni.

— Meni se ne priviđaju zmije — odvrati Simms razmišljajući da je doktor na kraju krajeva u pravu što je skeptičan — ja ih osjećam, ubijam ih.

On otvori kutiju od šešira i istrese zmiju — još nije mogao podnijeti da je dodirne — na doktorov radni stol. Voda i krv su se cijedili iz raskomadane glave na zeleni upijač. Doktor se trgne od zaprepaštenja.

— Jednu sam jutros ubio — Simms će gotovo se ispričavajući.

Doktor dohvati nož za papir i pomakne tijelo. Zatim, osmjelivši se, natakne ga preko noža i podigne, mlitavo i pokorno poput mačke podignute ispod trbuha.

— Stvarna je — on će ozlojeđeno.

— Sve su stvarne — odgovori mu Simms nastavljajući priču o jutrošnjoj bici. Doktor je slušao nijemo, zamišljen, a zatim je počeo postavljati pitanja o pacijentovu privatnom životu: Gdje radi? Koliko dugo radi? Je li inače dobra zdravlja? I lako dalje. Tada, pristojno zamolivši Simmsa za dopuštenje, telefonira u ured da bi provjerio priču.

— Ovo nije moj fah — reče konačno doktor, pošto je dugo, fasciniranim pogledom dubio na zmiji. — Mislim da je bolje da psihijatrima pružimo priliku s vama. Idite i razgovarajte s... — imenovao je velikog čovjeka. — Pričekajte! — Telefonirao je ravnatelju bolnice, i pošto ga je uvjerio da nije i sam poludio, nagovorio ga je da sam telefonira velikom čovjeku i da razgovara s njim. Nakon deset minuta Simmsa su uvjerili da je veliki čovjek vrlo zainteresiran njegovim slučajem i da će ga primiti u deset i trideset.

Bilo je nečeg u tome što je bio jedinstven slučaj, zaključio je Simms, na putu kroz grad. Tjedne rubrike u novinama, koje je vrlo pažljivo čitao, već su dugo bile pune doktora Eisenmarka, naročito poznatog po zavadi s ostalim psihijatrima. Pod normalnim okolnostima Simms se sa svjetski poznatim osobama mogao upoznati samo preko novina. A eto, sad je išao na razgovor vjerojatno s najvećim čovjekom kojega će ikad u životu sresti, i to s pripremljenim prolazom, pasošem smotanim u kutiji od šešira ispod svoje ruke. Dopustio je sebi luksuz da taksijem prijeđe cijeli put.

Dvije žene, punašne i dobro odjevene, izađoše iz dizala na istom katu i odoše ispred njega u ured dra Eisenmarka. Simms smjelo ode naprijed i reče: »Simms, Polifonska bolnica, deset i trideset«. Vrata za vratima otvarahu se pred njim sve dok se nije našao pred samim velikim čovjekom.

Doktor Eisenmark bijaše ružan. Ruke su mu visjele iz obješenih ramena kao u majmuna, mlitavo se njišući dok je koračao po sobi ispitujući Simmsa. Na trenutak mu se pogled zloguko zaustavio na kutiji od šešira i Simms osjeti trenutno sažaljenje nad mrtvom zmijom. Doktor pogleda ravno u Simmsovo lice, i Simmsove obraze i čeljust obliše prve kapi znoja od neugodnosti. Međutim, kad je doktor progovorio, glas mu je bio apsolutno umirujući, usprkos teškom njemačkom naglasku, to više što je slijedilo takvo nijemo zastrašivanje.

Njegove su uvodne opaske bile neobična kombinacija nepristojnosti i izrazite pristojnosti. Sumnjao je da je Simms i njegova zmija neka psina, pa je to i rekao. S druge strane, istaknuo je da se često može mnogo toga zanimljivog otkriti u psihopatskim aspektima smišljene psine. To što je Simms došao na razgovor smatrao je pokazateljem dobre volje i bilo mu je drago što ga vidi. Ako Simms nema ništa protiv, prešli bismo odmah na problem. Najprije neka Simms ispriča svoju priču, bez ikakvih ograda i što je moguće izravnije.

Dok je pričao, Simms je bio zatečen vlastitom sadržajnom elokvencijom. Ispričao je sve tri puta, kao i u bolnici, završavajući dramatskom crtom pruživši nepobitan dokaz s ponosnom i sigurnom brižnošću. U njegovu se oku zasjala zraka odanosti dok je pokazivao zmiju, jer ona je bila sve što ga je sad spašavalo od optužbi za prijevarnu nakanu ili ludilo:

Dotor Eisenmark je kimajući glavom pratio priču, ponajprije površno, zatim žustro, a konačno je stisnutih očiju i otkrivenih zuba počeo stavljati uskličnike sa šištavim repeticijama kao »Kolosalno!«. Da je Simms bio glumac, bio bi pao u iskušenje da se nakloni.

— Vi ćete se sad okupati — ovdje — reče doktor. — Ja ću ići s vama i gledati.

On naglo otvori vrata i stade u stranu da Simms prođe prvi, promatrajući ga tako oštro da se Simms već osjećao gol. Osjećao je potrebu razuvjerenja s njegovom vjernom zmijom ispruženom na sagu.

— Kupate li se u toploj vodi? — upita dr Eisenmark otvarajući slavine svojim dlakavim rukama. — Skinite se! — Dok je Simms skidao kaput i vestu, psihijatar se smjesti na ugao kade i zapali cigaretu. — Vidite — rekao je — obećavam da neću misliti da ste lažac, ako se tu ne pojave zmije; ali, ako bi bilo zmija, ah, koliko bismo muke sebi prištedjeli!

— Ne zmije — reče Simms — samo jedna. — Ruke su mu drhtale dok je svlačio potkošulju preko glave, a tresao se sav od pete do glave kad je ulazio u toplu vodu.

— Ma idite — reče mu psihijatar. — Vidio sam na tucete žena kako rađaju s više smirenosti.

Simms je sjedio u kadi ježeći se i ruku sklopljenih oko koljena. Psihijatar priđe i zaviri u kadu.

— Dakle — reče — gdje je zmija?

— Nema je dok ne legnem — promrmlja Simms.

— Ležite — naredi psihijatar.

Simms se ispruži i istog trena uz vrisak iskoči van, gotovo oborivši velikog čovjeka s nogu. Kada se pribrao, cijedio se u uglu i pratio napore dra Eisenmarka da se dočepa metar i četvrt duge zelene zmije koja je pljuskala snažno po površini vode pokušavajući se spasiti.

— Wunderschön! — pištao je za sebe. — Ach, mein Schatz, mein Liebling, du lebst! Mila moja, ti si živa!

Došlo je do konačne borbe i nakon toga psihijatar ustane iz kade sasvim mokar do struka, ali stežući svoj plijen rukama. Jednom ju je šakom držao čvrsto, tik ispod glave, tako da nije mogla ugristi. Njegovo trijumfalno oko otkri pletenu korpu za prljave ručnike; u panici naglog trijumfa ubaci zmiju i zatvori je kopčom od rafije. Zatim priđe Simmsu, obujmi ga svojim majmunskim rukama i zvonko ga poljubi.

— Sada sam čuven — on će slomljeno — ali ću postati još čuveniji, a vi... vi ćete biti čuveni zajedno sa mnom. Moramo razgovarati. Moram vam postaviti šašava pitanja, morate mi toliko toga ispripovijedati. Dođite!

— A vaši ostali pacijenti? — upita Simms obuzet nepovjerenjem.

— Za njih je dobro da čekaju — reče psihijatar dobacivši mu ručnik. —

To stimulira njihov ego. Schnell!

• • •

Bilo je već kasno popodne. Palile su se ulične svjetiljke kad je Simms otišao od dra Eisenmarka i odlučio da je bolje da pješači do kuće, makar su mu se koljena još tresla. Osjećao se kao da mu je netko stavio pumpicu za želudac na dno samog mozga. Njegov ukus u izboru filmova i literature, osjećaji prema kućevlasniku, kao i mišljenja o problematičnim situacijama, sve je to pregledano. Pričao je o stvarima na koje godinama nije pomislio, posebno u vezi sa zmijama; sjetio se sasvim neobjašnjivih detalja davno prošlih trivijalnosti; sumnjao je da se sjetio mnogo čega što se nikad nije ni dogodilo, ali činilo se da psihijatar nimalo ne sumnja.

— Što vi mislite? — upitao je na kraju, dok je Eisenmark stajao u sve gušćem mraku zatvarajući i otvarajući šaku.

— Ja mislim... tako mnogo — mirno će veliki čovjek — ali nije za vas da razmišljate ili da znate išta o mišljenjima. Ja moramo mnogo toga učiniti. Morate sutra ponovo doći, u dva sata. I nemojte se kupati. Ovdje ću vas okupati.

Stigavši sretno kući, Simms telefonira u ured i javi im kako je bolestan i da neodređeno dugo ostaje u rukama liječnika. To nije bilo sasvim lažno, naravno; zatekao se kako do tančina dubi nad značenjem riječi »bolestan«. Ako su pod tu kapu spadale sve nezgodne abnormalnosti, on bi mogao svim silama tvrditi da je bolestan. Svakako je imao pravo na malo intimnog bolovanja, pod bilo kakvom isprikom; kakva je inače svrha desetogodišnjoj odanosti službi ako se tu i tamo ne možeš izvući?

Večer je proveo u gradskoj knjižnici čitajući o zmijama, ne samo o anokondama, udavima i kobrama, jer njegova znatiželja nije bila romantične naravi, već također o vrtnim zmijama, i o crnim zmijama, dobroćudnoj gamadi poznatoj po druželjubivosti. Od trenutka kad je vidio zadnju pristiglu kako se bori u doktorovim rukama, izgubio je prilično svoje gadljivosti prema zmijskoj vrsti. Čovjek je bio tako trijumfalan a reptil napastovan; a sljedećeg jutra kad je u svojoj kadi opazio ogrebotine od metaka, pomalo se zastidio samog sebe što se prema svome gostu ponio tako nesportski. Konačno, možda je više njegova zasluga što je zmija stigla tamo. Takav je bar bio podtekst nekih pitanja koja mu je postavio psihijatar.

Stoga nije bilo čudno što je jutro proveo uz zmijski kavez u zoološkom vrtu. Ovdje su se nalazile mnoge vrste i primjerci o kojima je čitao, čvrsto svijene u dugim staklenim kavezima, ili uznemirene gibajući se u vrckavom ritmu. Ipak, bio je razočaran; u ovima nije bilo ničeg od nepomirljive energije njegovih zmija. Ove su bile zatvorene i činilo se kao da im to ne smeta. Samo je jedan veliki udav, probavljajući zločesto sa široko otvorenim očima, neukusno svjestan grbe iza svoje glave, što je predstavljala tek progutanog cijelog zeca, ostavio dojam na Simmsovu novostečenu senzibilnost. Osjećao je zasigurno da bi ova, petnaest stopa dugačka zloća mogla biti razdražljiva i bjesnjeti u svom kavezu.

U dva sata je dr Eisenmark pozdravio Simmsa sa slavljeničkim žarom, tako da je Simms ostao zabezeknut. Osjećao je potrebu da zuri u doktorova pratioca, čovjeka oštrih crta, predstavljenog kao dra Harvevja, kustosa za reptile u istom onom zoološkom vrtu što ga je Simms bio posjetio.

— Vidite — rekao je dr Eisenmark — bio sam prisiljen da potražim stručni savjet. Ništa ne znam o zmijama. Međutim, ovaj moj prijatelj, koji je jutro proveo sa mnom, poznaje ih kao svojih deset prstiju. Bili smo nasilni nad našim jučerašnjim prijateljem — i on pokaza veliku plutanu ploču, na kojoj Simms ugleda pribodenu, oljuštenu i rastvorenu kao napol svezanu kravatu, zmiju, jučer ubačenu u koš. Simmsu pozli; još jučer je bila tako nepomirljivo živa.

— Mislim da moj prijatelj neće zažaliti za vremenom provedenim uz mene — nastavi psihijatar. — Bilo je zanimljivo, ah, tako zanimljivo čak i meni, premda ništa ne znam o zmijama. No vi mu morate reći, ja ne poznajem dovoljno jezik.

Kustos za reptile dugo je pričao dok je Simms zurio u seciranu ruinu na ploči. Ta zmija, činilo se, nije pripadala ni jednoj poznatoj vrsti. No po tome je bila najmanje ekscentrična. Anatomske su joj osobine znanstveno nevjerojatne:

— Njeni očnjaci — reče kustos — građeni su poput psećih, a ljuske su joj pričvršćene kao u riba. Kad sam secirao, našao sam da osim rudimentarnog probavnog trakta i neodređeno diferenciranog mozga i kičmene moždine nema nikakvih unutarnjih organa. Nema pomoćnih živaca, nema organa za razmnožavanje, nema mišića; kako se mogla kretati i živjeti ne mogu ni zamisliti, i ipak, doktor Eisenmark tvrdi da je bila izuzetno snažna. — U kustosovim se očima pojavio neki tugaljivi strah dok je zurio u secirani primjerak. — Ne sviđa mi se, nimalo mi se ne sviđa —

reče i posegne za svojim šeširom.

Doktor Eisenmark se nasmije.

— On to ne razumije! — reče on Simmsu. — On ne razumije, kao što niste ni vi, možda još i manje! — okrenuo se kustosu oštro. — Zar vi ne shvaćate? To je upravo onakva zmija, kakvu može zamisliti samo čovjek koji o zmijama ništa ne zna.

— Nemojmo ponovo o tome — odvrati kustos — želim sve to zaboraviti. — I on ode bez riječi, pravo oličenje izbezumljena čovjeka.

Kad su se vrata zalupila, doktor prasnu u smijeh.

— Pravi čovjek znanosti! — on će — začahuren u svoj specijalnost, u strahu da ne prijeđe preko njezinih granica. On poznaje male zmije, ali mu ne smijete reći da vani postoji cijeli svijet. — Tada se vratio u raspoloženje zatomljena uzbuđenja od jučer. — Ah! — nastavio je — znate li što smo otkrili? Mislim... nagađam, a glupi mi stručnjak dokazuje da imam pravo. Ondje — i on pokaza na plutanu ploču sa stravičnim sadržajem — ondje je smrt stare znanosti! Nisam ja badava čekao. Einstein! Sitničar s papirom i olovkom! Newton! Mendel! Darwin! Sve glupaci što se vrte u krug: mi se probijamo, mi...

— Ja ništa ne shvaćam Simms će iznureno. — Što ste dokazali?

— Dokazujemo — reče on — da vi, jedan beznačajan čovjek — Simms trepne — možete zamišljanjem stvarati materiju. A to nije sve: možete je organizirati u živo meso, možete stvarati život. Nebesa, ne buljite tako u mene! Ovdje je meso koje ste stvorili... bilo je živo, zar nisam osjetio?

— Ali ja nisam želio stvarati zmije — reče Simms — ništa ja nisam uradio. Jednostavno su došle.

— Moj prijatelju — nastavi psihijatar — ako ne prestanete s glupostima, poslat ću vas svojim kolegama koji će vam pokušati reći da su vaše zmije simboli razvrata i uvreda vašoj baki. Vaše će muke okrstiti kao Laokonov kompleks i ispitivati vas bar tri godine, sve dok ne postanete svjesni čak i svoje frizure. Zašto tratim vrijeme da vam objasnim što značite za svijet? Niste mislili na zmije, kao što mislite na jaja za doručak, ali jučer sam vidio da ste čovjek koji se ne može zaljubiti, koji radi kao konj u rudniku, koji živi samo zato što diše, koji voli toplu vodu zato što je gipka i živa, što on nije. Ah, kažem vam, željeli ste užas i stravu, užas i

stravu što žive, više nego u filmovima ili krimićima. I vi mi tvrdite da niste stvorili one zmije, a stvorili ste ih ne znajući, zato što su vam strava i užas bili potrebni! Glupane!

Dok je gledao u Simmsovo blijedo lice, u glasu mu zatreperi šaljivi prizvuk:

— No, ja ću se za vas pobrinuti — nastavi očigledno nastojeći da se sabere. — Niste ovdje kao pokusni kunić, već kao pacijent kojeg moram izliječiti. Stvorit ćete mi zmiju u prisutnosti ugledna svjedoka, a zatim ću vas izliječiti. Tada, ako ste pametni, umorit ćete neku lijepu djevojku, pobjeći, učlaniti se u francusku Legiju stranaca i pokušati malo proživjeti.

Simms je blejao u njega objesivši glavu.

— Dakle — rekao je psihijatar ljubaznijim glasom — ja nisam uglađen. Međutim, takav je moj poziv da budem odlučan. Doći ćete ponovo sutra pa ćemo razgovarati o očevicima i demonstraciji.

Nesposoban da prozbori ijednu riječ, Simms proguta i iziđe. Od sveg svog novog znanstvenog značenja, on je imao tek osjećaj rastuće nelagode. Kad se našao izvan domašaja dra Eisenmarka, ponavljao je sebi uporno da nije želio te zmije, da su došle same; i kakva god gnjavaža one bile, sve je to bila sitnica u usporedbi s onim što su navukle na njega. Žalosno se stisnuo pred izgledom da se isto tako kupa u prisutnosti bradatih, pretencioznih očevidaca. Nije nikome smio ništa govoriti. Trebalo je da se oslobodi svojih zmija bez tuđe pomoći ih ih čak pustiti da ostanu. Možda je nepromišljeno zaključiti da su neprijateljski raspoložene; činilo se nepojmljivo da jesu, pošto je onu jučerašnju vidio tako patetično razodjevenu.

Kad je stigao kući, pošao je ravno u kupaonicu i ostao zureći u ogrebotinu na dnu kade. Prisjetio se grozne pažnje dok je nišanio, kao i kataklizmičkih odjeka eksplozije kad je opalio. Pokušaj da ubije zmiju, bilo bi posljednje što bi mu u novom duševnom stanju palo na pamet. Možda zato što je to psihijatar rekao, međutim, sad je bilo nečeg privlačnog i zadovoljavajućeg u grčevitom migoljenju od čega je titrala svaka tetiva u cijeloj dužini životinje. Što je mogao ležernije otvori toplu vodu i počne se svlačiti.

Kupka je bila sasvim hladna kad ga je čistačica našla ujutro mrtvog na podu kupaonice. Stigao je do ormarića s lijekovima prije nego što je

izgubio svijest, a mala bočica popularnog dezinficirajućeg sredstva pokazala je da nije izgubio vjeru običnog čovjeka u sredstva prve pomoći. Kustos je bio u pravu; očnjaci Simmsonovih zmija bili su otrovni.

Zelena zmija, što ju je žena našla u kadi, još je gizdavo plivala, glave izdignute nad vodom. Njezinu izuzetnu izdržljivost moguće je samo pripisati činjenici da je Simms bio sklon uvjerenju kako je nemoguće udaviti zmiju.

Nenad Levak:

Vremenski katalizator

Manao Naoma stajao je pred holografskim monitorom i promatrao blještavi sjaj tisuća zvijezda spiralne galaksije kroz koju je prolazio svemirski brod. Negdje u središtu trodimenzionalnog ekrana isticala se svojom veličinom žuta zvijezda prosječne starosti.

— Hoćemo li već jednom stići kući? — progovori on nestrpljivo i okrene se prema Saneu Neosi, svom jedinom suputniku na brodu.

— Još samo da prođemo pokraj ove zvijezde pa ćemo moći uključiti mezonski pogon, a onda smo začas kod kuće. — Saneo je prišao ekranu, promatrajući zvijezdu koja se polako ali neprekidno povećavala. — Razgovarao sam s kompjuterom Taneom i on me upozorio da je planetarni sistem ovog sunca prepun meteora i svakojakog otpada. Moramo smanjiti brzinu.

— I ja sam o tome razmišljao — dodao je Manao zabrinuto. — Otkako se približavamo toj zvijezdi, registrator udara zabilježio je čak dvije tisuće meteorita različitih veličina koje smo pokupili. Bojim se da bi nam se moglo preopteretiti zaštitno polje.

— Ne vjerujem — reče mirno Saneo Neosa, ali mu se zatim glas pojača. — Mene zabrinjava nešto drugo. Tanea me je upozorio da zbog udara meteora mikroskopska potresanja broda nepovoljno djeluju na zaštitni kontejner u kojem se nalazi specijalan teret koji prevozimo. Usput, da te pitam: znaš li možda što to prevozimo?

— Ne znam — odgovori Manao. — Mora da je nešto strašno vrijedno kad nam čak nisu dopustili ni da prisustvujemo utovaru.

Neko vrijeme šutjeli su zamišljeni, a onda Saneo, koji se vratio kompjuteru, primijeti s dosadom u glasu:

— Znaš li da u planetarnom sistemu ove zvijezde ima devet planeta i da na trećem planetu postoji inteligentan život?

Manao mu je upravo htio odgovoriti kako se tome uopće ne čudi, ali u tom trenutku strahovit udarac uzdrma brod, odbaci Manaoa zajedno sa

Saneom svom snagom u metalni strop upravljačke kabine i obojicu ih na mjestu usmrti. Golemi planetoid promjera sto kilometara, koji je izravno udario u njihov brod, razbio je nedovoljno zaštićenu svemirsku letjelicu na milijune komadića različitih veličina koji su se odmah razletjeli širom svemira.

• • •

Jože Matek, varaždinski poljoprivrednik star šezdeset osam godina, rubom izblijedjele košulje obrisao je znoj što mu se slijevao preko naborana čela na guste, sijede obrve. Okrenuo se i promatrao uredno poslagane plastove osušena sijena na svojoj pokošenoj livadi.

— Fala bogu da sam i to već jemput napravil — razmišljao je, zadovoljan što je završio još jedan važan i neodgodiv posao. — Ti vraga, pa sam to dost brzo zgotovili. A ona moja baba mi vjutro veli kak sam leni i kad samo po celi dan spim. Ah, vrag je stvoril, i babu...

Tako je Jože razmišljao hodajući polako prema drvenim kolima kod kojih ga je, nestrpljivo udarajući repom, upregnuta čekala stara kobila Zora. Došavši do kola, ubacio je drvene vile i prišao kobili s namjerom da joj oslobodi uzde. Onda se sjetio da je žedan pa se vratio prema stražnjoj strani kola i iz torbe izvadio bocu vode. Upravo je počeo piti kad je opazio da se nešto neobično zbiva s njegovom Zorom. Kobila se posve ukočila i tako nepomična nije odavala ni najmanji trag života. Jože je spustio bocu vode i baš kada je htio krenuti prema kobili, zaprepašten je ugledao kako joj žućkasta dlaka opada s kože i kako joj se koža naglo rastvara i otpada s kostiju. Sekundu kasnije savršeno čisti bijeli kostur konja raspao se u fini bijeli prah koji je na kraju potpuno nestao. Stari je Jože punu minutu stajao ukočen i zapanjen dok nije došao k sebi.

— Ti boga! — viknuo je glasno, istovremeno se križajući.

Bore na čelu visoko su mu se uzdigle od čuđenja dok su mu se čupave obrve neprestano micale. Prišao je polagano prema mjestu na kojem je donedavno stajala kobila. Kleknuo je u prašinu zaboravivši na reumatizam što ga je mučio posljednjih dana i prstima prebirao po prašini u kojoj su se još raspoznavali tragovi kopita.

— Isusek, pa kaj je to? Di mi je Zora? Kam je odišla moja stara Zora? — ponavljao je Jože osvrćući se po prašini. — A nisam ništ pil! Ma ne bi mi bilo krivo da sam kaj pil. Joj, pa kaj bu mi baba rekla? Zapil si Zoru!

Zoru si zapil, ti bedak stari. Joj, joj! Vragi su to bili. Vragi!

• • •

— Ivek! Ivek! — vikao je Vlado Debeluh, debeljuškasti mladić, težak više od sto kilograma.

— Kaj je? Kaj se dereš? — čuo se ljutiti glas njegova školskog druga koji je upravo izlazio iz gustog grmlja što je raslo uz obalu Drave.

— Pa di si tak dugo? — upitao je plačljivo Vlado i krenuo prema drugu. — Si donesel pivo?

Ivica Bartolek, visoki snažni mladić koji je išao u isti razred s Vladom, dobro je poznavao plačljivi govor svog najboljeg druga. Uvijek kada je bio gladan ili žedan, što je Vlado bio vrlo često, glas bi mu poprimio plačljivi ton pred kojim su mu se roditelji ili prijatelji nemoćno predavali, žureći da mu što prije gurnu u ruke kakav golemi sendvič kojim bi privremeno utolio strašnu glad.

— Je, donesel sam. Na, drži! — odgovori mu Ivica i dobaci mu ohlađenu bocu piva. Vlado ju je spretno uhvatio, na brzinu je otvorio džepnim nožićem i ispio u dva-tri gutljaja. Podrignuo se dobroćudno i nasmiješio Ivici.

— Svinjo! — razljuti se Ivica i krene prema obližnjem drvetu ispod kojeg su im bile stvari.

— A kam ideš? — upita ga zabrinuto Vlado stojeći još na istome mjestu nedaleko od Ivice.

— Kam bi išel? Pa zakaj smo došli sim? Nismo došli žderati i piti nego pecati. Pe-ca-ti! Ribičija. Kužiš?

Ivica je skinuo štapove za ribolov sa svojeg bicikla i krenuo prema rijeci.

— A ti ne buš pecal? — okrenuo se prema Vladi koji ga je dobroćudno promatrao.

— Čuj, Ivek — rekao je Vlado plačljivo.

— Pak si gladan. Pa kaj ti misliš? Si ponorel? Već si spil tri piva i još buš sad jel. Ma baš me briga. Delaj kaj oćeš.

Ivica se razljućen okrenuo i sjeo kraj rijeke sklapajući štapove. Vlado je neko vrijeme stajao oklijevajući, a onda krenuo prema biciklima. Iz svoje torbe napunjene do vrha izvukao je sendvič i sjeo u hladovinu. Baš kad je gutao prvi zalogaj opazio je da se s Ivicom događa nešto čudno. Gledao ga je kako zamahuje štapom, a kad mu je udica s glistom bila upravo iznad glave, zaustavila se nepomična u zraku. A onda se Ivica u trenutku pretvorio u kostur i iščezao zajedno sa štapom i glistom. Vladek je snažno udahnuo zrak i umalo se nije udavio neprogutanim zalogajem sendviča.

— Ivek — zajecao je nemoćno, bulјeći i dalje u mjesto na kojem je do maloprije sjedio njegov najbolji drug.

• • •

U »Varaždinskim novostima« ili kako su ih Varaždinci popularnije zvali »Varaždinec«, u broju od srpnja 1989. godine, veliku pažnju izazvao je neobičan i zanimljiv članak. Ukratko, u članku se govorilo o tajanstvenom nestanku petorice građana koji su prema provjerenim podacima dogodio 11. srpnja. U izjavi suca istražitelja iz varaždinskog SUP-a moglo se pročitati da se tajanstveni nestanak građana dogodio pod vrlo sumnjivim okolnostima. Na kraju članka stajala je objava kojom SUP moli sve građane koji možda nešto znaju o tim tragičnim događajima, ih na bilo koji drugi način mogu pomoći, da što prije o tome obavijeste nadležne organe.

• • •

Benuo Nuobe sjedio je prilično uznemiren u udobnoj kožnoj fotelji u svome prostranom uredu. Holografska snimka nesreće koja je zadesila jedan od njegovih brodova iz flote specijalnih transportera još mu je zaokupljala misli. Tako zamišljenog prenuo ga je šum otvaranja vrata. Okrenuo se i ugledao Ranea Neoru, glavnog upravnika »Međugalaktičkog transporta«, velike kompanije u kojoj je on bio šef odjela »Specijalni tereti«. Pri pogledu na upravnikovo namršteno lice osjetio je kako mu ruke počinju blago drhtati. Raneo Neora nije običavao osobno dolaziti u njegov ured. Benuo je osjećao da je u nevolji. Brzo je ustao i ponudio upravniku da sjedne.

— Slušajte, dragi Benuo — počeo je upravnik Raneo. — Vi znate zbog čega dolazim?

— Znam, ali dopustite mi... — pokušao je Benuo odobrovoljiti upravnika ali ga ovaj prekine:

— Vi ste odgovorni za onaj specijalni teret koji je trebalo da prije dva dana stigne na naš planet, i kao takvi dužni ste mi objasniti neke stvari.

Benuo se znojio na stolici i skretao pogled s ljutitog upravnikovog lica.

— Da, dužan sam objašnjenje. Kao što znate, brod kojim je trebalo da stigne specijalan teret uništen je u sudaru s golemim meteontom u blizini planetarnog sistema udaljenog od nas pedeset šest godina svjetlosti. Kada je došlo do katastrofe, kompjuter Tanea poslao nam je odmah posljednju poruku o uzroku nesreće. Dvojica pilota su poginula, a...

— Ne razumijem — prekinuo ga je upravnik Raneo. — Jednostavno ne razumijem kako je moglo doći do nesreće.

— To je njihova greška. Nisu znali da je područje tog planetarnog sistema prepuno meteorita divovskih dimenzija.

— Ali zašto to nisu provjerili?

— Da, tu su pogriješili i to ih je stajalo života.

— A teret? — uzbudio se upravnik. — Što se dogodilo s onih dragocjenih deset miligrama vremenskog katalizatora koje smo morali prije dva dana isporučiti »Glavnom poljoprivrednom institutu«? Znate li vi kolika je cijena vremenskog katalizatora u međugalaktičkoj trgovini?

— Da vam pravo kažem, nisam baš dobro upoznat s primjenom katalizatora — branio se Benuo kako bi ovaj neugodni razgovor skrenuo na podnošljivi ju temu.

— Niste upoznati! Baš vas briga što ćemo morati ponovo poslati specijalan brod i to na naš račun. Dobro, objasnit ću vam. Vremenski katalizator je vrhunsko otkriće, na žalost ne učenjaka s našeg planeta, koje se jedino može mjeriti s otkrićem mezonskog pogona svemirskih brodova. Čak i sićušne količine katalizatora, veličine nekoliko molekula, mogu na nekom određenom prostoru ograničene površine izazvati ubrzanje vremenskih promjena. Primjena mu je raznovrsna, a čini se da je najznačajnija u proizvodnji hrane. Tako, na primjer, biljke koje služe za prehranu mogu narasti i dati plodove za nekoliko minuta. Ili stoka, za čiji su normalan razvoj potrebni mjeseci, pod djelovanjem vremenskog katalizatora potpuno odraste za nekoliko sekundi. Postoje još stotine područja u kojima se on upotrebljava. I što ćemo sada? Kako ćemo objasniti strahovito zakašnjenje?

Upravnik je sjedio sav slomljen. Benuo se sažalio nad njim i u tom trenutku dao bi sve da nije onog dana poslao u svemir one dvije neoprezne budale. Upravnik je podigao glavu, susreo sažaljiv pogled Benua i pošto je shvatio da se ponizio pred očima svog službenika, naglo se digao i strogo pogledavši Benua pošao prema vratima.

— A što se tiče tereta... niste mi odgovorili što se dogodilo s njim.

Benuo se podigao sa stolicei požurio da isprati upravnika.

— Prema podacima koje smo primili u posljednjoj poruci kompjutera, pretpostavljamo da se specijalni neutrinski kontejner u kojem se nalazio katalizator, potpuno raspao i da se dragocjeni teret rasuo na milijarde molekula koje sada lutaju svemirom... Hoće li možda biti kakvih posljedica?

— Ne vjerujem — odgovorio je upravnik. Pošto je još jednom strogo pogledao Benua, dodao je: — Ali siguran sam da ćete vi osobno snositi posljedice ovoga!

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI

DOGAĐAJI ● POLEMIKE

Festival koji je vrijedilo vidjeti

IMAGFIC 84, festival SF-filma u Madridu, ove je godine proslavio mali jubilej: petu godišnjicu. Od male, gotovo beznačajne priredbe prerastao je u najveću i najznačajniju manifestaciju te vrste u svijetu. Tajna tako uspješne preobrazbe jest u programu, a 1 u ljudima koji su organizirali festival. Program je koncipiran tako da se ne osjeća primat američke produkcije. Organizatori su mladi: većini nije vise od 25 godina. Samo su direktor festivala Jorge Lluesma i njegova dosna ruka Rita Sonlleva (jedva) prevalili tridesetu. Stoga i ne začuđuje da na festivalu prevladavaju svježe ideje i moderan pristup SF-u. odnosno da su festivali s dužom tradicijom (tršćanski, pariški) potisnuti u drugi plan.

IMAGFIC 84 obilovao je zanimljivostima. Za devet dana prikazano je šezdesetak filmova iz 17 zemalja, a predstavama je prisustvovalo pedesetak tisuća gledalaca, pretežno mladih. Uz dugometražne i kratkometražne filmove prikazane u konkurenciji, pažnju su privukli i oni u informativnoj sekciji, a bilo je i nekoliko zanimljivih retrospektiva.

Festivalske nagrade obično su izvor nesporazuma jer su češće odraz odnosa nego rezultat stvarne kvalitete filmova. No na ovom, su festivalu nagrade došle uglavnom u prave ruke.

Za najbolji film festivala proglašen je najnoviji film D. Cronenberga Mrtva zona (The Dead Zone, 1933), njegovo dosad najbolje ostvarenje, u kojemu je odustao od okrutnih scena i potoka krvi. Zaplet filma je neobičan. Što može učiniti čovjek obdaren »vidovitošću« kad ustanovi da će neki anonimni političar, inače neurotični egomanijak. postati predsjednik SAD i izazvati nuklearni rat? Dilema »umlatiti Hitlera dok je još u kolijevci« dobit će u ovom filmu posve neočekivano rješenje. Cronenberg je uz glavnu dobio i nagradu za najbolju režiju, no nju je podijelio sa G. Reggiom, režiserom izvrsnog dokumentarca Kooyanisqatsi. Neobično ime i neobičan film. Riječ je uzeta iz jezika Indijanaca Hopy a znači otprilike »život izvan uobičajenih navika«. Prekrasni snimci prirode, suočeni sa scenama svakodncvice, snimanim i montiranim na neobičan

način pokazuju da smo izgubili instinkt za zdravo poimanje vlastite okoline. Ovaj film dobio je i nagradu publike, te specijalnu nagradu kritike. Film Tri vesterna režisera O. Lipskog dobio je nagradu za najbolji scenario. To je simpatična komedija kojoj se radnja događa početkom ovoga stoljeća, a rađena u tradicionalnoj čehoslovačkoj SF-maniri. Kad bih imao tisuća godina francuske režiserke Monique Enckell dosadan je i razvučen film, koji su svi uporno gledali do kraja zbog izuzetne (i nagrađene!) kamere. Christine J. Carpentera (SIRIUS je pisao o tom« filmu u broju 95) je sadržaja sumnjive vrijednosti, ali vrio uspjelih efekata, pa je i ta nagrada dospjela u prave ruke. Neobični osvajači (Strange Invaders, 1933) jedan od filmova za koje je vrijeme stalo šezdesetih godina, glup i nemaštovit. Donekle ga spašava (nagrađena!) maska, nekoliko uspjelih efekata i solidna glumačka ekipa. Četvrti čovjek (De vierde man, 1983) nizozemskog režisera P. Verhoevena bizarna je priča o kroničnom alkoholičaru i latentnom homoseksualcu koji u religiji traži spas od svoje ljubavnice. Izvrsna kamera, montaža, rasvjeta, gluma i režija naveli su kritičare da ovaj film proglase najboljim. Za najbolji dugometražni animirani film sve se znalo unaprijed. Sjajan kanadski film Rock and Rule (posljednja omotna stranica ovoga SIRIUSA!) nije imao konkurencije. Izvrsna animacija i glazba, tipičan SF sadržaj za mladu rock generaciju, ili, jednostavnije: dvostruko bolje i od slavnoga filma Heavy Metal.

Album K. Zimonića donio nam je najviše radosti. Proglašen je potpuno zasluženo za najbolji kratkometražni animirani film na festivalu. Pljesak publike nakon projekcije govorio je dovoljno sam za sebe. Od ostalih naših predstavnika treba spomenuti režisera Dušana Vukotića koji je bio član međunarodnog žirija, te još dva naša igrana flima. Treći ključ Z. Tadića prikazan je u konkurenciji. Na žalost, kopija je bila toliko loša da je publika napustila dvoranu nakon dvadesetak minuta, pa je taj inače solidni film izgubio šansu da se bori za nagradu. Distributeru svakako treba »čestitati« na tako uspjelom poslovnom potezu. U informativnoj sekciji prikazan je film Z. Nikolića Smrt gospodina Goluže. Primljen je vrlo dobro, iako publika nije baš najbolje shvatila kada se događa radnja toga filma. Posebno su pohvaljeni kamera i fotografija, a dosta uzdaha je izmamila Sabina Geršak. Balada o Mamelucima, tunisko-čehoslovačka koprodukcija temeljena na pričama iz 1001 noći, u kojoj je glavnu mušku ulogu imao naš internacionalac B. Fehimu.

Od filmova u informativnoj sekciji treba spomenuti još dva filma američke proizvodnje. Krull P. Yatesa (naslovna strana ovoga SIRIUSA!) jedan je od »velikih« filmova prošlogodišnje produkcije. Vizualno je užitak

za oči, ali sadržajno je papazjanija koju je teško progutati. Yates je desetak najpoznatijih filmova fantastike izmiješao u nesuvislu cjelinu. Posljednji film D. Trumbulla Projekt Moždana oluja (Brainstorm 1983) govori o zloupotrebi savršenog video-uređaja koji može snimati i poslije reproducirati svakome korisniku kroz sva čula osjećaje osobe koja je snimana. No već nakon tridesetak minuta Trumbull je pogubio konce.

Od gostiju na festivalu uz F J. Ackermana (razgovor s njim objavljen je u prošlom SIRIUSU) vrijedi spomenuti i poznatog glumca Vincenta Pricea. No domaćini su se njime slabo okoristili. Osim što je prisustvovao otvorenju i konferenciji proveo je u hotelu uz bolesnu suprugu.

Na kraju treba spomenuti da je ostalo nejasno zašto izvrsni američki film Testament (1983) nije dobio ni jednu nagradu. To je sjajna priča o propasti civilizacije nakon nuklearnog rata, dana preko sudbine jedne žene i njtzine djece. Film je jasno pokazao da nakon takvog rata nema pobjednika i da će sekundarna radijacija uništiti i one koji nisu izravno pogođeni bombama. Možda film nije dobio nagradu zato što je, za razliku od razvikanoga Dana poslije, vrlo realistička i uvjerljivo pokazao da bi nakon takvog rata preživjeli zavidjeli mrtvima. Osim toga. Jane Alexander je izvrsno glumila, pa je potpuno nejasno zašto je za najbolju glumicu proglašena mlada Kolumbijka Adranna Herran (za ulogu u filmu Meso tvoga mesa, 1983).

No, taj propust nije bitno poremetio domete festivala. Može se slobodno zaključiti da se u Madridu vidjelo praktično sve što u žanrovskoj produkciji u ovom trenutku vrijedi, pa ako naši distributeri ne ostanu pasivni, mogli bismo ove godine očekivati nekoliko zaista dobrih filmova.

Boris Marini

SF (i) film

• U ovom trenutku se dovršava ili je već dovršeno trinaest većih SF filmskih projekata. Većinom su to (američki) filmovi strave ili maštarije, te tri space-opere. Premijerno se prikazuje 27 značajnijih SF filmova, a najbolje kritike doživljavaju Plavi grom i Monty Pythonov pogled na život.

• Conan će dobiti nastavak. Snima se u Meksiku pod naslovom Conan kralj lopova.

• Skandal oko filma Zona sumraka ulazi u završnu fazu. Nakon izuzetnog

uspjeha istoimenog TV filma, Spielberg je odlučio đa snimi i filmsku verziju. Angažirao je jaku ekipu uključujući tu još tri režisera. Jedan od njih. John Landls, ovih će dana pred sud. jer je troje ljudi stradalo na snimanju: poznati glumac Vic Morrow, te dvoje djece (6 i 7 godina) poginuli su kad se na njih srušio helikopter. Tragediju je promatrala i majka djece; njoj je režiser prije snimanja rekao da se nema čega bojati, jer je predviđena samo manja eksplozija na helikopteru. Ta je eksplozija ispala prevelika i helikopter je doslovno tresnuo na djecu i Morrowa ubivši ih na mjestu. Cijela tragedija zabilježena je na filmskoj vrpci (čak i kamerom koju je nosio helikcpter). Kompanija Warner Bros je bez obzira na sve proteste film dovršila i pustila u eksploataciju u lipnju 1983. godine. Sudski epilog se očekuje.

• Psycho II je premijerno prikazan u lipnju 1983. godine. Norman Bates je izliječen i pušten iz ludnice. U pratnji Lile Loomis vraća se u svoj motel, ali tu se javljaju vizije njegove mrtve majke, ona mu telefonira i Norman je opet na rubu cijepanja ličnosti. Rasplet i objašnjenje prilično su nategnuti tako da se ne bi moglo govoriti o dobrom filmu. Scenario je napisao T. Holland a režiser je Richard Franklin.

• Ni Superman III nije naročito prošao kod kritike. Većina kritičara smatra da se pretjeralo sa zafrkancijom pa je film bljedunjav i neuvjerljiv. Posebno loše su ocijenili glumu Pamele Stephenson (ali su se zato divili njenoj vanjštini), a za Cristophera Reevea da se drži kao da je stalno pospan. • Cesto se žalimo da nam filmovi kasno ili nikako ne stižu na domaće filmske ekrane. Ovaj put je drugačije. Možemo se pohvaliti da smo dva filma vidjeli prije Amerikanaca. Prvi od njih, Stalker poznatog Anđreja Tarkovskog, prikazala je naša televizija još 1981. godine. Japanski film Virus dobio je oštre kritike. Film je snimljen 1080. godine, mi smo ga vidjeli 1982. godine, a američku premijeru je doživio u svibnju 1983. godine. K. Counts piše sa dosta zlobe kako su Japanci uzalud spiskali 17 milijuna dolara da bi snimili neuvjerljiv film o propasti ljudske civilizacije. Te kritike treba primiti s ogradom. Ovaj film je zanimljiv, a svakako je to najbolji SF film dosad snimljen u Japanu. Loše kritike su više inspirirane sadržajem i uvrijeđenom sujetom Amerikanaca, jer su za propast svijeta optuženi upravo oni.

• Objavljeni su podaci o prihodima koje su ostvarili najpoznatiji SF filmovi u prvih šest mjeseci 1983. godine. Najviše je zaradio film Povratak Jedija (240 milijuna dolara), zatim Ratne igre (80 milijuna). Još 17 filmova donijelo je između 75 i 10 milijuna. Psycho II zaradio je 40 milijuna. Zona

sumraka milijun manje, a dobro se drže i dva reprizna filma: Tamni kristal (još 28 milijuna) i E.T. (22 milijuna). *B. Marini*

• *Počinje snimanje filma Supergirl — što znači da će »Čelični čovjek« dobiti sestričnu Karu, rodom iz grada Argo na starome planetu Kriptonu. Mišićavu međuzvjezdanu junakinju glumi 20-godišnja Helen Slater, a u filmu je ona sva obuzeta borbom sa zlom svemirkom Seleni, koju glumi 43-godišnja Faye Dunaway. Da bi joj »leteći« prizori bili što bolji, Helen je pozvala na razgovor Christophera Reevea, poznatoga iz triju filmova o Super-manu. Ako se ne bojite da će nevidljive čelične žice odjednom popucati, tada ćete doista uživati šezdeset metara iznad Zemlje« — utješio je supermen supergerlu.*

Za SIRIUS...

• Bit će da je (vremenski) nestabilni travanj glavni krivac za (kvalitativnu) nestabilnost i neujednačenost priča što ste ih poslali u tome mjesecu. Ipak, i u takvoj situaciji napisali ste, dragi čitatelju, nekolike priča koje će možda ugledati svjetlo dana na stranicama SIRIUSA. Kažem možda, jer sve te priče ili zahtijevaju (redakcijske?) zahvate, ili su na rubu objavljivosti. Sve osim priče **Područje interferencije** (i ostala dva dijela »trilogije«), koja je ovako skraćena posve dobra, unatoč određenoj sličnosti s Asimovljevom posljednjom zbirkom priča o robotima. **Tko mi krade snove** nema većih grešaka, dobro je ispripovijedano, ali nije baš remek djelo. **Priča o stroju koji je pjevao** je osjećajna, melankolična priča dobre atmosfere, ali i bez neke čvršće logike. **Djevojka zelene kože** — može, ali bez onih zaista suvišnih porno-pojedinosti! **Naočari** je vic-minijatura, a **Preko praga skozi vrata** je, što se moga ukusa tiče, »priča mjeseca«; brojne jezičke i gramatičke greške bit će, nadajmo se, uklonjene kvalitetnijim prijevodom... Da, tu je još i priča **Az eguszarvo**, pisana prekrasnim stilom, tako da čovjek dok je čita posve zaboravi da nema baš mnogo veze a sf-om (osim opisa budućnosti, posve različite od one kakvu opisuju uobičajene sf priče).

• Kao i obično, mnogo je duži popis koji slijedi:

...nije za SIRIUS

• **Utekočinjenje** ima više nedostataka nego stranica (nejasni uzroci rata i selektivne upotrebe cjepiva; nefunkcionalan opis liječenja jer ne igra nikakvu ulogu u priči; rat i liječenje nemaju nikakve veze s nastupom glavnoga liga i tumačenjem nemogućnosti preživljavanja, kraj zanimljiv, ali ne odražava ništa iz sadržaja priče). **Zabluda, Spoznaja, Logor, Prva vožnja, U slavu nauke, Preparat, Čelični pir, Nesretan slučaj, Urnebesna zabava, Put u budućnost i Neznani junak** imaju više nego znane ideje: stare, vrlo stare ili prastare. **Svako zlo za neko dobro, Postrojenje, Moli, Magla, Kod svetoga Petra i Berba** nisu sf, a **Mrtvi jezik, Uzorak, Plagijati, Kaj je te bilo, Vremenski pilot, Izvještaj i Rješenje** »pretanke« su priče da bi bile dobre za SIRIUS, iako same po sebi i nisu loše. Nasuprot njima, **Poruka sa Vege, Zašto, Zemljani, Repatica, Tri priče, Prva misija, Kartoteka i Neuspjeli pokus** neuspjele su priče, uglavnom nerazumljive čak i nakon ponovnoga čitanja jer nemaju ni smisla ni logike. **Nešto između** nije sf, a i kao humor-horor ima grešku:

vukodlaci su, kažu, ranjivi samo predmetima od srebra. **Prognana** sadrži grešku: već se danas može odrediti spol djeteta nekoliko mjeseci prije rođenja. **Poruka** je znanstvena besmislica. **Svrha postojanja**: Zakasnili ste, SIDA nije više nepoznata bolest, zna joj se i uzročnik! **Ratio**: kad bi se izbacila besmislica s rakom kao izrazom evolucije i nadomjestila nečim suvislijim, priča bi mogla biti »za«. **Domek**: nešto nije u redu s kućom, kompjuterom i mozgom. **Sara** pati od početničkih grešaka od kojih je najveća to što nema pravoga kraja, pa se doima kao nekakva futuristička basna. **Druga alternativa** ima kraj, ali besmislen. Trebalo bi izmisliti nešto bolje za posljednjih nekoliko kartica, pa bi se dobila priča na granici space opere. **Ne diraj u vreme** ima također loš kraj, u ovome slučaju u obliku nerješivog i besmislenog paradoksa, a uz to je priča razvučena, naivne karakterizacije i banalne radnje. **Projekt**: prvih pet stranica skratiti na dvije, a i ostatak malo »poštucati« — i eto objavljive priče. **Svi smo mi bogovi**: i dalje je filozofska potka priče čisto idealistička, što ne daje osnovu za dobar sf. Druga verzija je malo kompaktnija, ali zamjerka ostaje iste. **Sejači**: priča za nedorasle koji sanjaju o svojim seksepilnlm teticama. Osim toga, egzo biologija ne da šepa, nego uopće nema nogu: to što opisujete protivi se sada poznatim zakonima nauke. **Pismo ko zna gde** sadrži dvije logičke greške. Nađite ih sami! **Divljaci** dolaze u ovoj razvučenoj, mjestimice i nejasnoj priči uz mnogo moraliziranja. Ideja nije nova (nepoznati, strašni neprijatelji su zapravo ljudi), a ni netočnosti (brzina i ubrzanje nisu isto; radio-valovi — Iz 1927. — ne mogu se nakon dvjesta godina »sustići« i suvislo »čuti«, jer se silno rasipaju u prostoru). **Hodnici metroa** su izvrsno ispripovijedani, no to im je jedina kvaliteta. Naime, sve je razvučeno, predugo za ono malo što se pričom htjelo reći, a ima i logičku greškicu (u vezi s jezikom kojim se došljak sporazumijeva s ostalima). **Jarčev rog** bi mogao biti zanimljiv kad ne bi bio tako razvučen; tada bi čitalac mogao i bez golemog truda shvatiti što se događa u priči i zašto se događa. Treba popraviti i karakterizaciju. **Uje kobre** u ovom obliku također »grize« svojom silno prevelikom dužinom. Glavna nelogičnost je u ovoj verziji izbjegnuta, ali pomalo nategnutim objašnjenjem, no mnoga pitanja ostala su i dalje nerazjašnjena.

- Zasad toliko. **Vaš B. J.**